

Periodical Part

Økonomiske analyser / Statistisk sentralbyrå. 2022

Økonomiske analyser / Statistisk sentralbyrå

Provided in Cooperation with:

Statistics Norway, Oslo

Reference: In: Økonomiske analyser / Statistisk sentralbyrå Økonomiske analyser / Statistisk sentralbyrå. 2022 (2022).

https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/okonomiske-analyser/okonomiske-analyser-1-2022/_/attachment/inline/3628d7e9-f7c5-4508-adbc-32db442cd815:a1e317718cc3df256b2eb40e8228223167ba743e/OA2022-1-utsyn.pdf.

https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/okonomiske-analyser/okonomiske-analyser-2-2022/_/attachment/inline/55d5fc7c-11aa-47cb-8fe8-e4445e6dda0f:237813a297e6a8db7787bb91dd7aca333b3ff942/OA2022-2.pdf.

<https://hdl.handle.net/11159/652814>

Kontakt/Contact

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft/Leibniz Information Centre for Economics
Düsternbrooker Weg 120
24105 Kiel (Germany)
E-Mail: [rights\[at\]zbw.eu](mailto:rights[at]zbw.eu)
<https://www.zbw.eu/>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Dieses Dokument darf zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen. Sofern für das Dokument eine Open-Content-Lizenz verwendet wurde, so gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

<https://savearchive.zbw.eu/termsfuse>

Terms of use:

This document may be saved and copied for your personal and scholarly purposes. You are not to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public. If the document is made available under a Creative Commons Licence you may exercise further usage rights as specified in the licence.

Økonomiske analyser

4/2022

- Konjunkturutvikling i norsk og internasjonal økonomi
 - Nasjonalregnskap for 3. kvartal 2022
 - Endelig nasjonalregnskap for 2020

Innhold

1. Konjunkturutviklingen internasjonalt	3
1.1. USA	4
1.2. Europa	6
2. Konjunkturutviklingen i Norge.....	12
2.1. Finanspolitikk med tiltak mot høye priser	18
2.2. Rentetoppen i sikte.....	20
2.3. Spareraten tilbake på et lavt nivå	22
2.4. Et retningsskifte i boligmarkedet	23
2.5. Nedjusterte anslag for petroleumsinvesteringene	25
2.6. Svak utvikling i næringsinvesteringene framover.....	26
2.7. Store overskudd i utenrikshandelen vedvarer	27
2.8. Nær konjunkturnøytral situasjon i norsk økonomi	28
2.9. Et fortsatt stramt arbeidsmarked	29
2.10. God lønnsvekst, men lav lønnskostnadsandel	31
2.11. Økte priser på energi og matvarer preger KPI-veksten.....	32
3. Nasjonalregnskapet for 3. kvartal 2022	36
3.1. Overblikk	36
3.2. Tjenestenæringene	37
3.3. Industri og bergverk	39
3.4. Annen vareproduksjon.....	40
3.5. Petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart.....	40
3.6. Offentlig forvaltning	41
3.7. Arbeidsmarkedet	42
3.8. Husholdningene.....	43
3.9. Eksport og import	43
3.10. Basisårskifte og revisjoner.....	44
4. Endelig nasjonalregnskap for 2020	47
4.1. Året 2020	47
4.2. Revisjoner i endelig nasjonalregnskap 2020	53
4.3. Mellomrevisjonen i 2022.....	55
5. Mellomhandel og prosessering i nasjonalregnskapet.....	58
5.1. Bakgrunn for revisjonene	58
5.2. Prinsipper knyttet til tallfesting av norsk produksjonsaktivitet	59
5.3. Revisjoner fra innarbeiding av mellomhandel og prosessering i nasjonalregnskapet	61
Bokser	
1.1. Utviklingen i olje- og gassmarkedet.....	10
2.1. Konjunkturnøytral situasjon i norsk økonomi?.....	16
3.1. Varehandelen gjennom koronapandemien og gjenåpningen av samfunnet	38
5.1. Tallgrunnlag for revisjonene knyttet til prosessering og mellomhandel	60
Tabeller	
1.1. Makroøkonomiske anslag fra IMF og Statistisk sentralbyrå (SSB). Årlig endring i prosent	9
2.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall. Vekst fra forrige periode. Prosent	12
2.2. Vekst i BNP Fastlands-Norge og importjusterte bidrag fra etterspørselskomponenter. Prosentpoeng, årlig rate	14
2.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2021-2025. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår	15
4.1. Hovedtall for komponenter av bruttonasjonalproduktet. Milliarder kroner i løpende priser	54
5.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2020 priser. Millioner kroner.....	63
5.2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2020-priser. Prosentvis endring fra foregående kvartal.....	64
5.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2020=100.....	65
5.4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal.....	65
5.5. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Måned. Faste 2020-priser. Prosentvis volumendring fra foregående periode.....	66
5.6. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2013-2025. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår	67

Spørsmål om konjunkturtendensene i

- Norge: Thomas von Brasch, thomas.vonbrasch@ssb.no, tlf. 93 89 85 24
- Utlandet: Roger Hammersland, roger.hammersland@ssb.no, tlf. 97 63 62 82
- Nasjonalregnskap: Pål Sletten, pal.sletten@ssb.no, tlf. 99 29 06 84

Redaksjonen ble avsluttet onsdag 7. desember 2022

Rettet 9. desember 2022 kl. 09.30: Tabell 1.1 side 9

© Statistisk sentralbyrå

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0

1. Konjunkturutviklingen internasjonalt

I store deler av inneværende år har økonomiene i de vestlige industrilandene vært preget av stadig sterkere prisvekst. Nå kan en energikrise i tillegg føre Europa inn i en nedgangskonjunktur. I Kina har utviklingen vært svak i det siste. En ny bølge med koronasmitte og nedstenginger, kombinert med et svakt boligmarked demper veksten. Våre handelspartnere antas dermed å gå inn i en nedgangskonjunktur ved inngangen til neste år.

I Europa har prisene på naturgass i det siste falt på grunn av fulle lagre, mildt vær og forsyninger av flytende gass. Likevel er det mye som tyder på at mange av Europas økonomier går vanskelige tider i møte og at energikrisen vil kunne strekke seg over flere vintre. Det er også mulig at det vil ta tid å få inflasjonen ned. I våre prognoser er inflasjonen antatt å falle fra 8,4 prosent i år til 5 prosent neste år, og videre til henholdsvis 2,5 og 2 prosent i 2024 og 2025.

Selv om jobbveksten har avtatt noe i det siste og den amerikanske sentralbanken (Fed) nylig har tatt til orde for å gå noe mer forsiktig fram i sin pengepolitiske innstramning, tyder uttalelser fra diverse sentralbankhold på at sentralbankene vil strekke seg langt i inflasjonsbekjempelsen. Dette gjenspeiles i referatet fra det siste rentemøtet i Fed der det eksplisitt blir påpekt at sannsynligheten for en kommende lavkonjunktur nå anses å være nærmest like høy som bankens prognose om en myk landing. Også sentralbanksjefen i den europeiske sentralbanken (ESB) har ved flere anledninger i det siste uttalt at en «mild resesjon» ikke vil være nok til å «temme inflasjonen» og at rentene må opp for å redusere etterspørselen neste år.

Utviklingen i flere finansmarkeder har snudd fra en nedgang siden januar i år til å bli forsiktig positiv i løpet av høsten. Det er flere årsaker til dette. Prisene på gass og elektrisitet i Europa har falt siden toppen i august. I oktober falt dessuten inflasjonen i USA. I tillegg har den amerikanske sentralbanken (Fed) gitt signaler om at rentene ikke skal heves like mye som tidligere meldt. Utsiktene til en omlegging av den strenge koronapolitikken i Kina har også bidratt til den positive utviklingen i finansmarkedene.

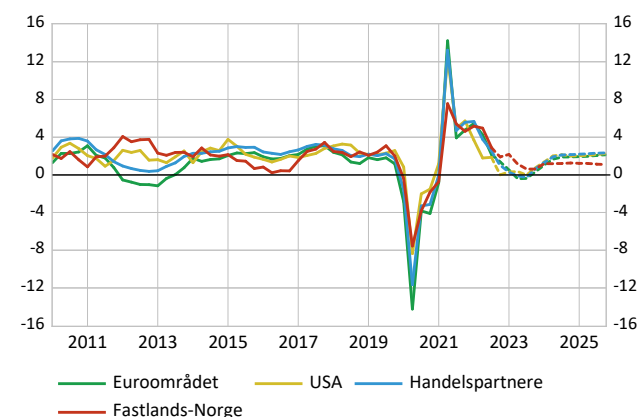
I USA faller inflasjonen for tiden først og fremst fordi pandemirelaterte forstyrrelser i forsyningskjedene avtar. Fra og med mars neste år vil også prissammenlikningene som ligger til grunn for tolv-månedersvekstratene i konsumprisindeksene, ikke lenger referere tilbake til perioden før Russlands invasjon av Ukraina. Gitt fravær av nye impulser vil dette føre til at den samlede inflasjonen vil falle ytterligere framover, ikke bare i USA, men også i andre vestlige økonomier.

Inflasjonen kan derfor ha nådd sin topp både i USA og Europa. Foruten inflasjonsnedgangen i USA, understøttes dette i Europa av at inflasjonen falt fra 10,6 prosent i oktober til 10,0 prosent i november ifølge foreløpige tall. Et fortsatt stramt arbeidsmarked bidrar imidlertid til at amerikanske lønninger vokser med en årlig rate på rundt 5 prosent. Det er også tegn som tyder på at fagforeninger blir stadig mer aggressive i sine lønnskrav i Europa. Kombinert med andrerundeeffekter som følge av høye energipriser og et generelt høyere kostnadsnivå, vil det mest sannsynlig ta tid før inflasjonen er tilbake på mer normale nivåer.

Siste tids oppgang i aksjemarkedet vil kunne gjøre det lettere for sentralbankene å føre stram pengepolitikk. Som følge av krig og energikrise vil dessuten mange regjeringer bli nødt til å bruke mer penger på å understøtte sine økonomier. I et forsøk på å få ned inflasjonen kan imidlertid sentral-

Figur 1.1. BNP-vekst med prognoser. Utvalgte land

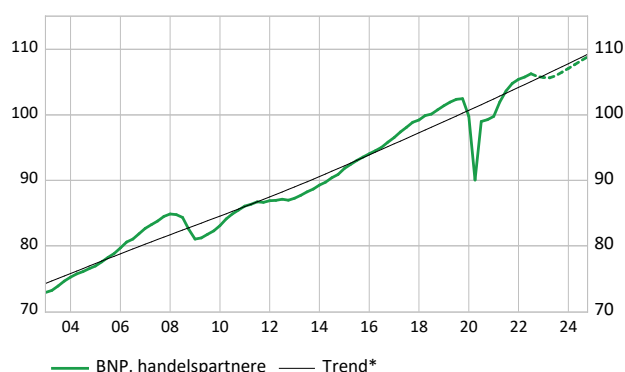
Endring fra samme kvartal året før i prosent

Kilde: Macrobond og Statistisk sentralbyrå

Figur 1.2. BNP, handelspartnere

Volumindeks, 2018 = 100, og trend

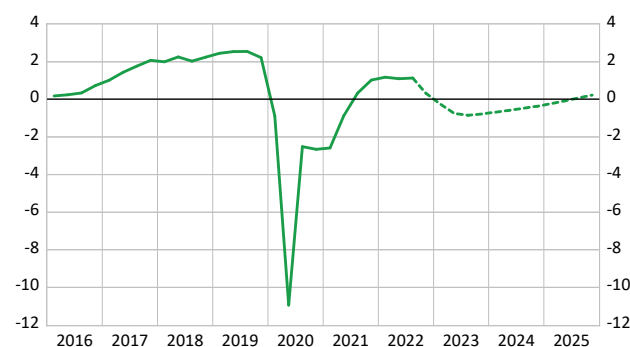

* Trenden er beregnet med et HP-filter (lambda = 40 000 på kvartal), men slik at trenden ikke påvirkes direkte av aktivitetsutviklingen i 2020 og 2021

Kilde: Macrobond og Statistisk sentralbyrå

Figur 1.3. BNP, handelspartnere

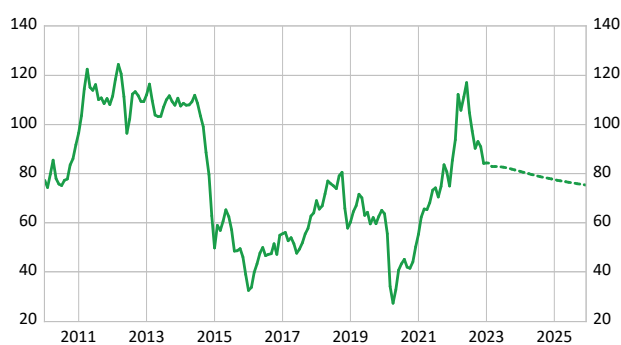
Avvik fra beregnet trend i prosent, kvartalsfrekvens

Kilde: Macrobond og Statistisk sentralbyrå

Figur 1.4. Oljepris. Brent Blend

USD per fat

Kilde: Macrobond og Statistisk sentralbyrå

bankene utløse uventede markedsreaksjoner hvis renta heves for mye og for raskt. Siste tids uro i det britiske obligasjonsmarkedet understreker hvordan det finansielle systemet har blitt stadig mer sårbart for store bevegelser i markedspriser. En eventuell ny korreksjon vil kunne tvinge sentralbankene til å måtte understøtte markedsutviklingen.

Den kombinerte effekten av stigende priser og fall i etterspørsel, produksjon og investeringer har påvirket den økonomiske veksten hos våre handelspartnere negativt. Veksten i Tyskland og Sverige tok seg riktignok opp i 3. kvartal år. I land som Italia, Frankrike, Spania og Danmark falt veksten kraftig, og bidro med det til at veksten for euroområdet totalt endte på 0,3 prosent, ned fra 0,8 prosent kvartalet før. Også i OECD-området for øvrig var det tegn til omslag i 3. kvartal. Den amerikanske økonomien vokste riktignok med 0,7 prosent, mens økonomiene i Storbritannia og Japan falt med henholdsvis 0,2 og 0,3 prosent.

Med en oppgang på hele 3,9 prosent i 3. kvartal i år burde det ha ligget til rette for sterk vekst i Kina framover. Landet har imidlertid blitt rammet av en ny bølge med koronasmitte. Selv om tiltakene rettet mot eiendomsmarkedet har redusert risikoen for en finansiell krise, vil eiendomssektorens vekstbidrag trolig forbli dempet framover. På den annen side kan økende spredning av viruset og pågående protester i forbindelse med den strenge koronapolitikken i Kina tenkes å være utløseren for en gjenåpning.

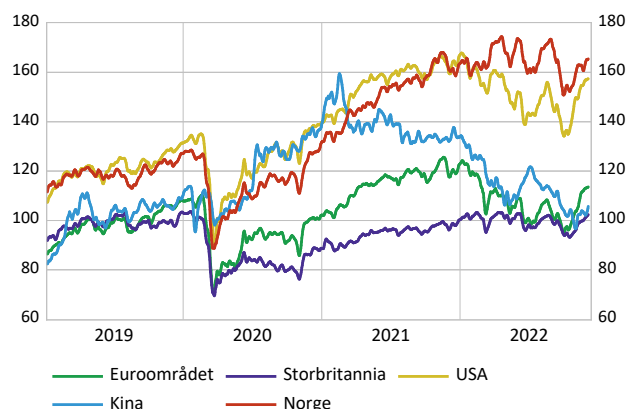
Med disse utviklingstrekkene for internasjonal økonomi har vi lagt til grunn et høyere og mer varig inflasjonsforløp i euroområdet enn i vår forrige prognose. Vi har også antatt en tydeligere renterespons fra ESB, der renta økes fra dagens nivå til i overkant av 3 prosent neste år for så å falle til 2 prosent i 2025. I kombinasjon med utsikter til en langvarig krig i Ukraina, fortsatt press på både råvarepriser og leveringskjeder samt høy inflasjon, er den økonomiske aktiviteten til våre handelspartnere antatt å bli svak fram til 2024.

1.1. USA

I USA vokste BNP med 2,9 prosent i 3. kvartal i år, sesongjustert og målt som årlig rate, etter et halvt år med fall. Veksten i 3. kvartal var drevet av fortsatt sterk eksport- og konsumvekst, mens et kraftig fall i investeringene dempet veksten. Månedstall for oktober kan imidlertid tyde på at den amerikanske utenrikshandelen står overfor et omslag. Sammenliknet med måneden før, falt eksporten med 1,1 prosent i oktober, mens importen økte med hele 4,8 prosent. Dette ga til sammen en klar forverring av handelsunderskuddet.

Figur 1.5. Aksjekurser. Utvalgte land

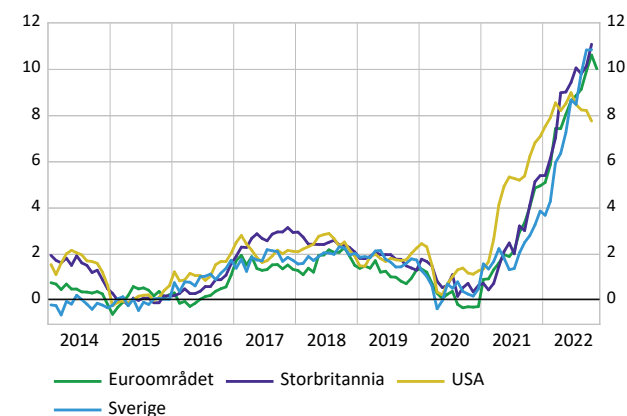
Indeks, 2017 = 100

Kilde: Macrobond og Statistisk sentralbyrå

Figur 1.6. Inflasjon. Utvalgte land

Endring i KPI fra samme måned året før i prosent

Kilde: Macrobond

Figur 1.7. USA. Aksjekurs og rentedifferanse

Venstre akse: indeks. Høyre akse: prosentpoeng

Kilde: Macrobond

Konsumveksten i november var på 7,0 prosent, beregnet som årlig rate. Lønnsveksten siste år var på 4,7 prosent i oktober, svakt ned fra 5 prosent i september, og reallønna har falt i store deler av 2022. Disponibel inntekt var opp 0,7 prosent i oktober, etter en uendret utvikling fram til september, og økninger i august og juli på henholdsvis 0,2 prosent og 0,5 prosent. Husholdningenes sparerate har falt til 2,7 prosent.

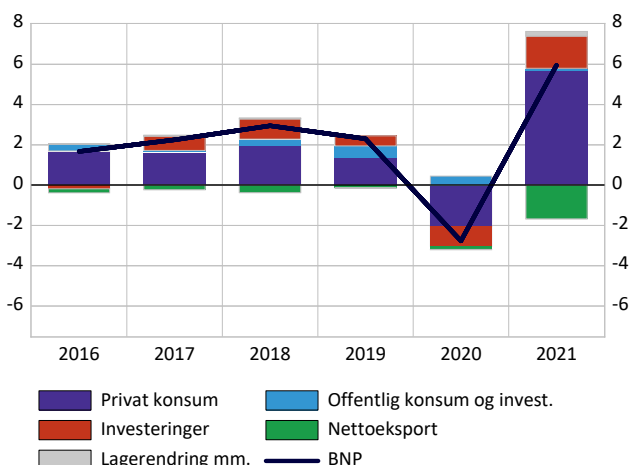
Tolv månedersveksten i den amerikanske konsumprisindeksen (KPI) falt til 7,7 prosent i oktober, ned fra 8,2 prosent i september. Også kjerneinflasjonen falt i samme periode fra 6,6 til 6,3 prosent. Samtidig har de historisk høye virksomhetsmarginene avtatt noe siden 2021. Inflasjonstoppen kan altså se ut til å være passert. Leveringsproblemer og inflasjonsimpulser fra tilbudssiden har blitt moderert noe de siste månedene. Nybilsalget i oktober var 13,3 prosent høyere enn i samme måned året før. Bruktbilprisene steg kun med 2 prosent over samme periode, ned fra 7,2 prosent måneden før. Prispresset i resten av økonomien har også avtatt noe. Tolv månedersveksten i matvareprisene ble 10,9 prosent i oktober, svakt ned fra 11,2 prosent i september. Tolv månedersveksten i drivstoffprisene, som var på 19,8 prosent i september, falt også i oktober til 17,6 prosent. Ifølge boligprisindeksen til S&P/Case Schiller har de nasjonale boligprisene falt siden juni.

Foreløpige tall viser at 263 000 nye jobber ble skapt i november, om lag 20 000 færre enn i oktober. Arbeidsledighetsraten var uendret på 3,7 prosent, 0,2 prosentpoeng over nivået i februar 2020. Samtidig var yrkesandelen 62,1 prosent i november, 1,3 prosentpoeng under nivået i februar 2020.

Den amerikanske sentralbanken (Fed) uttalte i juli at den anså det gjeldende rentenivået på 2,25 til 2,5 prosent som nøytralt, men at en høyere rente enn dette trolig vil være nødvendig for å redusere inflasjonen. I november kom den fjerde økningen på rad på 0,75 prosentpoeng, slik at nivået på styringsrenta nå ligger i intervallet 3,75 til 4,0 prosent. Fed har antydnet at neste renteøkning trolig blir noe mindre, men også gitt signaler om at renta vil nå minst 5 prosent etter hvert. En utspørring Reuters gjorde blant økonomer mellom 14. og 17. november fant at 78 av 84 mente neste økning vil

Figur 1.8. USA. Bidrag til BNP-vekst

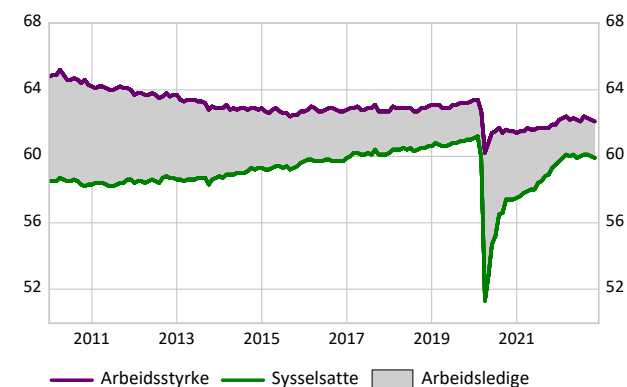
Prosentpoeng, årlig rate

Kilde: Macrobond

Figur 1.9. USA. Arbeidsmarkedet

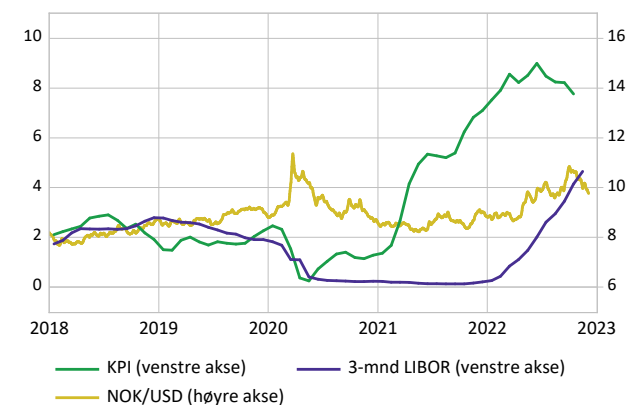
Prosent av befolkningen i alder 16 år og over

Kilde: Macrobond

Figur 1.10. USA. Inflasjon, rente og valutakurs

Venstre akse: prosent. Høyre akse: kroner

Kilde: Macrobond

bli på 0,5 prosentpoeng, noe referatet fra november møtet også tyder på. Fastrenta på 30-årige boliglån, som var på rett over 3 prosent ved inngangen til 2022, nådde 5 prosent før sommeren og har nå kommet over 7 prosent. Dette er det høyeste nivået på mer enn 20 år.

Manglende likviditet i markedet for amerikanske statsobligasjoner kan skape utfordringer for finansmarkedet. Dette ble tatt opp på siste rentemøte i Fed, hvor en så hen til problemene i Storbritannias statsobligasjonsmarked i høst. Det ble derfor diskutert mulige intervensjoner om en liknende situasjon skulle oppstå i USA.

For USA anslår vi en vekst i BNP på 1,8 prosent i år, fallende til 0,3 prosent i 2023. Det er imidlertid en risiko for at den aktivitetsdempende effekten på realøkonomien av økte renter vil bli sterkere.

1.2. Europa

Høy inflasjon, svekket global konjunktursituasjon og strammere finansielle forhold påvirker økonomisk aktivitet over hele Europa negativt. Økonomiske barometre indikerer en bredt anlagt demping av den økonomiske aktiviteten. Svakere etterspørsel og forbedringer på tilbudssiden har bidratt til å lette presset på leverandørkjedene, men det gjenstår likevel begrensninger på tilbudsiden. Inflasjonspresset er fortsatt utbredt og høyt som følge av kraftige økninger i energi- og matvarepriser samt stramme arbeidsmarkeder. Inflasjonspresset forventes imidlertid å avta etter hvert som renteøkninger demper etterspørselen, og som følge av at energiprisene stabiliserer seg.

Veksten var noe lavere enn forventet i land med mye turisme, som Frankrike, Italia og Spania, mens den var noe høyere i Tyskland. Årsaken til at tysk vekst ble høyere enn forventet er en mild høst med lavere fyringskostnader. For 4. kvartal ser retningen for tysk økonomi ut til å snu. Inflasjon påvirker disponibel realinntekt i husholdningene negativt, og et strammere kredittmarked svekker trolig foretakenes investeringsvilje. Tysk økonomi går dermed mest sannsynlig inn i en resesjon i 4. kvartal.

Inflasjonen i euroområdet fortsetter å stige, og 12-månedersveksten i konsumprisene ble målt til 10,6 prosent i oktober, opp fra 9,9 prosent i september. Det er det høyeste nivået på inflasjon i

euroområdet historie. De laveste årlige ratene ble registrert i Frankrike (7,1 prosent) og Spania (7,3 prosent), mens de høyeste årlige ratene ble registrert i Estland (22,5 prosent) og Litauen (22,1 prosent). Til tross for fallet i gasspriser den siste tiden, kom det største direkte bidraget til inflasjonsraten i oktober fra energi, etterfulgt av mat, alkohol og tobakk, tjenester og ikke-energibaserte industrivarer.

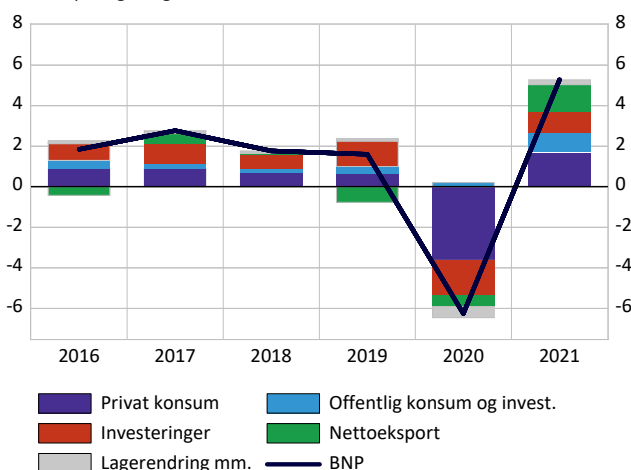
Den europeiske sentralbanken (ESB) satte opp renta til 1,25 prosent i september og videre til 2,0 prosent i november. Vi forventer en ytterligere økning på 0,5 prosentpoeng i desember. ESBs sentralbanksjef Christine Lagarde uttalte at ESB vil fortsette å heve rentene inntil inflasjonen er brakt tilbake til ESBs mellomlangsiktige mål på 2 prosent. Hvor langt ESB ønsker å gå, og hvor raskt, vil ifølge Lagarde bli bestemt av inflasjonsutsiktene, som igjen påvirkes av flere usikre faktorer som styrken i andrerundeeffekter på priser, utviklingen i foretakenes påslagsfaktor og lønnsveksten. Det er tegn som tyder på at europeiske fagforeninger blir stadig mer aggressive i sine krav om lønnsøkninger som holder tritt med inflasjonen. Samtidig er det flere land som vurderer inflasjonsindeksering av enkelte trygdeordninger og offentlige lønninger, noe som i sin tur kan øke lønnspresset også i privat sektor. Rentehevingene øker også bedriftenes kostnader, som igjen vil presse opp priser. På den annen side viser foreløpige tall at inflasjonen i euroområdet var 10,0 prosent i november, noe som kan være et tegn på at inflasjonstoppen er nådd.

Framover antar vi at høy inflasjon vil legge en demper på forbruk og produksjon i euroområdet, og at vekstbremsen vil forsterkes av forstyrrelser i gassforsyningen. Videre legger vi til grunn at strammere pengepolitikk vil svekke etterspørselen ytterligere. I tillegg er usikkerheten fortsatt høy og tilliten til økonomien synkende. På den annen side har arbeidsmarkedet holdt seg robust, noe som har understøttet den økonomiske aktiviteten.

Flere land i euroområdet vil altså trolig gå inn i en resesjon neste år, mens Storbritannia nokså sikkert allerede har gjort det. BNP i Storbritannia falt med 0,2 prosent i 3. kvartal, og ifølge Bank of England (BoE) er dette starten på en resesjon som ventes å vare i 8 kvartaler. BoE har også antydnet at de vil nå en rentetopp på 4,5 prosent høsten 2023. I tillegg

Figur 1.11. Euroområdet. Bidrag til BNP-vekst

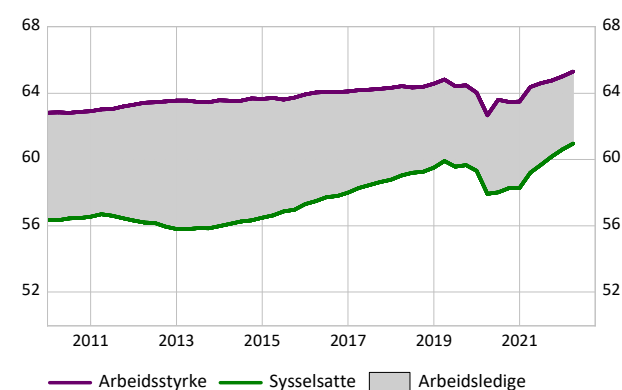
Prosentpoeng, årlig rate

Kilde: Macrobond

Figur 1.12. Euroområdet. Arbeidsmarkedet

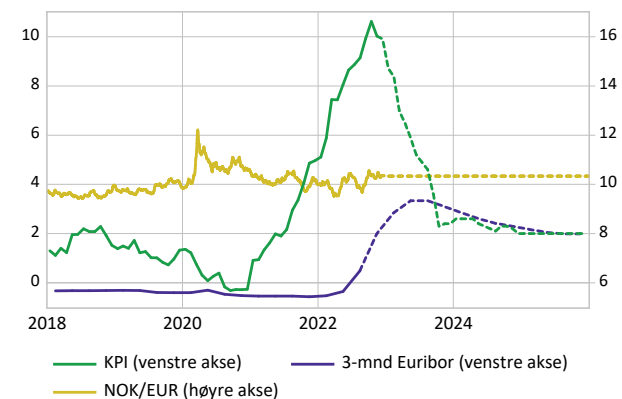
Prosent av befolkningen i alder 15-74 år

Kilde: Macrobond

Figur 1.13. Euroområdet. Inflasjon, rente og valutakurs

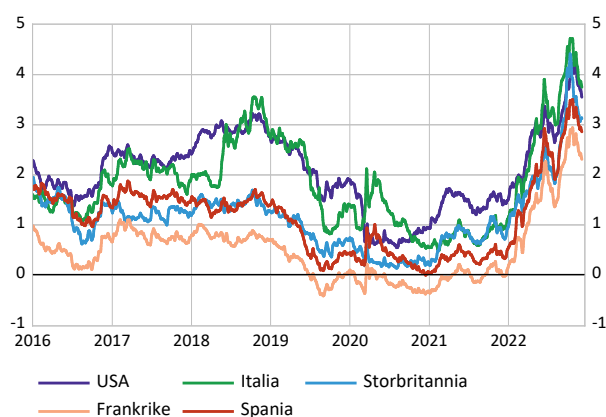
Venstre akse: prosent. Høyre akse: kroner

Kilde: Macrobond

Figur 1.14. 10-årige statsobligasjonsrenter

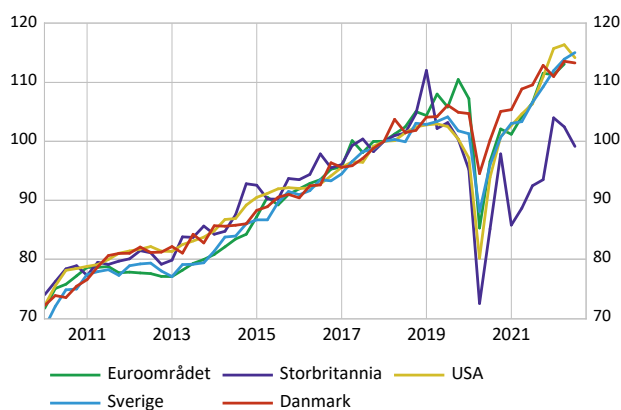
Prosent

Kilde: Macrobond

Figur 1.15. Import. Utvalgte handelspartnere

Sesongjustert. Indeks, 2018K1 = 100

Kilde: Macrobond

til rekordhøy inflasjon, økte skatter og økende renteutgifter, venter også Office for Budget Responsibility et boligprisfall på 9 prosent fra nå og fram til høsten 2024.

Høy inflasjon, reallønnsnedgang og lavere etterspørsel ventes å trekke ned BNP i 2023 i Sverige og Danmark – men i Danmark fra et relativt høyt nivå. I Sverige har boligprisene falt med 10 prosent siden mars i år og ventes å falle ytterligere. Stemningsundersøkelser i Sverige viser at særlig husholdningene har et negativt syn på egen økonomi framover. Den svake etterspørselsutviklingen fører trolig til at også svensk økonomi går inn i en nedgangskonjunktur neste år.

Tabell 1.1. Makroøkonomiske anslag fra IMF og Statistisk sentralbyrå (SSB). Årlig endring i prosent

	BNP-vekst											Prognoser			
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Euroområdet															
SSB	1,9	-0,8	-0,2	1,6	2,2	1,8	2,8	1,8	1,6	-6,3	5,3	3,3	0,1	1,6	2
IMF												3,1	0,5	1,8	1,9
USA															
SSB	1,5	2,3	1,8	2,3	2,7	1,7	2,2	2,9	2,3	-2,8	5,9	1,8	0,3	1,9	2,1
IMF												1,6	1,0	1,2	1,8
Sverige															
SSB	3,3	-0,3	1,1	2,8	4,2	1,8	2,8	2,0	2,0	-2,3	4,8	2,9	0,0	1,5	2,2
IMF												2,6	-0,1	2,1	2,3
Storbritannia															
SSB	1,1	1,4	1,8	3,2	2,4	2,2	2,4	1,7	1,6	-11,0	7,5	4,4	-0,4	1,2	1,7
IMF												3,6	0,3	0,6	2,3
Kina															
SSB	9,3	7,6	7,8	7,4	7,3	6,8	7,0	6,8	6,0	1,8	8,6	2,8	5,2	5,5	5,5
IMF												3,2	4,4	4,5	4,6
Handelspartnere¹															
SSB	2,5	0,6	1,1	2,4	2,9	2,3	3,0	2,3	2,0	-4,9	5,7	3,2	0,1	1,9	2,3
IMF												2,9	0,7	1,9	2,2
Prisvekst															
Euroområdet															
SSB	2,7	2,5	1,4	0,4	0,2	0,2	1,5	1,8	1,2	0,3	2,6	8,4	5,0	2,5	2,0
IMF												8,3	5,7	2,7	2,2

¹ Euroområdet, Sverige, USA, Storbritannia, Danmark, Kina, Sør-Korea, Polen, Russland og Japan.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Rettet 9. desember 2022, kl 10.30.

Boks 1.1. Utviklingen i olje- og gassmarkedet

Spotprisen på Brent Blend falt fra 120 dollar per fat i mars i år til noe over 100 dollar per fat i april. Deretter steg oljeprisen til 127 dollar per fat i begynnelsen av juni. Siden har oljeprisen vært fallende fram til begynnelsen av oktober da den flatet ut. I begynnelsen av desember ligger prisen på om lag 80 dollar per fat.

Prisfallet fra mars til april kan ha sammenheng med at både IEA (International Energy Agency) og USA bestemte seg for å forsyne markedet med olje fra sine strategiske lagre for å hindre videre nedbygging av de lave kommersielle lagrene i OECD. Oljeprisen steg igjen etter at EU innførte importforbud av russisk olje, med unntak for olje sendt via rørledninger. Prisfallet fra og med juni ser ut til å ha sammenheng med bekymring for dårligere økonomiske utsikter og mulig resesjon i flere land. I begynnelsen av oktober varslet OPEC+ at de ville kutte i produksjonskvotene.

IEA anslår at den globale oljeetterspørselen vil øke med 1,6 millioner fat per dag neste år, noe som er 0,5 millioner fat lavere enn i inneværende år. Etterspørselen globalt i 2023 antas å ligge over nivået fra før pandemien brøt ut. Mens den samlede etterspørselen etter olje i Kina, India og resten av Asia i 2023 forventes å bli 2,1 millioner fat per dag høyere enn i 2019, forventes etterspørselen i OECD å bli 1,3 millioner fat per dag lavere. Etter en relativt svak økning i etterspørselen i Kina i år, blant annet som følge av at spredning av omikronvarianten har ført til nye nedstengninger, forventer IEA at etterspørselen i Kina tar seg noe opp neste år.

En del av økningen i etterspørselen i år og til neste år skyldes høye gasspriser og substitusjon mot olje i kraftproduksjonen og industrien i en del land. Den europeiske gassprisen er i slutten av november over dobbelt så høy som oljeprisen målt i energienheter.

I begynnelsen av oktober signaliserte OPEC+ at de ville redusere produksjonskvotene med 2 millioner fat per dag gjeldende fra november. Siden mange land allerede produserte mindre enn sine kvoter, vil den effektive reduksjonen i produksjonen være på i underkant av 1 million fat per dag.

IEA forventer at råoljeproduksjonen utenfor OPEC+ vil stige med 2,2 millioner fat per dag i 2023. Den største økningen i OECD til neste år vil komme i USA og i mindre grad i Europa og Canada. Produksjonen i resten av verden, først og fremst i Brasil og til en viss grad i Guyana, forventes å øke med 0,6 millioner fat per dag neste år.

Russland eksporterte om lag 8 millioner fat daglig før sanksjonene. Fallet i eksporten var i oktober på under 5 prosent. At ikke nedgangen ble større skyldes at reduksjonen i importen til mange vestlige land har blitt oppveid av økt eksport til Kina, India, andre asiatiske land og Tyrkia. EU faser gradvis ut importen av olje fra Russland, slik at de fra og med 5. desember ikke importerer råolje. Fra og med 5. februar neste år vil de heller ikke importere oljeprodukter. IEA forventer at produksjonen i Russland vil falle med om lag 1,2 millioner fat per dag i 2023. Det kan ta tid å utvide kundegrunnlaget ytterligere i Asia, selv om Russland selger sin olje med prisavslag. EU og G7-landene

Tilbud og etterspørsel av olje. Millioner fat per dag inkl. NGL

	Prognose					Prognose							
	2019	2020	2021	2022	2023	22:1	22:2	22:3	22:4	23:1	23:2	23:3	23:4
Etterspørsel	100,5	91,5	97,7	99,8	101,4	99,4	98,7	100,3	100,7	99,6	100,5	102,3	103,0
OECD	47,7	42,0	44,8	46,1	46,4	45,8	45,4	46,6	46,7	46,1	45,7	46,9	47,0
Europa	14,3	12,4	13,1	13,7	13,7	13,2	13,4	14,1	14,0	13,4	13,5	14,1	13,9
Amerika	25,4	22,4	24,3	25,0	25,1	24,8	25,0	25,3	25,0	24,7	25,1	25,4	25,2
Asia Oseania	7,9	7,2	7,4	7,4	7,6	7,9	7,0	7,2	7,8	8,0	7,1	7,4	7,9
Tidligere Sovjetunionen	4,7	4,6	4,8	4,9	4,7	4,7	4,7	5,1	4,9	4,6	4,6	4,9	4,8
Resten av verden	48,2	44,9	48,0	48,8	50,3	48,9	48,6	48,6	49,1	48,9	50,2	50,5	51,2
Tilbud	100,6	93,8	95,3	99,8	100,8	98,7	98,8	101,0	101,2	99,8	101,3	101,0	101,1
OPEC ¹	35	30,8	31,5	34,3	34,4	33,8	34,1	34,9	34,7	34,4	34,4	34,5	34,5
OECD	28,6	28	28,3	29,4	30,8	28,8	28,9	29,6	30,2	30,3	30,5	30,9	31,3
Tidligere Sovjetunionen	14,6	13,5	13,8	13,8	12,5	14,4	13,4	13,7	13,8	12,8	12,5	12,4	12,4
Resten av verden	22,4	21,6	21,7	22,3	23,1	21,7	22,4	22,8	22,5	22,3	23,9	23,2	22,9
Lagerendring m.m.	0,0	2,3	-2,3	0,0	-0,6	-0,7	0,1	0,7	0,5	0,2	0,8	-1,3	-1,9
Etterspørsel rettet mot OPEC	34,8	28,5	33,8	34,1	35,0	34,5	34,0	34,3	34,2	34,2	34,6	35,8	36,4
Gjennomsnittlig oljepris ² (dollar)	64,1	43,3	70,9			98,4	114,2	100,2					
	2022	2023	2024	2025									
Oljepris, prognoser SSB	99	80	77	75									

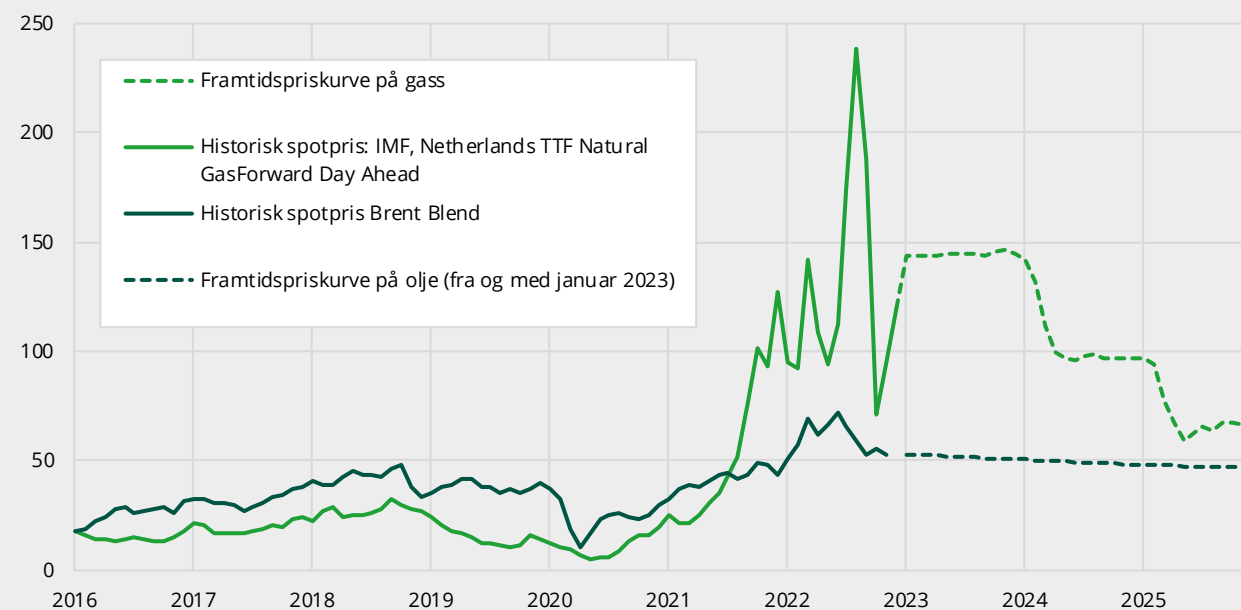
¹ Prognosen for råoljeproduksjonen i OPEC fra og med november 2022 er gjort av Statistisk sentralbyrå. Produksjonen i OPEC er basert på vedtatte produksjonsøkninger. Produksjonen i Iran, Libya og Venezuela er satt lik produksjonen i oktober 2022.

² Brent Blend.

Kilde: IEA Oil Market Report November 2022 og Statistisk sentralbyrå.

Historisk og framtidspris på naturgass i Europa og olje (Brent Blend)

USD/MWh

Kilde: Intercontinental Exchange (ICE), International Monetary Found (IMF)

inkludert Australia har fra og med 5. desember innført et pristak på russisk olje, noe som vil gjøre at sjøbasert transport av russisk olje tillates til tredjeland dersom prisen holder seg under et bestemt nivå.

I begynnelsen av desember er de samlede kommersielle lagrene av råolje og oljeprodukter i OECD 10 prosent under det gjennomsnittlige nivået over de siste 5 årene. Dersom OPEC holder produksjonen konstant fra og med november i år og ut neste år, vil de samlede globale lagrene av råolje og oljeprodukter antakeligvis falle gjennom 2023. Fallet vil bli spesielt sterkt gjennom andre halvår 2023. Dette kan, isolert sett, legge et press oppover på oljeprisen.

Den ledige produksjonskapasiteten i oljemarkedet finnes først og fremst i Saudi-Arabia og til dels i De forente arabiske emirater. Den planlagte reduksjonen i produksjonen vil føre til at den ledige kapasiteten vil øke til i underkant av 3 millioner fat per dag. Dermed vil det være større mulighet for at et ytterligere produksjonsbortfall for eksempel i Russland kan bli møtt med økt OPEC-produksjon.

Framtidsprisen på Brent Blend er utgangspunktet for vårt anslag over utviklingen i oljeprisen. I begynnelsen av desember indikerer denne at prisen vil falle til om lag 75 dollar i 2025.

I 2020 importerte EU 41 prosent av sitt totale konsum av naturgass fra Russland.¹ Siden Russlands invasjon av Ukraina har gassimporten fra Russland blitt betydelig redusert. I august 2022 var Russlands andel av EUs gassimport 17,2 prosent.² Dette har i hovedsak blitt kompensert av en kraftig økning i importen av flytende

naturgass (LNG) spesielt fra USA, men også til dels fra Qatar og Nigeria. De to største leverandørene av gass via rørledninger til EU er Norge og Algerie med henholdsvis 22 og 10 prosent av importen i første halvår 2022. LNG utgjorde over 25 prosent i samme periode. Russland har nylig uttalt at de kan komme til å kutte gasseksporten via Ukraina, som er den eneste gjenværende ruten for levering til vesteuropeiske markeder.

Gass brukes i kraftproduksjon, prosessindustri og til oppvarming. Over 30 prosent av husholdningene i EU bruker gass til å varme opp hjemmene sine. EUs importrestriksjoner mot Russland har ført til at gassprisen satt på TTF-børsen i Nederland i november i år var nesten seks ganger høyere enn gjennomsnittsprisen de siste seks årene. Det er et stort avvik mellom europeiske og amerikanske naturgasspriser, blant annet på grunn av kapasitetsproblemer i amerikansk eksport av LNG knyttet til mangel på skip og muligheter for regassifisering i Europa.

Økningen i naturgassprisen i EU påvirker norsk økonomi primært gjennom en historisk høy naturgasseksport. Verdien av norsk naturgasseksport i august 2022 var om lag ti ganger høyere enn den gjennomsnittlige månedsverdien i 2019, mens den i oktober var tre ganger så høy først og fremst på grunn av fallende gasspriser.³ I solert sett vil høye naturgasspriser også føre til høye importpriser på varer hvor naturgass er en stor priskomponent, slik som kunstgjødsel. Framtidsprisene indikerer at markedet forventer en pris på naturgass i 2023 i Europa om lag på nivået i begynnelsen av desember, samt en prisreduksjon i løpet av 2024 og 2025. Prisen i 2025 forventes likevel å være om lag tre ganger gjennomsnittsprisen i perioden 2016–2021.

¹ Kilde: Macrobond.

² Kilde: European Council (2022): <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-gas-supply/>.

³ Kilde: Statistisk sentralbyrå (2022): [Utenrikshandel med varer](#).

2. Konjunkturutviklingen i Norge

Før pandemiens utbrudd i 2020 var norsk økonomi nær konjunkturnøytral. Hele nedgangen etter pandemien i 2020 ble hentet inn igjen høsten 2021, men omikronvarianten og de påfølgende smitteverntiltakene medførte et nytt fall i BNP Fastlands-Norge i desember 2021 og januar 2022. Gjenåpningen av samfunnet i slutten av januar og

begynnelsen av februar i år medførte at aktiviteten tok seg kraftig opp i mars. Siden har oppgangen fortsatt i et mer moderat tempo, og i september var BNP Fastlands-Norge 4,4 prosent høyere enn i februar 2020. Med en underliggende årlig trendvekst på rundt 1,5 prosent innebærer dette at aktivitetsnivået i september var nær trend. Høy-

Tabell 2.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall. Vekst fra forrige periode. Prosent

	2020	2021	Sesongjustert			
			21:4	22:1	22:2	22:3
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mm.	-6,2	4,5	4,6	-4,2	3,7	0,5
Konsum i offentlig forvaltning	-0,5	4,9	0,1	-1,9	0,1	-0,1
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	-4,1	-1,2	0,5	3,4	0,2	0,4
Utvinning og rørtransport	-3,3	-2,1	-1,1	-9,7	4,1	0,4
Fastlands-Norge	-3,1	1,1	0,8	6,4	-0,6	0,5
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	-3,9	3,8	2,5	-1,2	1,7	0,3
Eksport	-2,3	5,5	-1,2	-4,4	2,8	5,7
Tradisjonelle varer	-0,8	4,6	-2,7	-3,0	2,1	6,2
Råolje og naturgass	10,5	2,9	-6,7	-3,5	1,1	5,3
Import	-9,9	1,7	4,6	-1,9	5,7	2,9
Tradisjonelle varer	-2,7	5,7	-1,5	-1,8	3,5	2,2
Bruttonasjonalprodukt	-1,3	3,9	0,4	-0,7	1,3	1,5
Fastlands-Norge	-2,8	4,1	1,3	-0,5	1,2	0,8
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	-2,1	2,5	1,3	0,6	0,9	0,6
Sysselsatte personer	-1,5	1,2	1,5	0,9	0,6	0,5
Arbeidsstyrke ²	0,4	1,2	0,2	0,5	0,3	-0,1
Arbeidsledighetsrate, nivå ²	4,7	4,4	3,6	3,3	3,2	3,2
Priser og lønninger						
Årslønn	3,1	3,5	..	..	..	..
Konsumprisindeksen (KPI) ³	1,3	3,5	1,2	1,3	2,1	1,9
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ³	3,0	1,7	0,5	1,1	1,4	1,7
Eksportpriser tradisjonelle varer	-3,5	13,2	13,3	12,8	2,2	0,9
Importpriser tradisjonelle varer	4,3	5,3	2,7	7,4	5,3	4,1
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner ⁴	38	566	226	379	322	571
MEMO (ujusterte nivåttall)						
Norges Banks styringsrente (nivå)	0,4	0,1	0,3	0,5	0,8	1,5
Utlånsrente, rammelån med pant i bolig ⁵	0,6	0,5	2,1	2,3	2,5	2,9
Råoljepris i kroner ⁶	407	609	695	864	1 052	973
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	114,9	108,8	107,7	107,1	109,8	110,8
NOK per euro	10,72	10,16	9,97	9,92	10,04	10,06

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Ifølge AKU.

³ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁴ Driftsbalansen uten korreksjon for sparing i pensjonsfond.

⁵ Gjennomsnitt for perioden.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

ere renter, høy inflasjon og lavere etterspørsel fra våre handelspartnere virker imidlertid dempende på aktiviteten, og vi anslår betydelig lavere vekst framover sammenliknet med utviklingen så langt i år. Våre prognoser viser en moderat nedgang på kort sikt, men at utviklingen ventes å bli om lag konjunktturnøytral de neste årene.

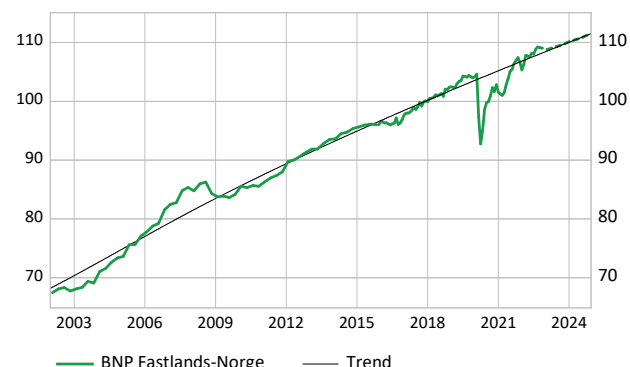
Siden forrige konjunkturrapport er det fullstendige nasjonalregnskapet for 2020 publisert, se kapittel 3. Det har medført noen endringer i enkelte viktige størrelser, men hovedbildet av utviklingen i norsk økonomi er lite endret. Veksten i BNP Fastlands-Norge gjennom 2022 har imidlertid blitt revidert opp, noe som bidrar til å løfte vekstanslaget for 2022 med rundt 0,4 prosentpoeng. I tillegg har veksten i 3. kvartal blitt høyere enn vi la til grunn i forrige rapport, noe som løfter anslaget med ytterligere 0,2 prosentpoeng. Til sammen gjør dette at aktiviteten i norsk økonomi nå ligger noe over, men likevel nær den beregnede trenden. Vi anslår at veksten i BNP Fastlands-Norge blir 3,8 prosent i 2022. Som følge av svake utsikter for verdenshandelen har den beregnede trenden blitt justert litt ned siden vår forrige rapport.

I år har prisveksten vært overraskende høy, og inflasjonen tiltok markert gjennom våren og høsten. Prisøkningen de siste månedene, målt med underliggende inflasjon (KPI-JAE), er den høyeste som noen gang er registrert i denne statistikken, og det rapporteres om bred prisoppgang for de fleste vare- og tjenestegruppene. Som følge av høye energipriser, har veksten i den samlede inflasjonen (KPI) i hele år ligget markert over veksten i KPI-JAE. Samlet venter vi at årsveksten i KPI blir 5,8 prosent i 2022. Inflasjonstoppen ser ut til å nås i begynnelsen av neste år. Prisveksten på flere innsatsvarer og -tjenester har allerede stoppet opp, og noen priser har falt den siste tiden. Økte renter vil også bidra til å dempe prispresset. I 2023 venter vi at veksten i KPI-JAE blir rundt 4,4 prosent, men med klart fallende tendens gjennom året, for deretter å avta videre mot inflasjonsmålet på 2 prosent mot slutten av neste år. Noe høyere avgifter og elektrisitetspriser neste år bidrar til at KPI vokser mer enn KPI-JAE.

Styringsrenta, som var på 0 prosent under pandemien, er for tiden på 2,5 prosent etter å ha blitt satt opp i flere runder fra september i fjor. En ytterligere økning i renta vil bidra til at infla-

Figur 2.1. BNP Fastlands-Norge og beregnet trend

Sesongjustert, indeks, 2020 = 100

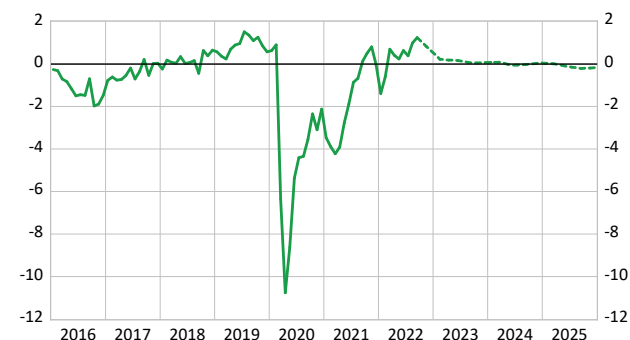

* Kvartalstall før 2016, månedstall deretter. Trenden er beregnet med et HP-filter (lambda = 40 000 på kvartal), men slik at trenden ikke påvirkes direkte av aktivitetsutviklingen i 2020 og 2021

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.2. BNP Fastlands-Norge

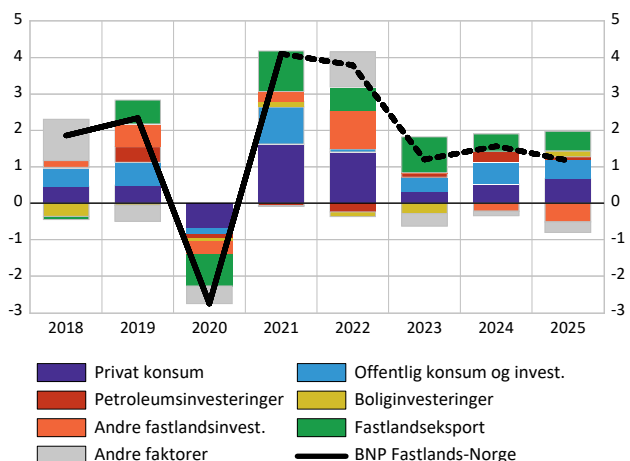
Avvik fra beregnet trend-BNP i prosent, månedsfrekvens

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.3. Bidrag til vekst i BNP Fastlands-Norge, importjustert

Endring fra året før i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Etterspørselsbidragene er regnet ut ved å finne endringen i hver variabel, trekke til den direkte og indirekte importandelen, og deretter dele på nivået til BNP Fastlands-Norge i perioden før. Metoden som brukes er dokumentert i [Konjunkturtendensene 2019/1, boks 2.4](#). Alle tall er sesongjusterte og i faste priser.

Fastlandseksport er definert som samlet eksport minus eksport av råolje, naturgass og frakttjenester i utenriks sjøfart.

Andre faktorer inkluderer lagerendring og statistiske avvik.

Tabell 2.2. Vekst i BNP Fastlands-Norge og importjusterte bidrag fra etterspørselskomponenter.¹ Prosentpoeng, årlig rate

	KNR-tall				Prognose			
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
BNP Fastlands-Norge	1,9	2,3	-2,8	4,1	3,8	1,2	1,6	1,2
hvorav bidrag fra:								
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,5	0,5	-0,7	1,6	1,4	0,3	0,5	0,7
Konsum og investeringer i offentlig forvaltning	0,5	0,6	-0,2	1,0	0,1	0,4	0,6	0,5
Oljeinvesteringer	0,0	0,4	-0,1	-0,1	-0,2	0,1	0,3	0,1
Boliginvesteringer	-0,4	-0,1	-0,1	0,2	-0,1	-0,3	0,0	0,2
Andre fastlandsinvesteringer	0,2	0,6	-0,3	0,3	1,1	0,0	-0,2	-0,5
Fastlandseksport ¹	-0,1	0,7	-0,9	1,1	0,6	1,0	0,5	0,5
Andre faktorer ¹	1,1	-0,4	-0,5	0,0	1,0	-0,3	-0,1	-0,3

¹ Se forklaring under figur 2.3.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

sjonen reduseres raskere. Samtidig vil en høyere rente også dempe aktiviteten i norsk økonomi slik at flere blir arbeidsledige på kort til mellomlang sikt. Sentralbanken må veie disse hensynene mot hverandre, men det overordnede målet er å få ned inflasjonen. Det betyr at styringsrenta mest sannsynlig økes til 3,0 prosent i løpet av 1. kvartal 2023. Dette innebærer at boliglånsrenta øker til rundt 4,5 prosent fra midten av neste år. Etter hvert som inflasjonen kommer ned mot målet vil styringsrenta trolig reduseres noe, mot 2 prosent i 2024.

Veksten i offentlig konsum og investeringer blir sannsynligvis en del lavere enn trendveksten i år. I tillegg har stønadsmottakere mistet mye kjøpekraft som følge av den høye inflasjonen. I Nasjonalbudsjettet viser beregninger med de makroøkonomiske modellene KVARTS og NORA at ettervirkningene av støttetiltakene i 2020 og 2021 trolig veier opp for dette og bidrar til at den samlede effekten av finanspolitikken likevel er ekspansiv. Budsjettindikatoren for neste år er negativ, og det ser ut til at veksten i offentlig konsum og investeringer vil holde seg under trendveksten. På lenger sikt tilsier terminmarkedet at de høye gassprisene vil fortsette å øke handlingsrommet i finanspolitikken. Handlingsregelen skal sikre fordeling av oljeinntektene over flere generasjoner og den skal utjevne svingninger i økonomien. Våre beregninger viser at det ikke nødvendigvis vil ha stor betydning for rentenivået dersom oljepengebruken øker noe det neste året (se boks 2.1, [Økonomiske analyser 3/2022](#)). Effekten av økt oljepengebruk på aktiviteten i norsk økonomi, priser og renter avhenger av hvordan pengene brukes. For eksempel er effekten på renta større ved økt kommunal sysselsetting enn ved personskattelette. Økt bistand som i sin helhet går til mottakerland vil trolig ikke innebære høyere rente her hjemme. Uansett hvordan pengene bru-

kes vil hensynet til langsiktig bærekraft i offentlige finanser være viktig for å vurdere oljepengebruken framover. Vi legger til grunn at oljepengebruken holder seg innenfor 3 prosent av oljefondets verdi gjennom prognoseperioden.

Husholdningenes konsum har tatt seg opp i år til tross for høy prisvekst på en rekke varer og tjenester. Veksten gjennom de siste to kvartalene var særlig drevet av tjeneste- og utenlandskonsumet. Samlet venter vi at konsumet vokser med knappe 7 prosent i år. Høyere renter, høy inflasjon og fallende realboligpriser bidrar til å dempe konsumet framover, men ikke mer enn at veksten gjennomgående blir mellom 1 og 2 prosent. Spareraten justert for utbetalinger av aksjeutbytte vil falle fra vel 5 prosent i fjor til rundt 1 prosent i år og til rundt 0,5 prosent neste år, for deretter å stige til mellom 2 og 3 prosent i 2024 og 2025. Til sammenlikning var gjennomsnittlig årlig sparerate uten utbytteutbetalinger av aksjeutbytte 2,9 prosent i tiårsperioden 2010–2019.

Selv om nær halvparten av leveransene av investeringsvarer i petroleumsnæringen importeres fra utlandet (se boks 2.3 i [Økonomiske analyser 1/2022](#)), innebærer leveransene også betydelig etterspørsel rettet mot Fastlands-Norge. Utviklingen så langt i år indikerer et fall i investeringene for året som helhet. Framover er det ventet at investeringene tar seg opp, hovedsakelig fordi oljeskattepakken utløser en rekke samtidige feltutbygginger. Siden dette leder til et stramt leverandørmarked med økte kostnader, har blant annet Wisting-prosjektet blitt besluttet utsatt. Vi legger derfor nå til grunn en mer moderat investeringsvekst for de kommende årene enn i forrige konjunkturrapport. Investeringene ventes å øke med om lag 4 prosent i 2023, og 10 prosent i 2024. Det vil bidra til å løfte

Tabell 2.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2021–2025. Regnskap og prognoser.
Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regn- skap 2021	Prognoser										
		2022			2023			2024			2025	
		SSB	NB	FIN	SSB	NB	FIN	SSB	NB	FIN	SSB	NB
Realøkonomi												
Konsum i husholdninger mm.	4,5	6,8	5,8	5,9	0,8	-1,1	1,4	1,4	0,3	2,3	2,1	1,9
Konsum i offentlig forvaltning	4,9	0,1	-0,1	0,0	1,3	0,9	1,3	1,7	1,8	..	1,6	1,5
Bruttoinvestering i fast realkapital	-1,2	4,7	..	2,3	0,3	..	0,3	1,3	..	3,5	-1,3	..
Utvinning og rørtransport	-2,1	-7,5	-6,0	-4,5	4,0	4,0	-2,2	10,0	15,0	7,8	2,0	2,0
Næringer	4,3	16,6	5,4	6,8	0,2	3,5	0,3	-3,1	3,9	4,1	-7,6	3,8
Bolig	3,0	-2,6	0,0	-0,7	-6,0	1,0	1,6	0,2	1,4	0,3	3,9	2,1
Offentlig forvaltning	-5,7	1,5	..	3,2	0,8	..	0,8	3,8	..	..	2,7	..
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	3,8	5,0	3,3	3,7	0,5	0,2	1,3	1,0	1,3	2,1	1,0	2,0
Eksport	5,5	3,2	..	2,1	5,7	..	5,6	1,6	..	2,3	1,1	..
Tradisjonelle varer ²	4,6	0,4	3,4	1,5	5,8	5,0	4,1	3,1	2,2	3,5	3,0	3,0
Råolje og naturgass	2,9	-1,4	..	1,6	9,0	..	8,3	1,7	..	2,0	-2,0	..
Import	1,7	12,0	10,7	8,3	2,6	3,3	1,1	1,2	3,6	3,2	1,3	1,1
Bruttonasjonalprodukt	3,9	3,3	2,2	2,7	1,8	0,8	2,8	1,5	0,8	1,9	0,9	0,3
Fastlands-Norge	4,1	3,8	2,8	2,9	1,2	-0,3	1,7	1,6	0,4	2,0	1,2	1,1
Arbeidsmarked												
Sysselsatte personer	1,2	3,8	3,5	3,3	0,0	-0,4	0,8	0,2	-0,1	0,3	-0,2	0,5
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,4	3,3	3,6	3,2	3,7	..	3,2	3,7	..	3,4	4,1	..
Priser og lønninger												
Årslønn	3,5	3,9	4,0	3,9	4,7	4,6	4,2	3,8	4,5	..	3,5	4,2
Konsumprisindeksen (KPI)	3,5	5,8	5,4	4,8	4,9	4,5	2,8	1,1	3,1	2,4	1,8	2,5
KPI-JAE ³	1,7	3,9	3,7	3,2	4,4	4,8	3,1	1,9	3,5	2,8	2,0	2,6
Boligpris ⁴	10,5	4,9	5,5	..	-5,0	-2,4	..	-1,6	1,3	..	2,3	4,1
Utenriksøkonomi												
Driftsbalansen, mrd. kroner ⁵	566	1563	..	1662	955	..	1 690	733	..	..	663	..
Driftsbalansen i prosent av BNP	13,5	27,8	..	29,7	18,4	..	29,6	14,4	..	..	12,9	..
MEMO:												
Pengemarkedsrente (nivå)	1,9	2,0	..	2,1	3,3	..	3,7	2,7	..	3,6	2,4	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁶	609	943	..	986	797	..	912	766	..	845	741	..
Importveid kronekurs (44 land) ⁷	-5,3	1,2	1,2	2,1	1,9	0,1	3,7	0,0	-1,8	3,6	0,0	-1,4

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Norges Bank gir anslag for tradisjonelle varer og tjenester fra Fastlands-Norge. Finansdepartementet gir anslag for varer utenom olje og gass.

³ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).

⁴ Norges Bank gir anslag på boligprisindeksen publisert av Eiendom Norge.

⁵ Driftsbalansen uten korreksjon for sparing i pensjonsfond.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend.

⁷ Positivt tall innebærer svekket krone. Finansdepartementet gir anslag på konkurranseprisindeksen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, Meld.St.1. (2022-2023) (FIN), Norges Bank, Pengepolitisk rapport 3/2022 (NB).

BNP Fastlands-Norge med 0,1 og 0,3 prosentpoeng disse årene. I 2025 antas investeringene kun å øke litt og investeringsnivået vil da være om lag 2 prosent høyere enn i 2019.

Næringsinvesteringene økte litt i fjor og markert i 1. kvartal i år. Deretter har veksten avtatt noe. Spesielt innenfor industrien har investeringsveksten vært høy, og det er særlig noen store enkeltprosjekter innenfor dataindustri og elektrisk utstyrsindustri, samt metallindustri som bidrar til

oppgangen. Samlet ligger det an til at næringsinvesteringene på fastlandet øker med i underkant av 17 prosent i år. Til neste år ventes det derimot kun en beskjedne vekst. Et unntak er kraftforsyning hvor det planlegges økte investeringer i distribusjonsleddet. Høye byggekostnader, lavere etterspørsel internasjonalt og økte renter demper investeringene framover, og i 2025 ventes investeringsnivået kun å være 1 prosent høyere enn i 2019.

Boks 2.1 Konjunkturnøytral situasjon i norsk økonomi?

Våre beregninger viser at BNP Fastlands-Norge var nær et anslått trendnivå i september i år. Vi omtaler derfor den økonomiske aktiviteten som nær konjunkturnøytral. Samtidig er det et høyt press i arbeidsmarkedet, noe som ofte er tilfellet ved høykonjunkturer. Arbeidsledigheten har vært lav i år, og fram til over sommeren har den ifølge Arbeidskraftundersøkelsen ligget rundt 3,2 prosent. Vi må tilbake til høykonjunkturen i forkant av finanskrisen for å finne tilsvarende lave ledighets-tall. Hvordan kan situasjonen i norsk økonomi være konjunkturnøytral samtidig som presset i arbeidsmarkedet er høyt?

For å besvare spørsmålet dekomponerer vi utviklingen i produksjonsgapet for BNP Fastlands-Norge i konjunkturrelle bidrag. Bidragene beregnes med utgangspunkt i produksjonsfunksjonsmetoden hvor hver størrelse dekomponeres i en trend og en syklisk komponent, og der bidraget er differansen mellom de to størrelsene. Tabell 1 viser at arbeidsmarkedet er en vesentlig driver av produksjonsgapet, mens realkapital har liten innvirkning. Den resterende delen av gapet forklares av total faktorproduktivitet.

For 2022 trekkes gapet opp av det høyt pressede arbeidsmarkedet og ned av en svak produktivitet. Svak produktivitet kan skyldes sammensetningseffekter eller tilsli at økonomiens ressurser ikke utnyttes fullt ut, og forklarer hvorfor produksjonsgapet gir et nær konjunkturnøytralt bilde av norsk økonomi i 2022 på tross av et høyt press i arbeidsmarkedet.

Figur 1 og 2 viser at den empiriske sammenhengen mellom produksjonsgapet på den ene siden og gapene i sysselsetting og arbeidsledighet på den andre er av ulik størrelsesorden. En økning på 1 prosentpoeng i produksjonsgapet er forbundet med en økning i sysselsettingsgapet på rundt 0,8 prosent. Sammenhengen mellom arbeidsledighetsgapet og produksjonsgapet, som ofte er omtalt som «Okuns lov», er mye lavere: En økning på 1 prosentpoeng i produksjonsgapet er forbundet med en nedgang på 0,3 prosentpoeng i arbeidsledighetsgapet. For 2022 har disse to empiriske sammenhengene store avvik.

For å kaste lys over hvorfor helningen i figurene er ulike og hvorfor avvik fra Okuns lov kan oppstå, gjennomfører vi beregninger med [den makroøkonomiske modellen KVARTS](#).¹ Vi har beregnet effekter på BNP Fastlands-Norge, sysselsetting og arbeidsledighetsnivå av ulike scenarier i norsk økonomi, slik som endring i politikk eller økonomiske forstyrrelser. I scenariene har endringene en varighet på ett år, og tabell 2 presenterer gjennomsnittseffektene over fem år. Flere av disse scenariene er analysert i [Statistisk Sentralbyrås utredning for Koronakommisjonen](#).

Scenariene påvirker den økonomiske aktiviteten og arbeidsmarkedet ulikt. I tabell 2 kan man eksempelvis sammenlikne en svekkelse av valutakurs med en økning i offentlige investeringer. Scenariene gir samme reduksjon i arbeidsledighetsraten, men ser man på endringen i forholdet mellom arbeidsledighetsraten og BNP Fastlands-Norge sammenfaller endringen i arbeidsledighetsrate med en relativt lavere endring i BNP ved svakere krone enn ved økning i investeringene. Det er effekten på faktorprisene som gir opphav til de ulike utslagene, og svekkelsen av krona gjør import av både produktinnsats og investeringsvarer dyrere. Virksomhetene vil i større grad vri faktorbruken mot arbeidskraft når valutakursen svekkes enn ved økte offentlige investeringer, og arbeidsledigheten reduseres dermed mer (for en gitt endring i BNP FN). De samme effektene gjør seg gjeldende i scenariet med reduserte internasjonale priser. I gjennomsnitt er endringen i forholdet -0,36 for alle scenariene, og utgjør om lag det samme nivået som helningen på den estimerte kurven i figur 2. Den gjennomsnittlige effekten på forholdet mellom sysselsetting og BNP Fastlands-Norge er 0,96, litt høyere enn den estimerte kurven i figur 1. Felles for alle scenariene er at det blir lettere å få jobb og flere melder seg på arbeidsmarkedet når etterspørselen etter arbeidskraft øker og arbeidsledigheten reduseres. Ved en økning i produksjonsgapet faller arbeidsledighetsgapet derfor ikke like mye som økningen i sysselsettingsgapet.

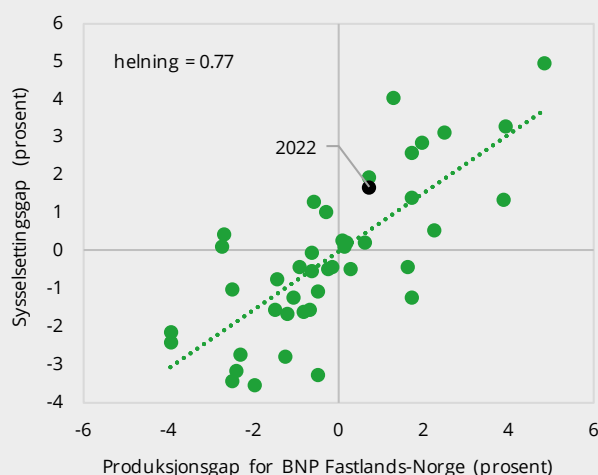
¹ En stor og voksende litteratur har undersøkt stabiliteten til Okuns lov over tid på tvers av land, økonometriske spesifikasjoner og tilstander i konjunktursyklusene, se for eksempel Lee (2000), Dixon m.fl. (2017), Donayre (2022) og Foroni og Furlanetto (2022). Ball m.fl. (2017) finner støtte for Okuns lov i de fleste av de 21 OECD-landene som analyseres i studien.

Tabell 1. Dekomponering av produksjonsgapet, BNP Fastlands-Norge

	2018	2019	2020	2021	Prognose			
					2022	2023	2024	2025
Produksjonsgap	-0,11	0,66	-3,92	-1,52	0,63	0,24	0,30	0,02
Bidrag fra:								
Total faktorproduktivitet	0,47	0,64	-1,58	-0,60	-1,16	-0,53	-0,32	-0,17
Realkapital	-0,10	-0,02	0,03	0,02	0,08	0,16	0,16	0,16
Utførte timeverk	-0,48	0,03	-2,38	-0,94	1,71	0,61	0,46	0,02
Gjennomsnitt antall arbeidstimer per sysselsatt	-0,22	-0,24	-0,76	0,19	0,32	-0,30	-0,28	-0,31
Sysselsatte	-0,26	0,27	-1,62	-1,13	1,39	0,91	0,73	0,32
Arbeidsledighetsrate	-0,02	0,07	-0,59	-0,32	0,64	0,34	0,34	0,11
Yrkesdeltakelsesandel	-0,72	-0,41	-0,47	0,38	0,96	0,83	0,49	0,34
Befolkning	0,32	0,17	-0,04	-0,42	-0,27	-0,11	-0,05	-0,05
Korttidsinnvandring	-0,03	0,12	-0,25	-0,54	-0,12	-0,03	0,09	0,06
Korrigerer for timeverk i oljenæringer	0,03	0,01	0,00	0,04	0,05	-0,01	-0,03	-0,04
Diverse avvik i timeverk	0,16	0,31	-0,27	-0,27	0,13	-0,11	-0,11	-0,10

¹ I trendberegningen brukes en prognosebane som strekker seg til 2035. Trenden estimeres ved bruk av Hodrick-Prescott-filteret, men på en slik måte at den ikke påvirkes direkte av utviklingen i korona-årene 2020 og 2021. For alle beregninger er det benyttet en glattingsparameter på år som sammenfaller med en kvartalsverdi på 40 000. Se [boks 2.3 i Konjunkturtendensene 2018/4](#). Informasjon om produksjonsfunksjonsmetoden finnes for eksempel i Sørensen og Whitta-Jacobsen (2010).

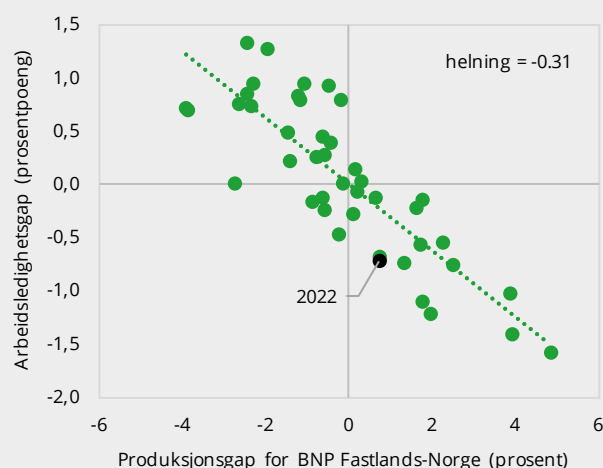
Figur 1. Sammenheng mellom sysselsettingsgap og produksjonsgap

Figuren viser den empiriske sammenhengen mellom produksjonsgapet og sysselsettingsgapet i Fastlands-Norge mellom 1980 og 2021. Gapene i sysselsetting og produksjon er beregnet som prosentvise avvik fra trendkomponenten i HP-filteret. Verdien for 2022 inkluderer prognosen for 4. kvartal.

For å kunne gjennomføre effektiv konjunkturstyring er det viktig å se på flere makroøkonomiske indikatorer. Et delmål for Norges Bank er å bidra til høy og stabil produksjon og sysselsetting. Forskning gir imidlertid ikke et entydig svar på hvilken indikator, produksjonsgapet eller arbeidsledighetsgapet, som burde tillegges størst vekt, se Faia (2008), Gali (2010) og Rhee og Song (2020). Utviklingen i arbeidsmarkedet og produksjonen trenger ikke sammenfalle og avvik fra Okuns lov kan oppstå når økonomiske forstyrrelser og politikktiltak påvirker forskjellige deler av økonomien ulikt, slik scenariene ovenfor viser. Foroni og Furlanetto (2022) argumenterer for at forstyrrelser i arbeidstilbudet eller teknologiske endringer også kan forårsake avvik fra Okuns lov. I 2022 er det et betydelig slikt avvik i norsk økonomi og figur 2 viser at arbeidsledigheten er rundt 0,5 prosentpoeng lavere enn hva Okuns lov tilsier. Det er den svake utviklingen i produktiviteten som gjør at norsk økonomi er nær konjunkturnøytral samtidig som det er et høyt press i arbeidsmarkedet.

Figur 2. Sammenheng mellom arbeidsledighetsgap og produksjonsgap

Figuren viser den empiriske sammenhengen mellom produksjonsgapet og arbeidsledighetsgapet i Fastlands-Norge mellom 1980 og 2021. Produksjonsgapet er beregnet som prosentvise avvik fra trendkomponenten i HP-filteret. Arbeidsledighetsgapet er målt som avvik i prosentpoeng fra trendkomponenten i HP-filteret. Verdien for 2022 inkluderer prognosen for 4. kvartal.

Referanser

- Ball, L., D. Leigh og P. Loungani (2017): Okun's Law: Fit at 50?, *Journal of Money, Credit and Banking*, 49 (7), 1413–41.
- Dixon, R., G. C. Lim og J. C. van Ours (2017): Revisiting the Okun Relationship, *Applied Economics*, 49 (28), 2749–65.
- Donayre, L. (2022): On the Behavior of Okun's Law Across Business Cycles, *Economic Modelling*, 112, 1058–58.
- Faia, E. (2008): Optimal monetary policy rules with labor market frictions, *Journal of Economic Dynamics and Control*, 32, 1600–21.
- Foroni, C. og F. Furlanetto (2022): Explaining Deviations from Okun's Law, *Working Paper 4/2022*, Norges Bank.
- Gali, J. (2010): Monetary Policy and Unemployment, In: *Handbook of Monetary Economics*, 3, 487–546.
- Lee, J. (2000): The Robustness of Okun's Law: Evidence from OECD Countries, *Journal of Macroeconomics*, 22, 331–56.
- Rhee, J. H. og J. Song (2020): Wage rigidities and unemployment fluctuations in a small open economy, *Economic Modelling*, 88, 244–262.
- Sørensen, P. B. og H.J. Whitta-Jacobsen (2010): *Introducing Advanced Macroeconomics: Growth and Business Cycles*. McGraw-Hill.

Tabell 2. Ulike scenarier og effekter på BNP Fastlands-Norge, arbeidsledighet og sysselsetting. Gjennomsnitt over fem år¹

Scenariet påvirker:	BNP FN	Arbeidsledighet ²	Sysselsetting	Arbeidsledighet/BNP FN	Sysselsetting/BNP FN
Offentlig produktinnsats	0,19	-0,06	0,17	-0,32	0,89
Offentlig sysselsetting	0,33	-0,12	0,42	-0,36	1,27
Offentlige investeringer	0,29	-0,08	0,23	-0,28	0,79
Stønader	0,17	-0,06	0,13	-0,35	0,76
Indirekte skatter (reduuerte)	1,49	-0,43	1,13	-0,29	0,76
Subsidier	0,10	-0,02	0,05	-0,20	0,50
Arbeidsgiveravgift	0,07	-0,01	0,04	-0,14	0,57
Pengemarkedsrente (reduert 1 pp.)	0,33	-0,10	0,24	-0,30	0,73
Valutakurs (svakkelse, 10 prosent)	0,11	-0,08	0,20	-0,73	1,82
BNP handelspartnere (økt 10 prosent)	0,06	-0,02	0,06	-0,33	1,00
Oljeinvesteringer	0,18	-0,08	0,20	-0,44	1,11
Internasjonale priser (reduert 10 prosent)	0,25	-0,13	0,32	-0,52	1,28
Gjennomsnitt				-0,36	0,96

¹ Skiftene er skalert slik at de midlertidige impulsene tilsvarer 1 prosent av BNP Fastlands-Norge, der annet ikke er angitt i parantes.

² Prosentpoeng.

Boligprisene har begynt å falle. Ifølge sesongjusterte tall fra Eiendom Norge var boligprisene 3 prosent lavere i november sammenliknet med august. Vi må tilbake til 2008 for å finne tilsvarende fall i prisene. Ifølge våre beregninger vil boligprisene fortsette å falle gjennom resten av året og store deler av neste år. Økte levekostnader og økte renter kan forklare fallet i boligprisene. Fallet blir imidlertid ikke større enn at nivået i 2024 fremdeles er høyere enn nivået fra før pandemien. Den svake boligprisutviklingen og de høye prisene på for eksempel metaller gjør boligbygging mindre lønnsom. I tillegg har salget av nye boliger falt etter sommeren. Dette bidrar til at boliginvesteringene er ventet å falle rundt 6 prosent fra 2021 til 2023.

Økonomien preges for tiden av høye priser på blant annet olje og gass. De store og økende overskuddene i handelen med utlandet de siste sju kvartalene kan i sin helhet tilskrives prisutviklingen. Et rekordhøyt handelsoverskudd i år ventes å krympe de kommende årene som følge av fallende energipriser og en svakere konjunkturutvikling hos våre handelspartnere.

I år ser det ut til at lønnsveksten blir 3,9 prosent, knappe 2 prosentpoeng lavere enn inflasjonen. Mange vil nok ønske å få kompensert for nedgangen i kjøpekraft, men det er lønnsomheten i frontfagene som legger rammen for hvor høyt lønnsoppgjøret kan bli til neste år. Selv om deler av frontfaget sliter med høye priser på innsatsfaktorer, bidrar høye produsentpriser, spesielt innen konsumvareindustrien, til at den samlede lønnsomheten likevel blir god. Lønnsandelen, som er et omvendt mål på lønnsomheten, ser derfor ut til å falle betydelig i år. Det er dermed rom for høyere lønnsvekst framover samtidig som lønnsandelen vil holde seg lavere enn gjennomsnittet for perioden 2014–2021. Men selv med en anslått lønnsvekst på rundt 4,7 prosent neste år, vil den høye inflasjonen medføre at reallønna går litt ned samtidig som lønnsandelen øker. Etter hvert som inflasjonen faller ventes reallønnsveksten å ta seg opp, til rundt 2 prosent årlig i 2024 og 2025.

Det er for tiden høyt press i arbeidsmarkedet. Arbeidsledigheten målt ved AKU har ligget nær 3,4 prosent i månedene august–oktober. Ledigheten har dermed vært stabilt lav siden april i år, etter å ha falt fra en topp i august 2020 på 5,5 prosent. Vi må tilbake til høykonjunkturen før finanskrisen

i 2008 for å finne tilsvarende lave ledighetstall. Mange har i tillegg meldt seg på i arbeidsmarkedet og yrkesdeltakelsen var 72,6 prosent i august–oktober. Dette er over 1 prosentpoeng høyere enn i 2019. I tillegg er antallet permitterte kommet ned på et lavt nivå og utenlandske pendlere er i stor grad kommet tilbake etter pandemien. Med svake vekstutsikter internasjonalt, og lavere etterspørsel i mange næringer, vil presset i arbeidsmarkedet dempes. Spesielt i bygg og anlegg og offentlig forvaltning ser aktiviteten ut til å bli lavere til neste år enn den har vært i år. Ifølge våre beregninger vil arbeidsledigheten stige gradvis i årene framover til i overkant av 4 prosent i 2025.

Selv om norsk økonomi ligger nær den beregnede trenden er det for tiden ingen normal situasjon i norsk økonomi. Den norske stat mottar rekordhøye inntekter fra petroleumsvirksomheten, inflasjonen er langt over inflasjonsmålet som Norges Bank styrer mot, og det er høyt press i arbeidsmarkedet. Historisk har et stramt arbeidsmarked ofte sammenfalt med en høykonjunktur. I 2022 har imidlertid svak produktivitetsutvikling medført at aktiviteten i norsk økonomi er nær den beregnede trenden samtidig som det er høyt press i arbeidsmarkedet, se boks 2.1. Framover venter vi at produktiviteten tar seg opp og at presset i arbeidsmarkedet reduseres. I tillegg vil inflasjonen etter hvert komme ned mot inflasjonsmålet. De løpende inntektene fra petroleumsvirksomheten blir også lavere. Flere økonomiske forhold vil dermed normaliseres samtidig som norsk økonomi forblir i en konjunkturøytral situasjon fram mot 2025.

2.1. Finanspolitikk med tiltak mot høye priser

Økt aktivitet i statlige helseforetak preget utviklingen i offentlig forvaltning i 3. kvartal 2022. Konsumet i statsforvaltningen steg med 0,8 prosent i 3. kvartal etter en vekst på 1,3 prosent kvartalet før. Veksten skyldes hovedsakelig vekst i helsetjenester, undervisningstjenester og omsorgstjenester. Konsumet i kommuneforvaltningen falt med 1,0 prosent i 3. kvartal 2022 etter et fall på 1,1 prosent i 2. kvartal. Fallet skyldes hovedsakelig nedgang i administrasjon og forvaltning, kollektivtransport, samt i helsetjenester. Bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning steg med 4,3 prosent i 3. kvartal i år. I statsforvaltningen steg bruttoinvesteringene med hele 12,4 prosent. Den kraftige investeringsveksten må sees i sammenheng med lave inves-

teringsnivåer i de foregående kvartalene. Etter en kraftig vekst tidligere i år, falt bruttoinvesteringene i kommuneforvaltningen med 6,0 prosent i 3. kvartal. Nedgangen skyldes reduserte investeringer i offentlig administrasjon, omsorgstjenester, barnehager og SFO, samt i undervisningstjenester.

Arbeidsledigheten er nå lav samtidig som prisveksten er ekstraordinær høy. Regjeringen har vært tydelig på at oljepengebruken skal reduseres i 2023. Begrunnelsen er hovedsakelig at kontraktiv finanspolitikk vil dempe prisveksten, slik at behovet for renteøkninger dempes. Dette vil igjen redusere sannsynligheten for høy ledighet på litt sikt. Regjeringen ønsker samtidig en sterk velferdsstat, samt omfordeling fra de som har mest til folk med lave og vanlige inntekter.

Det forventes en underliggende vekst i utgiftene i statsbudsjettet i både 2022 og 2023. Utgiftsveksten kommer blant annet innenfor områder som folketrygden, videreføring av strømstøtteordningen for husholdningene, mottak og integrering av ukrainske flyktninger, samt pågående byggeprosjekter. Det anslås at disse utgiftspostene vil vokse med 100 milliarder i 2023 sammenliknet med saldert budsjett for 2022. Utgifter til forsvar økes også, mens bortfallet av midlertidige koronautgifter reduserer utgiftsveksten. I forliket med SV økes dessuten støtten til de som har minst. Høye strømpriser og økt lønns- og prisvekst fører også til vekst i statens inntekter fra Fastlands-Norge, men i langt mindre grad enn økningen i utgiftene. Med dette som utgangspunkt foreslår regjeringen et budsjett for 2023 som totalt sett øker statens inntekter med 46,1 milliarder kroner bokført, og 33,6 milliarder kroner påløpt.

Den midlertidige strømstøtteordningen for husholdninger og borettslag foreslås forlenget ut 2023. Regjeringen legger til grunn en stønadsgrad på 90 prosent i januar–mars 2023, 80 prosent i april–september 2023 og 90 prosent i oktober–desember 2023. Strømstøtten til jordbruket og veksthus samt til frivillige organisasjoner forlenges ut første halvår 2023. Andre ordninger omfatter blant annet bostøtte, støtte til studenter, samt en begrenset strømstøtteordning til næringslivet. I sum anslås strømstøttetiltakene til om lag 50 milliarder i 2023. Regjeringen foreslår også lettelser i inntektsskatten for de med inntekt under 750 000 kroner ved å endre bunnfradraget, samt justere trinnskatten.

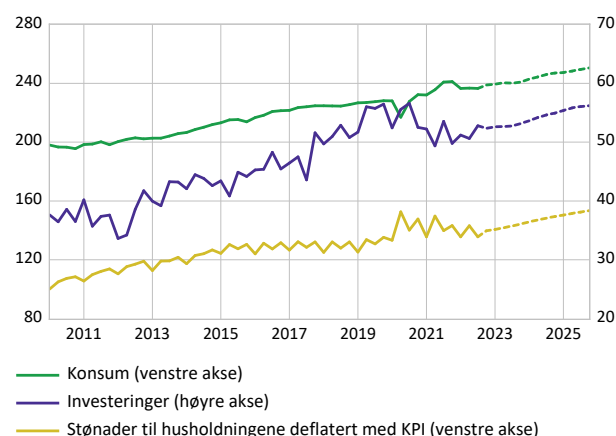
For 2023 økes dessuten satsene for økonomisk sosialhjelp i tråd med anslått prisvekst.

Forslag om skjerpet beskatning av inntekter basert på fellesskapets naturressurser består blant annet av en høyprisskatt for vann- og vindkraft, med anslåtte påløpte skatteinntekter i 2023 på 16 milliarder kroner. Det foreslås økt grunnrenteskatt på vannkraft, med en anslått bokført inntekt på 11,2 milliarder kroner, samt grunnrenteskatt på landbasert vindkraft, med anslåtte påløpte inntekter på 2 milliarder kroner. Grunnrenteskatt på havbruk kommer i tillegg, med påløpte inntekter på 2,15 milliarder kroner. Øvrige skatteskjerpelser består blant annet av en økning i arbeidsgiveravgiften på 5 prosentpoeng for lønninger som overstiger 750 000 kroner per år. Oppjusteringsfaktoren for utbytteskatten økes fra 1,6 til 1,72. Samtidig økes formuesskatten ved å øke formuesskatten for trinn 1 fra 0,95 til 1 prosent, samt ved å øke verdsettelsen av aksjer og næringseiendom. Foreslåtte endringer i beskatning av naturressursene er betydelige i forhold til foreslåtte endringer i inntektsbeskatningen. Det er i tillegg foreslått en rekke mindre justeringer i statsbudsjettet for 2023.

Nasjonalbudsjettet 2023 anslår bruken av oljepenger, målt ved det strukturelle oljekorrigerte budsjettunderskuddet, til 316,8 milliarder i 2023. For at det skal være et bedre samsvar mellom hvordan høye strømpriser og strømstøtte slår ut på inntekts- og utgiftssiden av den strukturelle budsjettbalansen har Finansdepartementet korrigert beregningen av det strukturelle underskuddet. Korreksjonen bidrar isolert sett til å redusere det strukturelle underskuddet med 40,4 milliarder kroner i 2022, og med 34,9 milliarder kroner i 2023. Disse korreksjonene var ikke innarbeidet i Revidert nasjonalbudsjett 2022, som anslo strukturelt oljekorrigert underskudd for 2022 til 352,2 milliarder kroner. I Nasjonalbudsjettet 2023 anslås oljepengebruken i 2022 til 323,7 milliarder kroner, som målt i 2023-kroner utgjør 335,1 milliarder kroner. Korreksjonene reduserte den anslåtte oljepengebruken, mens høyere utgifter til strømstøtte økte anslaget på oljepengebruken. Budsjettforliket med SV innebærer at utgiftene økes med om lag 5 milliarder kroner. Mesteparten av utgiftsøkningene går til økt minstepensjon, bostøtte, barnetrygd av forskjellig slag, samt støtte til matsentralene. Forliket innebærer også justeringer i skatte- og avgiftssystemet som hovedsakelig rammer de rike.

Figur 2.4. Offentlig forvaltning

Sesongjustert, mrd 2020-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Budsjettbalansen opprettholdes ved at mesteparten av utgiftsøkningene finansieres med en uventet økning i utbytte fra Statkraft. I nysaldert budsjett (Prop. 33 S) økes imidlertid anslaget på strukturelt oljekorrigert budsjettunderskudd for 2022 til 337,2 milliarder kroner.

Økt grunnrentebeskatning i kraftnæringen, samt høyprisskatt for vann- og vindkraft, innebærer at en vesentlig del av disse inntektene inndras av staten. Disse ekstra skatteinntektene vil imidlertid i stor grad motsvares av reduksjoner i kraftselskaperes overskudd etter skatt. Reduksjonene i overskudd etter skatt medfører tap av inntekter for det offentlige fordi om lag 80 prosent av kraftproduksjonen i Norge eies av det offentlige, se boks 2.2 i [Økonomiske analyser 3/2022](#). Grunnrentebeskatning samt høyprisskatten er derfor ikke like kontraktivt som de økte skatteinntektene kunne tilsi. Budsjettimpulsen blir mer ekspansiv hvis man tar hensyn til tap av inntekter forbundet med lavere overskudd i offentlig eide kraftselskaper.

Med regjeringens budsjettforslag for 2023 er fondsuttaket anslått til 2,5 prosent av fondsverdien til Statens pensjonsfond utland (SPU) ved inngangen til 2023. Bruken av fondsmidler målt i kroner, og som andel av fastlandsøkonomien, har likevel økt betydelig de siste årene. For 2023 er anslaget om lag 66 milliarder 2023-kroner høyere enn i perioden 2016–2019. SPU anslås til 12 500 milliarder ved inngangen til 2023. Uro i finansmarkedene har ført til betydelige tap i 2022, mens bidragene fra petroleumsvirksomheten har vært betydelige.

Netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten anslås i Nasjonalbudsjettet for 2023 til om lag 1 384 milliarder kroner i 2023. Synkende gasspriser vil imidlertid gi en lavere netto kontantstrøm. I prognosene for 2024–2025 antar vi at oljepengebruken holder seg under 3 prosent, målt ved det strukturelle oljekorrigerte underskuddet som prosentandel av oljefondet. Vi har forutsatt at realavkastningen av fondet blir 3 prosent og at olje- og gassprisene følger terminprisene.

Vi anslår en prosentvis endring i konsum og bruttoinvesteringer i offentlig forvaltning i 2022 på henholdsvis 0,1 og 1,5 prosent, samt en økning i 2023 på henholdsvis 1,3 og 0,8 prosent. I Nasjonalbudsjett for 2023 anslås endringene i konsum og bruttoinvesteringer i 2022 til henholdsvis 0 og 3,2 prosent, mens anslagene for 2023 ligger på henholdsvis 1,3 og 0,8 prosent. Våre vekstanslag for konsum i 2022 er justert opp mens anslaget for investeringer er justert ned blant annet som følge av tallrevisjoner. Vekstanslagene for 2023 er tilnærmet identiske med anslagene i Nasjonalbudsjettet for 2023. Motkonjunkturpolitikk som bremser nedgangskonjunkturen trekker våre anslag opp, mens høyere prisvekst som reduserer realverdien av offentlig konsum og investeringer trekker anslagene ned. De finanspolitiske impulsene i 2023 anslås å virke om lag nøytralt på aktivitetsnivået ifølge nasjonalbudsjettets beregninger gjort med makromodellene KVARTS og NORA. Vekstanslagene for perioden 2024–2025 er en videreføring av tidligere anslag, med forutsetninger om stabile leveranser av kampfily. Stønader antas å falle med 1,9 prosent i 2022, om lag som i siste prognose. Stønader forventes å vokse med 2,0 prosent i 2023.

2.2. Rentetoppen i sikte

I september 2021 begynte Norges Bank å sette opp styringsrenta fra et historisk lavt nivå på 0 prosent. Etter rentemøtet i november i år har styringsrenta kommet opp i 2,5 prosent. I hvert av de tre rentemøtene fra juni til september ble styringsrenta økt med 0,5 prosentpoeng. Renteøkningen i november var på 0,25 prosentpoeng.

Pengemarkedsrenta følger styringsrenta med et påslag. I fjor sommer var tremåneders pengemarkedsrente nede i 0,2 prosent. Ved inngangen til desember i år har pengemarkedsrenta kommet opp i underkant av 3,5 prosent. Det høye påslaget i forhold til styringsrenta tyder på at det er priset inn

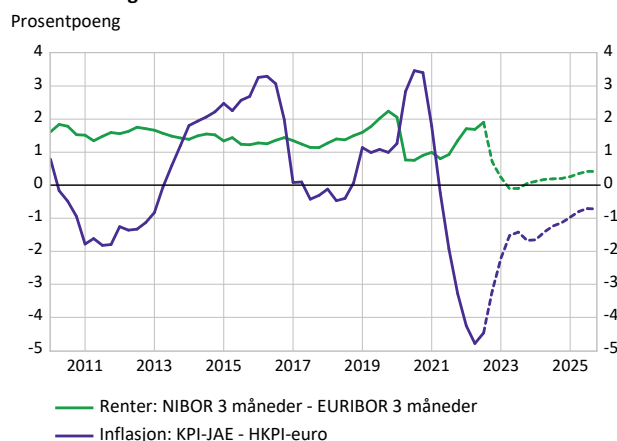
flere renteøkninger fra Norges Banks side framover.

Innskudds- og utlånsrentene har også økt fra rekordlave nivåer i 2. og 3. kvartal i fjor. Gjennomsnittlig rammelånsrente var 3,2 prosent ved utgangen av 3. kvartal i år, noe som representerer en økning på i overkant av 1,2 prosentpoeng fra utgangen av både 2. og 3. kvartal 2021. Gjennomsnittlig innskuddsrente var på 0,3 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2021, men steg til 1,3 prosent ved utgangen av 3. kvartal i år. Økningene i styringsrenta i siste halvdel av 3. kvartal hadde ikke slått ut i bankrentene ved utgangen av kvartalet. I tillegg har det også vært en økning i styringsrenta hittil i 4. kvartal. Selv uten nye økninger i styringsrenta vil derfor bankrentene øke ytterligere i 4. kvartal.

Som vi skrev i forrige konjunkturrapport, står Norges Bank nå overfor en klar avveining i rentefastsettelsen. På den ene siden frykter man at høy inflasjon vedvarer, som isolert sett tilsier økte styringsrenter framover. På den annen side kan en klar avdemping i den økonomiske veksten både her hjemme og hos våre handelspartnere føre til økt arbeidsledighet de nærmeste årene. Det tilsier isolert sett lavere styringsrenter framover. I denne avveilingen tror vi Norges Bank i første omgang vil legge størst vekt på å få ned inflasjonen. Norges Bank og andre sentralbanker frykter at den høye inflasjonen vi har sett vil føre til høyere inflasjonsforventninger framover, som kan bli selvoppfylgende ved at aktører tar utgangspunkt i slike forventninger når de justerer sine priser. Norges Bank ønsker derfor å redusere sannsynligheten for økte inflasjonsforventninger, og vil dermed trolig fortsette med renteøkningene en stund til. I forrige konjunkturrapport så vi for oss at økningene i styringsrenta ville stoppe når styringsrenta ble satt opp til 2,75 prosent i desember. Vi har imidlertid oppjustert inflasjonsanslaget for neste år. Det kan tale for at det vil komme ytterligere renteøkninger i 2023. Vi anslår nå at det også blir én renteøkning neste år slik at styringsrenta kommer opp i 3,0 prosent. Med en normalisering av påslaget mellom styringsrente og pengemarkedsrente, anslår vi at sistnevnte vil ligge på 3,3 prosent som årsgjennomsnitt for neste år.

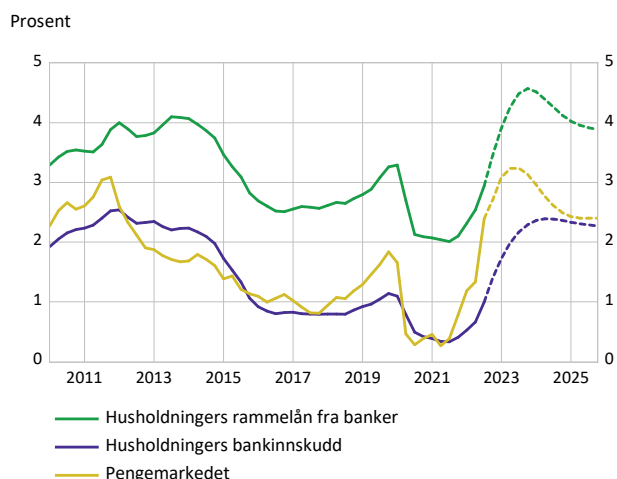
Vi anslår at inflasjonen, målt med 12-månedersveksten i KPI, i løpet av neste år vil avta og at faren for

Figur 2.5. Rente- og inflasjonsforskjell mellom Norge og euroområdet

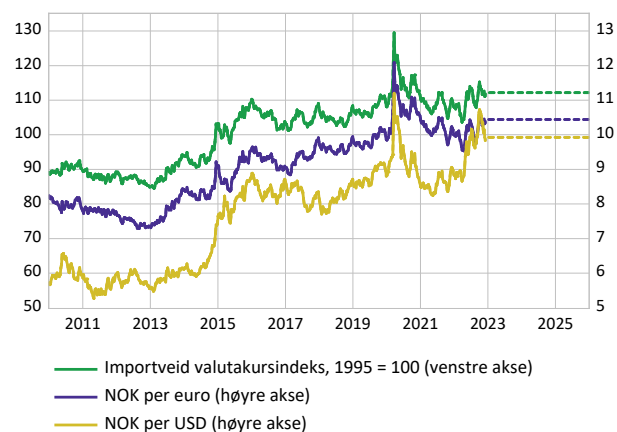
Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

Figur 2.6. Norske renter

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

Figur 2.7. Valutakurser

Kilde: Norges Bank

at den høye inflasjonen biter seg fast vil bli mindre. Det vil redusere behovet for nye renteøkninger. Samtidig vil veksten i økonomien sannsynligvis være lav, noe det økte rentenivået vil ha bidratt til. Dermed vil det fort kunne melde seg et behov for en mindre restriktiv pengepolitikk. Vi tror at Norges Bank derfor vil komme med rentekutt i slutten av 2023 og i 2024. I prognosene har vi lagt til grunn 4 slike rentekutt. Det gir en pengemarkedsrente på 2,4 prosent i 2025. Gjennomsnittlig rente på rammelån vil da komme opp i overkant av 4,2–4,3 prosent i 2023 og 2024 før den blir litt lavere i 2025.

2.3. Spareraten tilbake på et lavt nivå

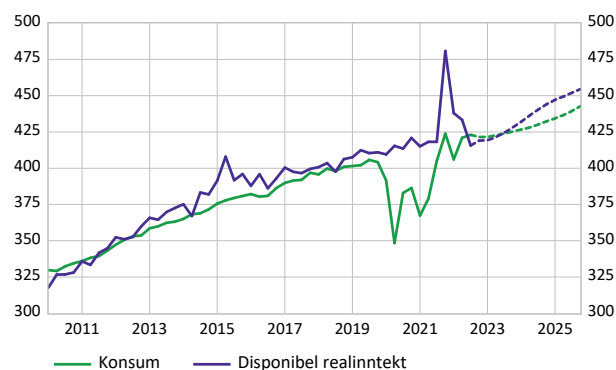
Veksten i disponibel realinntekt for husholdninger og ideelle organisasjoner er i inntekts- og kapitalregnskapet anslått til 4,4 prosent i 2021. Dersom vi ser bort fra utbetalinger av aksjeutbytte som ble rekordhøye med rundt 95 milliarder kroner mot slutten av fjoråret, trolig på grunn av økt utbytte-skatt fra 2022, var veksten i disponibel realinntekt nær null prosent.¹

Foreløpige tall fra inntekts- og kapitalregnskapet viser et sesongjustert fall i disponibel realinntekt fra 4. kvartal i fjor til 3. kvartal i år på rundt 14 prosent, mens den justert for utbetalinger av aksjeutbytte vokste med rundt 1,5 prosent i samme periode. Bak disse vekstanslagene ligger i hovedsak økte lønnsinntekter som følge av sysselsettingsvekst, økte netto renteutgifter som følge av høyere utlånsrenter, normalisering i utbetalinger av aksjeutbytte, samt store prisøkninger på energi og en rekke andre varer.

Ifølge kvartalsvis nasjonalregnskap vokste samlet konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner med 4,5 prosent i 2021 etter et rekordstort fall på 6,5 prosent året før. Etter gjenåpningen av samfunnet sist vinter har samlet konsum tatt seg opp til tross for høy prisvekst som isolert sett har redusert husholdningenes kjøpekraft. Etter et fall på vel 4 prosent i 1. kvartal i år vokste samlet konsum med 3,7 prosent i 2. kvartal og med 0,5 prosent i 3. kvartal. Veksten gjennom de siste to kvartalene var særlig drevet av tjeneste- og utenlandskonsumet. Mens tjenestekonsumet vokste med om lag

Figur 2.8. Inntekt og konsum i husholdninger mv.

Sesongjustert, mrd 2020-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5,5 prosent, med store bidrag fra overnattings- og fritidstjenester, økte utenlandskonsumet med vel 50 prosent. Selv om utenlandskonsumet har vokst kraftig siden februar i år, er nivået fortsatt lavere enn før koronapandemien.

Samtidig som tjenestekonsumet lå på et svært lavt nivå under koronapandemien, var varekonsumet rekordhøyt. Hittil i år har imidlertid varekonsumet falt. I 3. kvartal var fallet i varekonsumet på 2,1 prosent etter et fall på 6,6 prosent og 0,2 prosent i henholdsvis 1. og 2. kvartal. Varekonsumet var særlig lavt i juli, men tok seg noe opp i august og september. Fallet i 3. kvartal sett under ett var nokså bredt basert med særlig store bidrag fra konsum av møbler, klær og sko. Husholdningene kjøpte også mindre mat og drikkevarer, mens økte bilkjøp dempet nedgangen. Ifølge månedlig nasjonalregnskapstall er den store endringen i forholdet mellom vare- og tjenestekonsumet under koronapandemien nå normalisert som følge av gjenåpningen av samfunnet. Varekonsumindeksen for oktober viser en videre sesongjustert vekst på 0,7 prosent fra måneden før. Kjøp av matvarer og drikkevarer falt, mens bilkjøpene og andre varer økte. At matvarer og drikkevarer falt i oktober henger trolig sammen med særlig høy prisvekst på disse varene.

Spareraten, målt ved sparing som andel av disponibel inntekt, økte fra et allerede høyt nivå på 12,9 prosent i 2020 til et nivå på 13,3 prosent i 2021. Så høy årlig sparerate er ikke tidligere målt i inntekts- og kapitalregnskapet. Spareraten justert for utbetalinger av aksjeutbytte falt fra 8,7 prosent i 2020 til 5,2 prosent i 2021. Til sammenlikning var gjennomsnittlig årlig sparerate med og uten utbytteutbeta-

¹ Inntekts- og kapitalregnskapet korrigerer ikke for økte skatter knyttet til utbytteutbetalingene i fjor. Dette skyldes at tallene for skatt på lønnsinntekter og utbetalte aksjeutbytter til husholdningene inngår samlet i en skattepost fra Skatteetaten og er derfor vanskelig å skille fra hverandre i inntekts- og kapitalregnskapet.

linger av aksjeutbytte henholdsvis 6,8 prosent og 2,9 prosent i tiårsperioden 2010–2019.

Ifølge foreløpige tall fra inntekts- og kapitalregnskapet falt spareraten sesongjustert fra rundt 16 prosent i 4. kvartal i fjor til rundt 11,5 prosent i 1. kvartal i år, mens spareraten justert for utbetalinger av aksjeutbytte økte fra rundt -4,5 prosent til rundt 6,5 prosent i samme periode. Disse store endringene i spareraten gjennom to kvartaler må imidlertid ses i sammenheng med de ekstraordinære endringene i utbetalinger av aksjeutbytte som trolig skyldes den økte utbytteskatten innført fra i år. Spareraten med og uten utbetalinger av aksjeutbytte falt deretter i de to neste kvartalene til nivåer på henholdsvis rundt 2,5 prosent og -3 prosent i 3. kvartal.

Vi anslår at veksten i disponibel realinntekt justert for utbetalinger av aksjeutbytte blir rundt 2,5 prosent i år. Dette er en oppjustering av vekstanslaget fra vår forrige konjunkturrapport på om lag ett prosentpoeng, og henger i hovedsak sammen med sterkere utvikling i lønnsinntektene i 4. kvartal i år og svakere vekst i nasjonalregnskapets deflator for privat konsum i 3. kvartal enn vi så for oss sist. Veksten i disponibel realinntekt er i 2023 nedjustert med rundt ett prosentpoeng til et fall på rundt 1,5 prosent. Bak dette vekstanslaget for neste år ligger i hovedsak høyere prisvekst enn lagt til grunn ved forrige publisering. For årene 2024 og 2025 vil gjennomsnittlig årlig vekst i disponibel realinntekt med våre forutsetninger bli på rundt 3,5 prosent. Dette er om lag 0,5 prosentpoeng lavere enn anslått i forrige rapport. Både lønnsinntektene og offentlige stønader vil reelt sett ta seg opp i takt med vesentlig lavere inflasjon i de to siste årene av prognoseperioden, om enn i et noe lavere tempo enn vi så for oss sist. Netto renteutgifter vil også bidra til realinntektsvekst gjennom 2024 og 2025 etter hvert som lånerentene faller etter kutt i styringsrenta. Nivået på rentebelastningen til husholdningene, målt som renteutgifter etter skatt som andel av disponibel inntekt, vil som årsgjennomsnitt i prognoseperioden ligge nær 7 prosent. Til sammenlikning var rentebelastningen rundt 5,5 prosent som gjennomsnitt i tiårsperioden 2010–2019.

Vi ser for oss at konsumveksten i år blir på knappe 7 prosent, om lag som ved forrige publisering. Dette innebærer en nokså sterk sesongjustert vekst gjennom siste kvartal blant annet som følge av en videre oppgang i bilkjøpene før vektavgift på

elbiler og moms på den delen av kjøpesummen til elbiler som overstiger 500 000 kroner innføres fra nyttår. Nivået på samlet konsum i 2022 vil dermed kunne ligge rundt 4,5 prosent høyere enn i 2019. For årene 2023–2025 sett under ett blir konsumveksten moderat og noe lavere enn lagt til grunn ved forrige publisering. Dette må ses i sammenheng med at veksten i realinntektene i disse årene er nedjustert og at fallet i realformuen er oppjustert fra sist. En vesentlig lavere realrente etter skatt gjennom årene 2023 og 2024 bidrar til at nedjusteringen av konsumet ikke blir større enn det våre beregninger nå viser.

Med våre anslag på inntekts- og konsumutviklingen vil spareraten falle til rundt 6 prosent i år og neste år, for deretter å stige til rundt 7,5 prosent i både 2024 og 2025. Spareraten justert for utbetalinger av aksjeutbytte vil på sin side falle til rundt 1 prosent i år og til rundt 0,5 prosent neste år, før den stiger igjen til rundt 2,5 prosent i 2024 og 3 prosent i 2025. De sistnevnte anslagene innebærer en gjennomsnittlig årlig sparerate i prognoseperioden på knappe 2 prosent som er om lag ett prosentpoeng lavere enn årsgjennomsnittet for tiårsperioden 2010–2019.

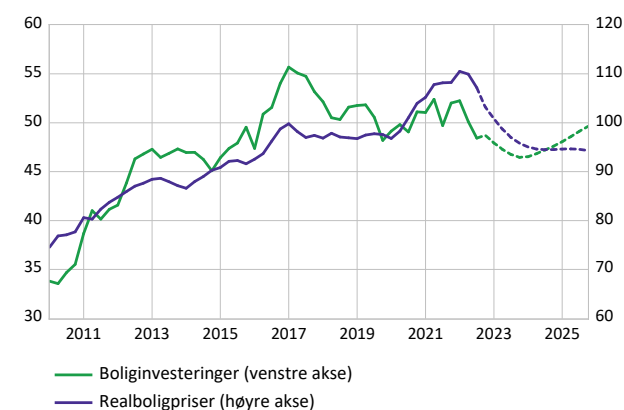
2.4. Et retningsskifte i boligmarkedet

Etter en sterk boligprisvekst i 2021 og i første halvår av 2022, har det utover høsten skjedd et tydelig retningsskifte i boligmarkedet. Statistisk sentralbyrås boligprisindeks for 3. kvartal viser en sesongjustert nullvekst i boligprisene fra kvartalet før. Denne utviklingen må sees i sammenheng med økte levekostnader for husholdningene.

Eiendom Norges månedlige sesongjusterte boligprisindeks viser at boligprisene falt i september og oktober med henholdsvis 1,0 og 0,8 prosent. Vi må tilbake til oktober 2008 for å finne et større fall i boligprisene. I november falt boligprisene videre med 0,9 prosent. Det har gjennom første halvår vært ekstraordinært få bruktboliger til salgs. I august snudde markedet og antallet boliger til salgs økte kraftig relativt til samme måned i 2021. Denne utviklingen holdt fram gjennom september og oktober, men flatet ut i november. Den historiske trenden er at boligtilbudet faller betydelig mot slutten av året, men det ligger an til at fallet i år blir svakere enn normalt. Antallet boliger til salgs vil derfor kunne nå nivået vi så før pandemien innen året er omme. Omsetningstiden for boliger er

Figur 2.9. Boligmarkedet

Sesongjustert. Venstre akse: mrd 2020-kr, kvartal
Høyre akse: indeks, 2020 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

fortsatt langt kortere enn normalt, men det tok for første gang i november lenger tid å selge en bolig i 2022 sammenliknet med samme måned i 2021. Eterspørselen etter bruktboliger er altså fortsatt betydelig, men mye kan tyde på at den er avtakende. En årsak kan være at bankene strammer inn både på lånebeløp og tilgangen på mellomfinansiering. Sistnevnte faktor kan gjøre at det blir en mangel på kjøpere i markedet fordi egen bolig først må selges før en annen bolig kan kjøpes.

Sesongjusterte tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap viser at boliginvesteringene i 3. kvartal 2022 falt med 3,3 prosent. Boligprodusentenes forening fører statistikk over salg og igangsetting av nye boliger, og deres tall understøtter i stor grad tallene fra nasjonalregnskapet. Antallet igangsettinger av nye boligprosjekter bremses opp i juni, men hentes seg noe inn i september. Salget av nye boliger i 2022 er på det laveste nivået siden Boligprodusentene begynte å føre statistikk i 2010. Nivået på nyboligsalget for 2022 fram til og med oktober ligger 22 prosent under tilsvarende periode for 2019 og 2021. Det sviktende salget sammen med økte priser på bygningsmaterialer og energi, tyder på at boliginvesteringene vil kunne holde seg lave i tiden framover. Bransjen rapporterer om et generelt lavt aktivitetsnivå over hele landet og små ordreserver. I en undersøkelse utført av Boligbyggerne spørres bransjen om forventningene til markedet og egen bedrift det neste året, og svarene viser generell pessimisme med utsikter for oppsigelser og permitteringer. Vi justerer derfor ned investeringsanslagene fra forrige rapport for 2022 og 2023

med henholdsvis 1,9 og 6,7 prosentpoeng til -2,6 og -6,0 prosent.

Den makroøkonomiske modellen KVARTS, som danner grunnlaget for våre prognoser, predikerer et fall i boligprisene det neste året. I modellen påvirkes boligprisene blant annet av rentenivået, husholdningenes gjeldsopptak, disponibel inntekt og boliginvesteringene. I prognosebanen ligger det an til et fall i disponibel realinntekt justert for utbetalinger av aksjeutbytte på rundt 1,5 prosent i 2023. Kostnadene knyttet til betjening av boliglån, og dermed veksten i husholdningskreditte, henger tett sammen med rentenivået. I våre prognoser legger vi til grunn at rentene på boliglån holder seg høye ut 2023, men begynner å falle i 2024. Vi justerer ned våre vekstanslag for husholdningenes bruttogjeld i 2022 og 2023 til om lag 4 prosent. Videre vil den generelle usikkerheten knyttet til økte energipriser, global uro og krigen i Ukraina ha betydning for situasjonen i boligmarkedet framover. Forventningsbarometeret publisert av Finans Norge viser at nordmenn i 4. kvartal fortsatt er pessimistiske i sitt syn på egen økonomi neste år. Husholdningene forventer å utsette investeringer og kjøp av varige konsumgoder, samt å spare mer. I sum taler disse faktorene for at den negative boligprisveksten observert i andre halvdel av 2022 fortsetter inn i 2023. På den annen side vil lavere boliginvesteringer isolert sett presse boligprisene opp på lengre sikt.

Vårt anslag for boligprisveksten i 2022 er 4,9 prosent. Dette er en nedjustering på 0,8 prosentpoeng sammenliknet med forrige rapport. Vi legger nå opp til et fortsatt boligprisfall ut 2022 samt i 2023 og 2024. I forrige rapport anslo vi fortsatt sterkt prisfall også i 2024, men deler av dette er nå trukket inn i 2023 slik at anslagene for 2023 og 2024 er henholdsvis -5,0 og -1,6 prosent. Basert på disse nominelle vekstanslagene regner vi med at realboligprisene vil falle med henholdsvis 9,3 og 3,0 prosent i 2023 og 2024. Tilsvarende fall i realboligprisene har vi ikke observert siden kriseårene på starten av 1990-tallet. Imidlertid er det verdt å merke seg at prisfallet i våre prognoser skjer fra et høyt nivå. Når bunnpunktet i prognosebanen nås mot slutten av 2023, har de sesongjusterte boligprisene falt med omtrent 7,5 prosent fra toppen i 2. kvartal 2022. Da er likevel boligprisene langt over det vi observert før pandemien.

2.5. Nedjusterte anslag for petroleumsinvesteringene

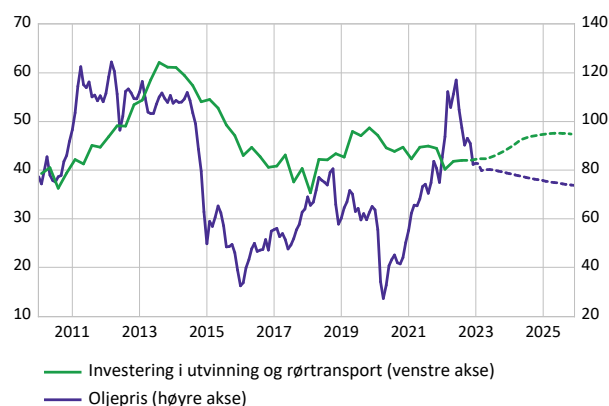
Etter å ha falt i begynnelsen av 2022 tok petroleumsinvesteringene seg noe opp i 2. kvartal, og flatet deretter ut i 3. kvartal. Petroleumsinvesteringene i de første tre kvartalene i år er 6,1 prosent lavere enn for tilsvarende periode i fjor. Mens investeringsprisene økte med bare 0,3 prosent i 2021, var prisveksten i årets første tre kvartaler på 5,2 prosent sammenliknet med samme periode i fjor. Den høyere prisveksten i år har sammenheng med klart høyere internasjonale priser på viktige investeringsvarer, samt en svekket norsk krone mot amerikanske dollar. Siden oljeselskapene kjøper mye av investeringsvarene i dollar, øker investeringsprisene målt i kroner når krona svekkes mot dollar.

Statistisk sentralbyrå samler inn kvartalsvise oversikter over løpende investeringskostnader, og kartlegger oljeselskapenes investeringsplaner i investeringstellingen (KIS) med anslag for det inneværende og det neste året. Det nominelle anslaget for 2022 i siste investeringstelling er på om lag 175 milliarder kroner. Det er 1,5 prosent høyere enn anslaget gitt i forrige telling. Anslaget er likevel 3,8 prosent lavere enn anslaget gitt for 2021 på samme tidspunkt i fjor. Utbyggingsprosjekter kommer med i investeringsundersøkelsen først når det blir levert plan for utbygging og drift (PUD) til myndighetene. De midlertidige skattereglene som ble vedtatt av Stortinget i juni 2020 gir også gunstig beskatning for alle utbygginger det leveres PUD på før utgangen av 2022. Det er derfor ventet at det blir levert PUD på mange prosjekter mot slutten av året. I sum regner vi med at det vil påløpe drøye 2 milliarder kroner på disse prosjektene i år, noe som isolert sett vil øke investeringene med om lag 1,2 prosent. På den annen side viser tall fra de siste 20 årene at årsanslaget gitt i 4. kvartal i investeringsåret gjennomsnittlig har vært 2,6 prosent høyere enn de endelige investeringene. Hovedkilden til overestimeringen er at selskapene pleier å være for optimistiske i sine vurderinger av hva de skal få utført før årets slutt. På bakgrunn av dette anslår vi at de nominelle investeringene faller med 2,3 prosent i 2022. Gitt en vekst i investeringsprisene på 5,2 prosent vil i så fall volumet falle med 7,5 prosent i år, som er om lag på linje med anslaget gitt i forrige konjunkturrapport.

Figur 2.10. Petroleumsinvesteringer og oljepris

Sesongjustert. Venstre akse: mrd 2020-kr, kvartal

Høyre akse: USD per fat

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I tellingen for 2023 anslås investeringene nå til om lag 150 milliarder kroner, som er 11 prosent høyere enn i forrige telling. Det høyere anslaget har hovedsakelig sammenheng med at det er rapportert inn vesentlig høyere kostnader på flere utbyggingsprosjekter enn tidligere antatt. Dette er merinvesteringer som trolig ikke bidrar til å utvide framtidig produksjonskapasitet vesentlig utover det som tidligere var planlagt. Anslaget indikerer et nominelt fall på 3 prosent i 2023 sammenliknet med tilsvarende anslag gitt for 2022. De mange utbyggingene som kommer i år innebærer betydelige investeringer til neste år, noe som vil heve utbyggingsinvesteringene vesentlig sammenliknet med det som nå ligger inne i tellingen. Slike prosjekter pleier å ha høyest investeringer i utbyggingsens andre eller tredje år. Derfor vil disse gi enda høyere investeringer i 2024 og 2025. Siden forrige konjunkturrapport har imidlertid noen av de ventede prosjektene blitt besluttet utsatt. Det største av disse er Wisting. Høye kostnader på investeringsvarer og utsikter til et enda strammere leverandørmarked oppgis som hovedgrunn til utsettelsene. Den sterke etterspørselen rettet mot leverandørindustrien sammen med regjeringens forslag om å redusere skattefordelene i oljeskattepakken ved å redusere friinntekten noe, gjør at vi i våre prognoser legger til grunn at noen flere prosjekter blir utsatt. Vi nedjusterer dermed våre investeringsprognoser for de neste årene. Vi anslår nå en mer moderat vekst til neste år, som avløses av økt veksttakt i 2024, før den flater mer ut igjen i 2025. Med de nyeste prognosene vil investeringene i 2025 være om lag 2 prosent høyere enn i 2019.

Olje- og gassutvinningen var i de tre første kvartalene i år 1,0 prosent høyere enn i samme periode i fjor. Gassproduksjonen økte med hele 9,9 prosent i denne perioden, mens væskeproduksjonen var 7,3 prosent lavere enn i samme periode i fjor. Norske operatører har prioritert gassproduksjon på bekostning av oljeproduksjon i år for å kunne erstatte mest mulig av den europeiske gassimporten fra Russland som har falt kraftig gjennom 2022. Langt høyere priser på gass sammenliknet med olje har også motivert norske petroleumsselskaper til å prioritere gassproduksjon framfor oljeproduksjon. Oljedirektoratet anslo i oktober at petroleumsproduksjonen vil øke med 1,7 prosent i år. Petroleumsproduksjonen i 2023 og 2024 ventes å øke med henholdsvis 6,7 og 1,2 prosent, før den gradvis faller i andre halvdel av dette tiåret.

2.6. Svak utvikling i næringsinvesteringene framover

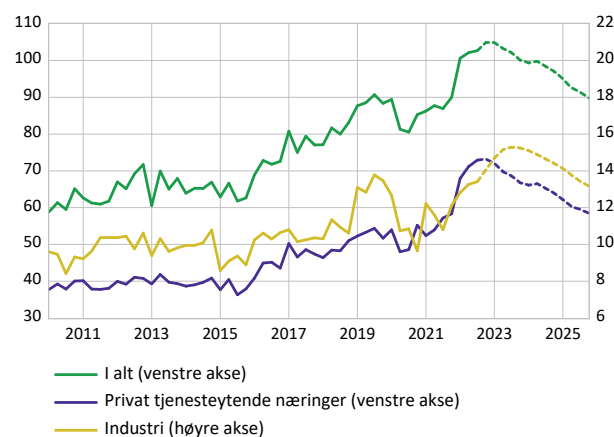
For 3. kvartal 2022 viser foreløpige tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap at den sesongjusterte veksten i investeringene i Fastlands-Norge ble på 0,5 prosent, herunder en vekst i næringsinvesteringene på 0,5 prosent. Av undergruppene som utgjør næringsinvesteringene, anslås det at tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass hadde en sesongjustert vekst i 3. kvartal på 15,5 prosent, andre tjenester 2,4 prosent, industri og bergverk 1,1 prosent og annen vareproduksjon -9,3 prosent. Utviklingen fra 2. til 3. kvartal har dermed vært svakt nedadgående og veksten flater ut. Unntaket er tjenester tilknyttet utvinning som ser ut til å ha hatt god vekst i 3. kvartal.

Vår forrige prognose for næringsinvesteringene ble gjort på bakgrunn av de tallene som forelå for kvartalsvis nasjonalregnskap til og med 2. kvartal 2022. I publisering av nasjonalregnskap for 3. kvartal 2022 ble tjenesteinvesteringene revidert betydelig opp. Siden tjenesteinvesteringene utgjør den største andelen av de samlede næringsinvesteringene, trekkes våre årsanslag for næringsinvesteringer opp sammenliknet med forrige prognose.

Den sesongjusterte kvartalsveksten i industri og bergverk har blitt oppjustert fra -1,9 prosent til 5,7 prosent i 1. kvartal 2022 etter revisjonen. Tallene for 2. kvartal i samme næring har blitt nedjustert fra 6,9 prosent til 3,5 prosent. Investeringer knyttet til annen vareproduksjon har dessuten blitt oppjustert noe i 1. kvartal og nedjustert noe i 2. kvartal.

Figur 2.11. Investeringer i fastlandsnæringer

Sesongjustert, mrd 2020-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Ved innarbeidingen av endelige tall for 2020 har en del enheter blitt flyttet fra sjøfartsnæringen til tjenester tilknyttet utvinning. Det gir både utslag i nivået og forløpet på investeringene i tjenester til oljenæringen. Disse endrete forløpene spiller naturligvis inn på årsvekstanslagene i både 2021 og 2022.

Ifølge tall rapportert til Statistisk sentralbyrås [investeringsundersøkelse i 4. kvartal](#), vil investeringene i 2022 målt i nominelle kroner bli noe lavere enn det virksomhetene anslo på samme tid i fjor. De seneste anslagene for samlede investeringer i industrien i 2022 er på 36 milliarder kroner, en vekst på 35 prosent mot tilsvarende tall for 2021. Virksomhetens rapportering tyder imidlertid på at flere prosjekter er utsatt til neste år. Dette kommer i tillegg til allerede planlagte prosjekter, noe som vil gi ytterligere vekst i industriinvesteringene i 2023 fra et allerede høyt nivå i 2022. Det er fremdeles store enkeltprosjekter som trekker industriinvesteringene opp, særlig prosjekter innenfor dataindustri, elektrisk utstyrsindustri og metallindustri.

Virksomhetens nyeste anslag for samlede investeringer i kraftforsyning for 2022 er på 25,7 milliarder kroner målt i løpende verdi. Dette er en nedgang på hele 21 prosent sammenliknet med tilsvarende anslag for 2021. Nedgangen er i hovedsak knyttet til et fall i investeringer knyttet til produksjonsleddet, men også som følge av avsluttede vindkraftprosjekter uten at nye har kommet til. I 2023 er det imidlertid rapportert om en oppgang på 14,2 prosent sammenliknet med 2022-anslaget. Investeringer forbundet med distribusjonsleddet bidrar klart sterkest til denne oppgangen.

I den senere tid har det blitt antydnet fra store aktører at de vil utsette planlagte investeringer som følge av innføring og skjerping av grunnrenteskatt på laksenæringen og kraftnæringen. Vi legger til grunn at grunnrentebeskatningen blir innført, men at den ikke bidrar til å påvirke investeringsnivået nevneverdig i prognosebanen.

Ifølge [Regionalt nettverk 4/2022](#) rapporterer virksomhetene at høy pris- og kostnadsvekst, høyere renter og færre nye oppdrag fra offentlig sektor, vil dempe aktiviteten de neste tolv månedene. Virksomhetene rapporterer at veksten i aktiviteten har avtatt gjennom høsten. En langt mindre andel av virksomhetene melder om kapasitetsproblemer enn før, og færre sliter med å få tak i kvalifisert arbeidskraft. Det samlede investeringsnivået ventes å holde seg stabilt de neste tolv månedene, med noe vekst blant oljeleverandører og industri og noe reduserte investeringer for øvrige næringer, særlig varehandelen.

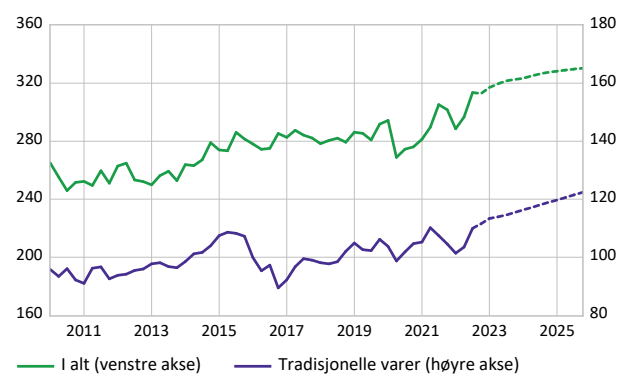
I hovedtrekk anslår vi at de store gruppene som utgjør næringsinvesteringene, herunder industri og bergverk, tjenester tilknyttet utvinning, annen vareproduksjon og andre tjenester, vil ha en flat eller svak negativ utvikling i årets 4. kvartal. Vi anslår at veksten i industrien tar seg opp utover i 2023 og at særlig kraftproduksjonen vil få stor vekst neste år. På bakgrunn av de nye tallene fra kvartalsvis nasjonalregnskap og virksomhetenes rapporterte planer, oppjusterer vi årsvekstanslaget for næringsinvesteringene fra forrige prognose fra rundt 5 prosent til i underkant av 17 prosent for 2022. For 2023 anslår vi at veksten i næringsinvesteringene blir nær 0 prosent, en betydelig nedjustering fra forrige rapport hvor vi anslo at veksten ble opp mot 9 prosent i 2023. Høyere renter og lavere internasjonal etterspørsel bidrar til å trekke ned investeringene i årene framover. I 2024 og 2025 ventes investeringene å falle med henholdsvis 3 og 8 prosent. Dette er likevel ikke mer enn at investeringsnivået i 2025 fremdeles vil være høyere enn i 2021.

2.7. Store overskudd i utenrikshandelen vedvarer

Prisene på viktige norske eksportvarer har steget mye mer enn prisene på importvarer siden pandemien inntraff i 1. og 2. kvartal 2020. Det er eksportprisene på energivarer som naturgass, råolje, raffinerte oljeprodukter og elektrisitet som

Figur 2.12. Eksport

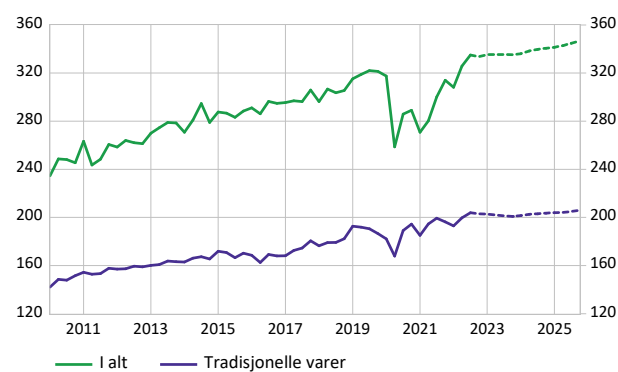
Sesongjustert, mrd 2020-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.13. Import

Sesongjustert, mrd 2020-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

har steget mest og i hovedsak bidratt til en økende bytteforholdsgevinst i handelen med utlandet gjennom de siste to årene. Målt i faste priser (volum) har derimot eksport av både tradisjonelle varer og tjenester utviklet seg svakere enn tilsvarende import. De store og økende overskuddene i handelen med utlandet de siste sju kvartalene kan dermed i sin helhet tilskrives prisutviklingen, og da spesielt for energivarer. Holdes råolje og naturgass utenom, har utenrikshandelen gått med underskudd alle år siden 1978, målt både i volum (faste priser) og i verdi (løpende priser). Det er usikkert hvor lenge de svært høye energiprisene vil vedvare. Et rekordhøyt handelsoverskudd i år ventes å krympe de kommende årene som følge av fallende energipriser og en svakere konjunkturutvikling hos våre handelspartnere.

Eksporten fra fastlandet består til dels av energiprodukter som raffinerte oljeprodukter og strøm. Deres høye prisvekst har sammen med betydelig prisvekst for metaller, fisk, samt varegruppen

kjemikalier, kjemiske og mineralske produkter bidratt mye til at verdien av tradisjonell vareeksport fra fastlandet har økt de siste åtte kvartalene. Volumutviklingen har derimot vært mer moderat. I 3. kvartal som i 2. kvartal økte eksporten av tradisjonelle varer, justert for normal sesongvariasjon. Store varegrupper som verkstedprodukter, metaller, raffinerte oljeprodukter og fisk bidro mest til veksten i eksportvolumet. Den sterke prisveksten for tradisjonell vareeksport gjennom fjoråret og inn i inneværende år har deretter dempet seg. I 3. kvartal var det nedgang i eksportprisene for raffinerte oljeprodukter, metaller og oppdrettsfisk.

Mens volumet av samlet olje- og gaseksport har økt lite etter pandemisjokket i 2020, har verdien av samlet olje- og gaseksport mer enn sjudoblet seg på grunn av den enorme prisoppgangen på naturgass. Samlet eksport av tjenester har steget de siste to årene og er nå på nivået før pandemien. Transporttjenester og tjenester tilknyttet transport har steget vesentlig, men det er utlendingers konsum i Norge, som regnes som tjenesteeksport, som har steget mest. Også eksportprisutviklingen til disse tjenestegruppene bidro mye til en markant vekst i verdien av samlet tjenesteeksport de siste seks kvartalene.

Importen av både varer og tjenester vokste i 2. og 3. kvartal i år. Verkstedprodukter, biler og raffinerte oljeprodukter bidro mest til veksten i vareimporten. Veksten i tjenesteimporten var bredt basert, med klart høyest vekst i nordmenns konsum i utlandet, som regnes som import. Prisindeksen for samlet vareimport har steget mer enn prisindeksen for samlet tjenesteimport de siste fire kvartalene.

Det er ingen store endringer i prognosene for eksporten og importen fra forrige rapport. Internasjonal og nasjonal etterspørsel er begge justert litt opp for inneværende år, og dermed justeres også fastlandseksporten og importen. I år har tjenester gitt markante vekstbidrag til både eksporten og importen. De kommende tre årene anslår vi at varer vil bidra mer til denne veksten. Prisveksten de siste to årene har løftet importpriser og spesielt eksportpriser til høye nivåer. Vi venter mer moderat prisutvikling framover og trolig prisnedgang for flere energi- og råvarer.

Den sterke eksportprisutviklingen, spesielt for naturgass, vil gi et rekordhøyt handelsoverskudd i

år. Overskuddet ventes å bli redusert med om lag 2/3 til et mer normalt nivå i løpet av de kommende tre årene. Tillagt et økt overskudd på rente- og stønadsbalansen anslås summen, driftsbalansen overfor utlandet, å nå vel 1/4 av BNP i år. Driftsbalansen som andel av BNP ventes deretter å bli halvert over de tre kommende årene.

2.8. Nær konjunkturnøytral situasjon i norsk økonomi

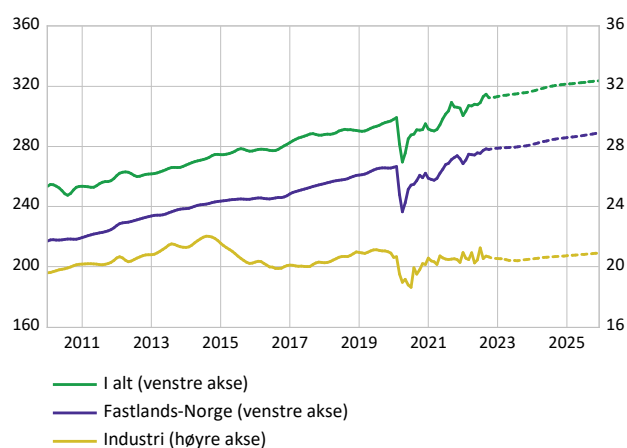
Etter at de siste smitteverntiltakene mot koronaviruspandemien ble opphevet tidlig i 2022, kom en periode med kraftig vekst i BNP Fastlands-Norge fram til mars. Deretter har den økonomiske utviklingen vært mer dempet. Gjennom 2. kvartal var den månedlige utviklingen i BNP Fastlands-Norge tilnærmet flat, mens de siste nasjonalregnskaps-tallene for august og september viste forholdsvis høy vekst. Sett under ett økte BNP Fastlands-Norge med 0,8 prosent fra 2. til og 3. kvartal. Med veksten i 3. kvartal ligger aktiviteten på fastlandet over den anslåtte trendbanen. Medregnet petroleumsvirksomheten og utenriks sjøfart ble veksten i samlet BNP på 1,5 prosent. Siden gassprisen nådde nok en historisk topp i august, vokste samlet BNP målt i løpende priser med 12,5 prosent fra et allerede historisk høyt nivå.

En oppgang i tjenesteytende næringer utgjorde mesteparten av volumveksten på fastlandet i 3. kvartal. Bruttoproduktet økte videre i de tjenestenæringene som pandemien rammet hardest, deriblant i forretningsmessig tjenesteyting og i passasjertransport. Mye tapt aktivitet har imidlertid blitt hentet inn i disse næringene og veksttaket var mer dempet enn tidligere i år. Bruttoproduktet vokste også i de offentlige helsetjenestene etter en periode under pandemien da mye normal aktivitet ble utsatt eller redusert. Detaljhandelen har falt gjennom 2022, inkludert i 3. kvartal. [Nye tall fra varehandelsindeksen](#) viser at nedgangen fortsatte i oktober. Likevel utgjorde varehandelsnæringen ett av de største bidragene til oppgangen på fastlandet i 3. kvartal. Det skyldes særlig at høy vareeksport trakk opp engroshandelen. I tillegg vokste aktiviteten i informasjonstjenestene, finansnæringene, og faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting. Disse tjenestenæringene har hatt nokså jevn vekst gjennom 2022.

Deler av vareproduksjonen bidro også til veksten i 3. kvartal. Makrellfisket kom tidligere enn vanlig

Figur 2.14. Bruttonasjonalprodukt

Sesongjustert, mrd 2020-kr, måned

Kilde: Statistisk sentralbyrå

i 2022. Dermed økte det sesongjusterte volumet i fiske og fangst. Riktignok kan man vente en tilsvarende nedgang i fisket senere i år når makrellfisket vanligvis kommer. Boks 3.2 i [Konjunkturtendensen 2021/4](#) beskriver nærmere hvordan volatiliteten i fisket og elektrisitetsproduksjonen til tider gir store utslag i nasjonalregnskapets måneds- og kvartalstall. Samlet sett gikk bruttoproduktet opp i industrien. Dette kan sees i sammenheng med at planlagt driftsstans i noen foretak trakk ned industriproduksjonen i 2. kvartal. Det største bidraget til industriveksten kom imidlertid fra bearbeiding av fisk. Samtidig gikk bruttoproduktet ned i noen vareproduserende næringer. Lav fyllingsgrad i vannmagasinene førte til sesongjustert volumnedgang innen kraftproduksjonen. I bygge- og anleggsvirksomheten falt aktiviteten for andre kvartal på rad.

Bak den samlede veksten på fastlandet i 3. kvartal ligger et blandet bilde i økonomien. Etter gjenåpningen av samfunnet har konsumet av tjenester og konsumet i utlandet økt, mens de innenlandske varekjøpene har gått ned. Det har løftet aktiviteten i flere tjenesteytende næringer, men gitt nedgang i detaljhandelen og momsinngangen i Norge. Nordmenns konsum i utlandet er fortsatt lavere enn før pandemien, og ventes å vokse ut prognoseperioden. Dermed vil sannsynligvis handelslekkasjen fortsette å øke framover, og trekke ned etterspørselen etter innenlandske varer og tjenester.

Den høye prisstigningen på innsatsvarer har gjort produksjon og investeringer dyrere i mange næringer. I tillegg har stramheten i arbeidsmarkedet skapt utfordringer med rekruttering. Mye

av kostnadsveksten har blitt veltet over i produktprisene, noe som isolert sett reduserer husholdningenes kjøpekraft. Så langt har ikke lønnsnivået vokst like mye som konsumentprisene. Sammen med renteøkningene den siste tiden, vil de høye prisene trolig dempe etterspørselen i økonomien framover. Nasjonalregnskapstall for 2. og 3. kvartal viser volumnedgang i husholdningenes boliginvesteringer samt i bygge- og anleggsvirksomheten. Det kan bety at renteøkningene har begynt å dempe boligkjøpene. I de siste publiseringene av Statistisk sentralbyrås [konjunkturbarometer for industri og bergverk](#) og Norges Banks Regionale nettverk melder virksomheter jevnt over om lavere forventet etterspørsel og svakere aktivitetsutvikling framover.²

I våre prognoser ligger den anslåtte årsveksten for i år i BNP Fastlands-Norge likevel på 3,8 prosent. Det er 0,6 prosentpoeng høyere enn i forrige publisering. De kommende årene er imidlertid årsanslagene nedjustert. Oppjusteringen av prognosen i 2022 skyldes både at veksten tidligere i 2022 er revidert opp med 0,4 prosentpoeng, og at 3. kvartal viste høyere vekst enn ventet. Likevel skyldes størstedelen av den samlede årsveksten i 2022 det negative overhenget fra 2021, og innhenting som skjedde tidlig i år. I årene framover anslår vi at veksttakten vil avta fra det høye nivået i 2022, og gradvis nærme seg trendnivået. Utover i prognosebanen venter vi altså at situasjonen i norsk økonomi vil være nær konjunktturnøytral.

2.9. Et fortsatt stramt arbeidsmarked

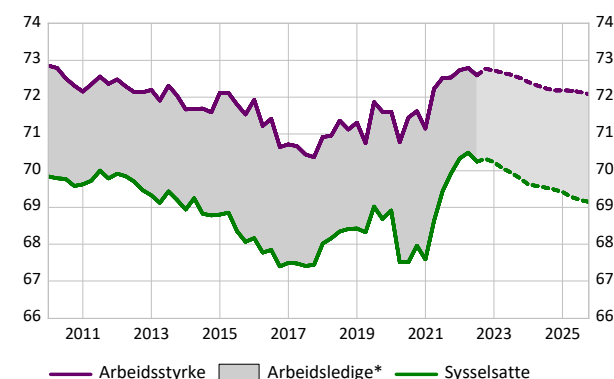
Til tross for økte renter og indikasjoner på en svakere økonomisk utvikling framover er arbeidsmarkedet fortsatt stramt. Yrkesdeltakingen og sysselsettingen er høy og arbeidsledigheten lav. Sysselsettingen i tjenesteytende næringer og antall ikke-bosatte lønnstakere er tilbake på nivåer fra før koronapandemien. Framover mot 2025 venter vi at utviklingen i sysselsettingen blir svak og at arbeidsledigheten vil stige noe.

Den sesongjusterte arbeidsledigheten i 2. og 3. kvartal 2022 er ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) på sitt laveste nivå siden slutten av 2008, med en arbeidsledighet på 3,2 prosent i begge kvartalene. Det sesongjusterte 3-måneders glidende gjennomsnitt for september, basert på månedene august-oktober, var på 3,4 prosent, opp 0,2

² Norges Bank, Regionalt nettverk 4/2022.

Figur 2.15. Arbeidsmarkedsstatus

Prosent av befolkningen i yrkesaktiv alder, AKU

* Arbeidsledigheten er målt som andel av befolkningen i yrkesaktiv alder

Kilde: Statistisk sentralbyrå

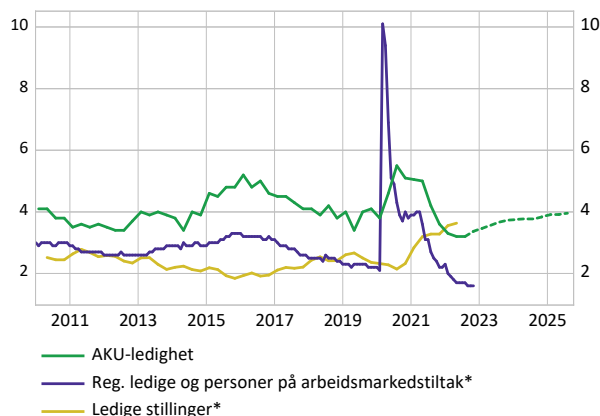
prosentpoeng fra foregående 3-månedersperiode. I tillegg til det 3-måneders glidende gjennomsnittet publiseres det nå også trendtall hver måned. Trendtallene representerer den langsiktige tendensen i månedstallene.³

Den sesongjusterte registrerte arbeidsledigheten publisert av NAV har også falt til et historisk lavt nivå og deretter flatet ut de siste månedene. Den var på 1,7 prosent fra juni til august og 1,6 prosent fra september til oktober 2022. Det er det laveste nivået siden finanskrisen 2008. Antallet permitterte har dessuten falt tilbake til de lave nivåene vi så før pandemien.

Ifølge AKU var utviklingen i den sesongjusterte sysselsettingen fra 2. til 3. kvartal 2022 tilnærmet flat, med en nedgang på kun 0,2 prosent. Den var i 3. kvartal 1,9 prosent høyere enn for ett år siden og 3,0 prosent høyere enn i 3. kvartal 2019, året før pandemien inntraff. I 3. kvartal 2022 var 70,5 prosent av den voksne befolkningen sysselsatt, en liten nedgang fra 70,7 prosent i 2. kvartal. Disse sysselsettingsandelene er de høyeste som er blitt observert siden 2009. Det skyldes at sysselsettingsandelen blant personer i alderen 15–24 år har ligget på et historisk høyt nivå siden mars 2022. I september var sysselsettingsandelen til denne aldersgruppen på 57,9 prosent (3-måneders glidende gjennomsnitt).

Figur 2.16. Arbeidsledige personer og ledige stillinger

Prosent av arbeidsstyrken og av summen av besatte og ledige stillinger, sesongjustert og glattet

*Pga brudd i statistikken er tallene ikke sammenliknbare før/etter januar 2013

Kilde: Arbeids- og velferdsetaten og Statistisk sentralbyrå

Den sesongjusterte arbeidsstyrken var i 2. kvartal 2022 på det høyeste nivået som har blitt målt noen gang. Nivået var nesten like høyt i 3. kvartal, ned kun 0,1 prosent. Den lå da 1,9 prosent høyere enn i 3. kvartal 2021. Yrkesfrekvensandelen, det vil si arbeidsstyrken som andel av befolkningen, var 72,6 prosent i september 2022, beregnet som 3-måneders glidende gjennomsnitt. Dette er noe lavere enn i mars og april 2022 da den var 72,9 prosent, det høyeste observerte nivået siden 2010.

Etterspørselen etter arbeidskraft har ligget på et høyt nivå siden begynnelsen av 2021, men har nå falt noe. Ifølge NAV var tilgangen på nye stillinger i mai på det høyeste nivået som er observert de siste 5 årene, mens tilgangen på stillinger siden juli har ligget omtrent på nivået observert i tidligere år. Tilgangen i oktober 2022 var noe lavere enn i tilsvarende måned i fjor, men omtrent på samme nivå som i oktober 2019, året før koronapandemien inntraff. Ifølge Statistisk sentralbyrå sank andelen ledige stillinger, sesongjustert, fra 2. kvartal til 3. kvartal 2022 med 0,2 prosent til 3,2 prosent. Nivået i 2. kvartal var det høyeste nivå som er registrert siden 2010.

Nasjonalregnskapet viser vekst i både sysselsettingen og i utførte timeverk. Begge ligger høyere enn før pandemien inntraff og sysselsettingens fordeling på næringer har de siste to kvartalene vært omtrent som før koronautbruddet. Sesongjustert vokste sysselsettingen og utførte timeverk med henholdsvis 0,5 og 0,6 prosent fra 2. til 3. kvartal 2022. Sysselsettingen var 3,3 prosent høyere enn for et år siden, og timeverkene var

³ Statistisk sentralbyrå publiserer også sesongjusterte månedstall og månedstall som ikke er sesongjustert. De sesongjusterte månedstallene og månedstallene som ikke er sesongjustert har høy volatilitet og bør tolkes med forsiktighet.

3,6 prosent høyere. Utviklingen var spesielt sterk innen overnattings- og serveringsvirksomhet, der timeverkene økte med 2,1 prosent fra 2. kvartal til 3. kvartal 2022, og innen kultur, underholdning og annen tjenesteyting, der timeverkene økte med 2,4 prosent. Timeverkene innen forretningsmessig tjenesteyting, som inkluderer arbeidsformidling, økte også, men lå i 3. kvartal 2022 fremdeles 1,6 prosent lavere enn i 4. kvartal 2019. Sysselsettingen i denne næringen er riktignok tilbake på nivået fra før pandemien inntraff.

Antallet utenlandske pendlere (ikke-bosatte lønns-takere) lå i 3. kvartal 2022 på 94 500 personer, hvilket er på nivå med gjennomsnittet for 3. kvartal i perioden 2016–2019. Dette er likevel lavere enn det høyeste observerte nivået på 104 000 personer i 3. kvartal 2019. Antallet innvandrede arbeidstakere (bosatte født i utlandet med utenlandske foreldre og besteforeldre) økte til 487 000 personer i 3. kvartal 2022, som er 8,6 prosent høyere enn samme kvartal i 2021 og 14,3 prosent høyere enn i 3. kvartal 2019. Etter koronautbruddet har det vært en særdeles sterk økning i sysselsettingen blant personer i alderen 15–24 år og blant innvandrere, to grupper som man ofte har antatt kan ha problemer på arbeidsmarkedet, med høy ledighet og lav yrkesdeltaking.

Arbeidsmarkedet er for øyeblikket svært stramt, men vi forventer at en at den internasjonale nedgangskonjunktoren demper etterspørselen mot eksportrettede virksomheter, noe som vil gi en svakere utvikling i arbeidsmarkedet ut prognoseperioden. Vi ser for oss en arbeidsledighet på 3,3 prosent i 2022, som er samme nivå vi forventet i forrige konjunkturrapport. Høy inflasjon og en forverring av situasjonen internasjonalt vil deretter gi en oppgang i arbeidsledigheten til 3,7 prosent i 2023 og 2024 og 4,1 prosent i 2025, omtrent samme utvikling vi regnet med forrige gang. Til sammenlikning var gjennomsnittlig arbeidsledighet i perioden 2010–2019 på 4,2 prosent.

Fra 2021 til 2022 anslår vi en vekst i sysselsettingen i Fastlands-Norge på 3,8 prosent og i timeverkene på rundt 4,0 prosent. Dette er en sterkere utvikling enn den vi så for oss i forrige konjunkturrapport. Oppjusteringen skyldes at utviklingen fra 2. kvartal til 3. kvartal ble sterkere enn vi antok da. Grunnet utviklingen internasjonalt og økte renter forventer vi en svakere utvikling i 2023, med ingen endring i

sysselsettingen og noe nedgang i utførte timeverk som skyldes at det blir 2 færre arbeidsdager i 2023. I 2024 og 2025 ventes en flat utvikling i både sysselsettingen og i utførte timeverk. Arbeidsstyrken vil vokse sterkt i 2022 med en vekst på 1,5 prosent, for så å vokse med 0,6 prosent i 2023. Deretter blir det ingen vekst i resten av prognoseperioden.

2.10. God lønnsvekst, men lav lønnskostnadsandel

Veksten i gjennomsnittlig månedslønn for 3. kvartal 2022 var på 4,1 prosent sammenliknet med samme kvartal i fjor. Dette var en betydelig økning sammenliknet med 2. kvartal 2022, hvor den tilsvarende veksten var på 3,3 prosent. Den gjennomsnittlige lønnsveksten ble trukket opp av varehandel og bygge- og anleggsvirksomhet, der lønnsveksten var på henholdsvis 4,2 og 4,3 prosent. Lønnsveksten i industrien på 3,7 prosent i 3. kvartal 2022 trakk på sin side ned den gjennomsnittlige lønnsveksten, og det samme gjorde undervisning med en vekst på 3,8 prosent.

I likhet med vekstratene for gjennomsnittlig avtalt månedslønn i 3. kvartal 2021 må også vekstratene for 3. kvartal 2022 tolkes med noe varsomhet. I 3. kvartal 2021 økte antall jobber innen overnattings- og serveringsvirksomhet og personlig tjenesteyting, to næringer som var hardt rammet av koronapandemien (se kapittel 2.10 i [Konjunkturtendensene 2021/4](#)). Dette bidro til å trekke ned den gjennomsnittlige lønnsnivået i 3. kvartal 2021 sammenliknet med 2. kvartal samme år. Siden den tid har koronapandemiens effekt på sammensetningen av lønnsstakere blitt reversert. Denne reverseringen bidro til å trekke opp veksten i gjennomsnittlig avtalt månedslønn i 3. kvartal 2022.

Den tiltakende lønnsveksten i 3. kvartal 2022 kan likevel ikke utelukkende tilskrives sammensetningseffekter knyttet til pandemien. For lønnsstakere som stod i samme jobb som i fjor, var veksten i deres avtalte månedslønn i 3. kvartal 2022 på 5,4 prosent.⁴ Dette er høyere enn tilsvarende vekst for denne gruppen i 1. og 2. kvartal 2022, som var på henholdsvis 4,8 og 5,0 prosent. Ettersom denne gruppen utgjør 2,2 millioner jobber, om lag 73 prosent av alle jobber i økonomien, peker dette

⁴ Bye, K. S. og Bakke, S. (2022): «Lønnsveksten tar seg opp», <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/antall-arbeidsforhold-og-lonn/artikler/lonnsveksten-tar-seg-opp>.

i retning av at den underliggende lønnsveksten i økonomien er tiltakende. Et stadig stramt arbeidsmarked, med et vedvarende høyt antall utlyste stillinger og fortsatt lav arbeidsledighet, tilsier også et press som kan trekke opp lønnsveksten i inneværende år.^{5,6}

Frontfagsmodellen, som ligger til grunn for norsk lønnsdannelse, innebærer at lønnskostnadsandelen i konkurranseutsatt industri vil være relativt stabil over tid, men med innslag av konjunktursvingninger.⁷ Lønnskostnadsandelen er et mål på hvor stor andel av verdiskapingen i økonomien som tilfaller arbeidstakere, hvor den resterende andelen tilfaller kapitaleierne. I perioden 2014–2021 var lønnskostnadsandelen i industrien forholdsvis stabil, med et gjennomsnitt på litt over 84 prosent, mens gjennomsnittet over de tre første kvartalene i år var på om lag 79 prosent.⁸ Den lavere lønnskostnadsandelen må sees i sammenheng med høye driftsresultater i industrien, spesielt innen konsumvareindustrien, i 3. kvartal 2022. Vi anslår at lønnskostnadsandelen i industrien i 2022 vil være på om lag 78 prosent, før den øker til om lag 81 prosent i 2023. Anslaget for lønnskostnadsandelen i industrien i 2023 drives av en delvis reversering av det høye anslåtte driftsresultatet i industrien i år. Vi anslår videre at driftsresultatet i industrien vil stabilisere seg på et høyt nivå i 2024 og 2025, og at lønnskostnadsandelen i industrien stabiliserer seg på et lavere nivå enn i perioden 2014–2021.

Vårt anslag for årslønnsveksten i 2022 oppjusteres til 3,9 prosent, opp fra 3,8 prosent i forrige konjunkturrapport, som følge av en tiltakende lønnsvekst. Anslaget er heftet med usikkerhet knyttet til omfanget av utbetalinger av lønnsoppgjør som først vil inngå i tallene for 4. kvartal, samt eventuelle tilpasninger til endringen i arbeidsgiveravgift lagt

fram i regjeringens forslag til statsbudsjett.⁹ Selv med det oppjusterte anslaget for årslønnsveksten, vil anslaget for veksten i konsumprisindeksen (KPI) for inneværende år tilsi at reallønna vil falle med i underkant av 2 prosent i 2022. I 2023 anslår vi en reduksjon i reallønna, mens vi i 2024–2025 forventer en reallønnsvekst på om lag 2 prosent.

2.11. Økte priser på energi og matvarer preger KPI-veksten

Prisene på metaller, emballasje, byggevarer samt fraktrater steg mye gjennom fjoråret og nådde en topp etter krigsutbruddet i Ukraina. Sammen med økte energipriser har dette påført næringslivet betydelige kostnader. På grunn av tidsetterslep i fastsettingen av konsumentprisene, der virksomhetene priser inn sine kostnadsøkninger over tid, har den underliggende prisstigningen, målt med konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE), tiltatt gjennom året. Ved inngangen til året var 12-månedersveksten i KPI-JAE 1,3 prosent. I juli var veksten kommet opp i 4,5 prosent, mens en foreløpig toppnotering på 5,9 prosent ble målt i oktober. Veksttakten de siste månedene er den høyeste som noen gang er registrert etter at dette målet på underliggende inflasjon ble innført. Det rapporteres om bred prisoppgang innen de fleste vare- og tjenestegruppene.

Økningen i inflasjonstakten de siste månedene må også ses i sammenheng med en sterk prisvekst på matvarer og alkoholfrie drikkevarer. Ifølge KPI-JAE steg 12-månedersveksten i prisene på matvarer og alkoholfrie drikkevarer fra 5,5 prosent i juni til 10,4 prosent i juli og til 13 prosent i oktober. Denne tiltakende prisveksten skyldes økte priser både på norskproduserte og importerte jordbruksvarer. Prisene for disse varegruppene stiger normalt langt mindre mellom de to hovedvinduene hvor dagligvareleverandørene justerer sine priser til butikene, det vil si 1. februar og 1. juli. Den internasjonale prisen på gjødsel tredoblet seg fra inngangen til 2021 og fram til konflikten brøt ut i Ukraina. Ved inngangen til desember er den internasjonale prisen på gjødsel fremdeles på et høyt nivå og bidrar sammen med høye priser på kraftfôr og energi til høye kostnader innen matvareproduksjonen. Det var i årets jordbruksoppgjør et spesielt fokus på

⁵ Johansen, M. B. og Horgen, E. (2022): «Fortsatt stabilt arbeidsmarked», <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen/artikler/fortsatt-stabilt-arbeidsmarked>.

⁶ Gading, R. og Rothe, J. S. (2022): «Framleis over 100 000 ledige stillingar», <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/ledige-stillingar/artikler/framleis-over-100-000-ledige-stillingar>.

⁷ Benedictow, A., Kordt, A. og Nymoen, R. (2022): «Naturlig ledighet og den norske modellen for lønnsdannelse», Samfunnsøkonomen 3/2022, samt kapittel 4 i NOU 2022:4.

⁸ For detaljer om nasjonalregnskapets revisjoner av lønnsandelen i industrien, se kapittel 4.3.

⁹ Grini, H. og Røv, V. (2022): «De fleste jobber i oljeindustrien får økt arbeidsgiveravgift», <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/antall-arbeidsforhold-og-lonn/artikler/de-fleste-jobber-i-oljeindustrien-far-okt-arbeidsgiveravgift>.

forsyningssituasjonen i tilknytning til den pågående konflikten i Ukraina. For å stimulere til økt innenlands produksjon ble målprisene på korn betydelig oppjustert sammenliknet med i fjor. Målprisen på mathvete økte med 100 kroner til 480 kroner per 100 kilo for sesongen 2022/23. Ifølge den siste prognosen fra markedsregulator Felleskjøpet, ser årets kornavling ut til å bli 20 prosent over gjennomsnittet for de siste fem årene og man forventer ikke knapphet på korn i det norske markedet. På grunn av kostnadsveksten innen produksjon og foredling av matvarer har vi i prognosen lagt til grunn at matvareprisene forblir høye framover, men at prisveksten trolig avtar utover i 2023. Prisveksten i andre halvår vil blant annet avhenge av innretningen på neste års jordbruksoppgjør.

Så langt i år har årsveksten i konsumprisindeksen (KPI) ligget markert over veksten i KPI-JAE. Forskjellen mellom KPI og KPI-JAE skyldes høye energipriser, mens avgiftsendringer i liten grad har bidratt til kilen. Reverseringen av lav sats for merverdiavgift fra 6 prosent til 12 prosent fra 1. oktober 2021 ble ferdig innfaset i veksttallene i oktober. 12-månedersveksten i konsumprisindeksen uten energivarer (KPI-JE) forventes med dette å bli nær sammenfallende med veksten i KPI-JAE i november og desember. Den nåværende strømsstøttesatsen for husholdningene på 90 prosent av spotpriser over 70 øre/kWh demper effekten av økte strømpriser. Strømsstøtten til husholdninger ble introdusert i desember 2021 med en daværende sats på 55 prosent. Vi anslår at veksten i KPI og KPI-JAE blir henholdsvis 5,8 og 3,9 prosent for 2022. Høye priser på energivarer bidrar til å øke KPI-veksten med 1,8 prosentpoeng på årsbasis, mens nettoeffekten av avgiftsøkninger på andre varer enn energivarer anslås å øke KPI med 0,1 prosentpoeng. Prognosen for KPI i inneværende år er litt oppjustert i forhold til forrige konjunkturrapport, mens anslaget for KPI-JAE er uendret. Begge prismålene er betydelig oppjustert i forhold til anslag gitt tidlig på året.

Betalt og beregnet husleie steg med henholdsvis 2,5 og 2,4 prosent fra oktober 2021 til oktober 2022. Inflasjonstakten for disse viktige gruppene har dermed tatt seg en del opp fra 1. kvartal da den var i underkant av 2 prosent. For husholdninger som leier bolig måles betalt husleie ved markedsleiene som innhentes i Husleieundersøkelsen. I tillegg til prisutviklingen på eksisterende leiekontrakter fanger undersøkelsen opp prisnivået

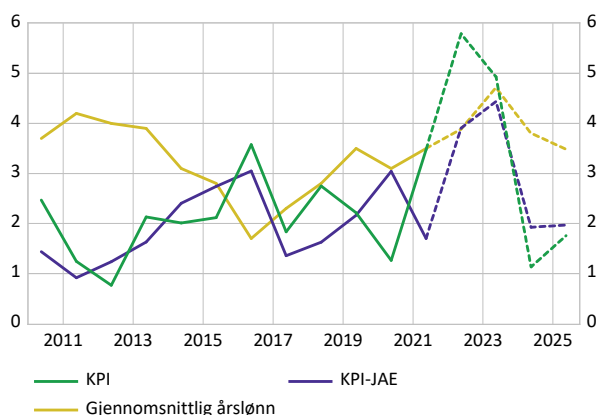
på nye leiekontrakter som inngås. Beregnet husleie for selveiere avledes fra markedsleiene ved bruk av leieekvivalensprinsippet. Eksisterende husleier reguleres i stor grad med bruk av konsumprisindeksen. Kommunenes Sentralforbund har i forbindelse med regjeringens forslag til statsbudsjett gjennomført en spørreundersøkelse blant norske kommuner der samtlige kommuner som svarte oppga at gebyrene for vann og avløp planlegges økt betydelig neste år. Økte renter og økte gebyrer bidrar i likhet med økt konsumprisindeks til økte husleier. Samlet utgjør husleier om lag 20 prosent av grunnlaget i KPI. En vesentlig del av vårt oppjusterte konsumprisanslag for neste år kan føres tilbake til økt vekst i husleier.

Med utsikter til lavere internasjonal vekst har prisene på metaller, byggevarer og fraktrater falt kraftig på internasjonale råvarebørser. Prisene noteres i amerikanske dollar. En sterk dollarkurs, samt kostnader forbundet med videreforedling og distribusjon av råvarene demper prisnedgangen målt i norske kroner. Gode avlinger i Brasil har sendt verdensmarkedsprisen på kaffe ned den siste tiden. Inflasjonsimpulsene fra denne typen varer ventes å avta inn i neste år. I vår modell følger drivstoffprisene i utgangspunktet i stor grad oljeprisene med et påslag av særavgifter. I år har det til tider vært særlig høye priser på diesel. Diesel er et av hovedsubstituttene for naturgass i Europa og kan bli brukt til å generere elektrisitet, noe som har medvirket til økt etterspørsel og høye priser på diesel i perioder hvor elektrisitetsprisen har vært særlig høy. Med utsikter til høye elektrisitetspriser gjennom vinteren har vi lagt til grunn at dieselpriisen vil gå opp igjen fra den lave prisen vi observerer ved inngangen til desember. Som års-gjennomsnitt anslår vi drivstoffprisene neste år til å være om lag uendret fra i år. Vi legger så til grunn at pumpeprisene i større grad følger oljeprisen i 2024 og 2025 og går en del ned. Den største usikkerheten knyttet til konsumprisutviklingen neste år synes å være relatert til nivået på lønnsveksten, samt i hvilken retning energiprisene tar veien.

Høsten har vært preget av mye vindvær på kontinentet og i Norge, samt store nedbørsmengder. Dette har ført til høy produksjon av uregulert elvekraft og fornybar vindkraft. Sammen med en mild værtype og et tilhørende lavt forbruk ledet dette til betydelig fall i spotprisene på kraftbørsen Nord Pool både i oktober og november målt mot

Figur 2.17. Konsumprisindekser og årslønn

Endring fra året før i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

årets toppnoteringer fra august og september. Høstens nedbørsmengder har økt fyllingsgraden i vannmagasinene betydelig og Statnett anser nå kraftsituasjonen som normal i hele landet. I månedsskiftet november/desember har kraftprisene i Norden og på kontinentet på ny skutt i været. Ved inngangen til desember er det høye priser i alle prisområdene i Norden, også i de nordlige som hittil i år har hatt vesentlig lavere kraftpriser enn prisområdene lenger sør. Oppgangen synes å være relatert til meteorologiske langtidsvarsler som melder om en kaldere værtype for Nord-Europa og Norden. Med kaldt vær på vinteren medfølger ofte et høytrykk som gir lav vindkraftproduksjon samtidig som elektrisitetsforbruket øker. Europa må i denne situasjonen erstatte fornybar vindkraft med kull- og gasskraft. Gjennom kraftutvekslingen med utlandet følger norske kraftpriser i stor grad prisene i nabolandene og på kontinentet.

Ved inngangen til desember er nordiske framtidskontrakter for det kommende året høyt priset i det finansielle markedet. Kontraktene for 1. og 2. kvartal handles til henholdsvis om lag 340 og 260 EUR/MWh. De faller noe tilbake i 3. kvartal neste år, men handles deretter til høye nivåer også for vinteren 2024, der 1. kvartal 2024 prises til i underkant av 175 EUR/MWh. Den høye prisen neste vinter er knyttet til usikkerhet om europeiske gasslagre vil kunne etterfylles ved bortfall av russisk gass. Et stort prisfall inntreffer først fra 2. kvartal 2024, men framtidsprisene mot 2026 indikerer at kraftprisene ikke blir lavere enn realiserte gjennomsnittlige spotpriser i 2021.

Reguleringsmyndigheten for energi (RME) har fastsatt inntektsrammene for nettselskapene som øker fra 19,4 milliarder i år til 28,3 milliarder neste år. Nettselskapenes inntekter skal dekke utgifter til investeringer i nettet, samt overføringstap. For å unngå betydelige økninger i nettleia forlenges den nye ordningen som omfordeler ekstraordinære flaskehalsinntekter fra Statnett til områder med høy kraftpris.

Regjeringen foreslår å videreføre husholdningenes strømstøtte neste år med 90 prosent fradrag på spotpris over 70 øre/kWh med et månedlig forbrukstak på 5 000 kWh i perioden januar-mars og oktober-november neste år. For perioden april-september er satsen satt til 80 prosent i forslaget til statsbudsjett. Forbruksavgiften på elektrisitet er også neste år foreslått redusert i perioden januar-mars. Vi har i prognosen, av beregningsteknisk grunn, lagt til grunn at disse ordningene videreføres ut prognoseperioden. Husholdningenes gjennomsnittlige elektrisitetspris går en del opp neste år med disse forutsetningene, der antatt høyere priser i Midt-Norge og Nord-Norge bidrar til prisveksten, men faller deretter i 2024 og 2025 i tråd med et ventet fall i spotprisen.

Regjeringen foreslår å endre grunnrentebeskatningen for lange kraftavtaler, noe som vil fjerne skatterisikoen for kraftprodusentene slik at de lettere kan tilby fastprisavtaler til næringslivet. Det legges i forslaget til grunn at det skal stilles fastpris-kontrakter på henholdsvis 3, 5 og 7 år, samt at det skal være et maksimalt prispåslag i leddet mellom produksjonsselskap og sluttbrukere. Statkraft og Fjordkraft forbereder tilbud om fastpriskontrakter til bedriftsmarkedet nå i desember, med levering fra 1. januar 2023. Fastprisavtaler til bedrifter vil deretter løpende tilbys til markedsmessige vilkår. Gunstige fastpriskontrakter kan avlaste næringslivets energikostnader på kort sikt.

I regjeringens forslag til statsbudsjett prisjusteres de fleste særavgifter med i underkant av 3 prosent. Økte klimaavgifter på drivstoff motvirkes av reduserte veibruksavgifter. Det foreslås innført en ny vekt-komponent i engangsavgiften for personbiler som også omfatter elektriske biler. CO₂-komponenten i engangsavgiften for fossile biler øker og vektfradraget i engangsavgiften for ladbare hybrider reduseres. Den reduserte satsen ved om-

registrering av elbiler foreslås fjernet. Det foreslås å innføre moms på elbiler med et bunnfradrag på 500 000 kroner, samt at merverdiavgiftsfritaket for elektroniske nyhetstjenester avvikles. I tillegg er gjeninnføringen av flypassasjeravgiften fra 1. juli i år først faset fullt inn 1. juli neste år, samt at denne avgiften øker noe fra 1. januar for reiser utenfor EØS-området i budsjettforliket mellom regjeringen og SV. Vi anslår at avgiftsøkninger på andre varer enn energivarer øker KPI-veksten neste år med 0,2 prosentpoeng. For årene 2024 og 2025 har vi inflasjonsjustert særavgiftssatsene og legger til grunn at disse virker nøytralt på KPI-veksten.

Det er vanskelig å anslå både det innenlandske kostnadsbildet og prisutviklingen internasjonalt med all usikkerheten omkring den framtidige utviklingen i energiprisene. På sikt legger vi til grunn at det internasjonale kostnadsbildet normaliseres, og at importprisveksten gradvis vil falle tilbake til mer normale nivåer på rundt 2 prosent. Årsvekstanslagene for lønn er relativt uendret fra sist og bidrar sammen med lavere importprisvekst til å stabilisere prisveksten framover i prognosebanen. Indirekte effekter fra høye priser på energivarer og en svakere krone har sammen med en antakelse om økte priser på husleier ført til at prisbanen for neste år er betydelig oppjustert siden anslagene vi ga i september. Gjennomsnittlig vekst i KPI-JAE anslås nå til 4,4 prosent i 2023 og ventes som årsgjennomsnitt å komme ned til 2 prosent i 2024 og 2025, på linje med Norges Banks inflasjonsmål. Noe høyere avgifter og en anslått økning i husholdningenes gjennomsnittlige elektrisitetspriser neste år bidrar til at KPI-veksten blir 0,5 prosentpoeng høyere enn KPI-JAE-veksten og ender på 4,9 prosent. Et ventet fall i energiprisene bidrar til at KPI-veksten blir en del lavere enn veksten i KPI-JAE i 2024.

3. Nasjonalregnskapet for 3. kvartal 2022

Sesongjusterte tall fra nasjonalregnskapet viser at bruttonasjonalproduktet (BNP) for Fastlands-Norge vokste 0,8 prosent fra 2. kvartal til 3. kvartal 2022, målt i faste 2020-priser. Aktiviteten gikk ned i juli, men vokste i august, og 0,4 prosent i september. Volumet innen utvinning av råolje og naturgass økte også i kvartalet, og veksten i samlet BNP, medregnet petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart, ble 1,5 prosent. Prisstigningen på petroleumprodukter og ellers i økonomien fortsatte i 3. kvartal. Målt i løpende priser vokste samlet BNP 12,5 prosent i kvartalet.

Det endelige nasjonalregnskapet for året 2020 ble publisert sammen med tallene for 3. kvartal 2022, og omtales i kapittel 4.

3.1. Overblikk

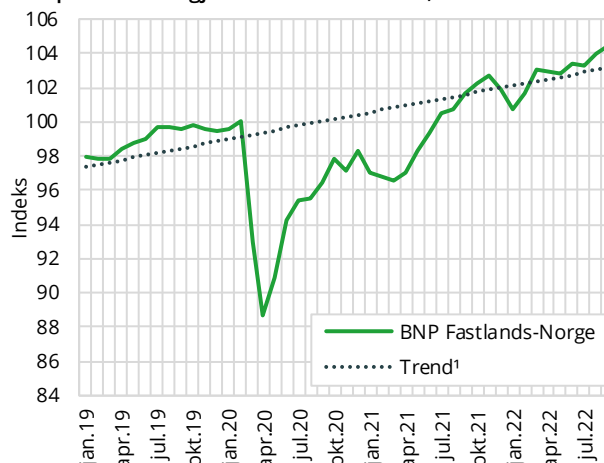
De siste smitteverntiltakene mot koronapandemien ble opphevet tidlig i 2022, og fastlandsøkonomien vokste kraftig fram til mars. Deretter flatet veksten ut, men den har tatt seg noe opp i august og september, se figur 3.1 og 3.2. Med oppgangen de siste månedene, er BNP Fastlands-Norge på et litt høyere nivå enn den langsiktige trendbanen.

Den dempede utviklingen etter mars dekker over ulike forløp i deler av økonomien. Gjenåpningen la til rette for økt tjenestekonsum, og oppgang i flere tjenestenæringer. Samtidig har husholdningenes kjøp i utlandet vokst. Det har isolert sett gitt redusert detaljhandel og momsinnfang i Norge. Bruttoproduktet i offentlig forvaltning har økt, blant annet på grunn av høyere aktivitet i helsevesenet. Utviklingen i industrien har vært ujevn i 2022, men aktiviteten vokste i 3. kvartal. Sammen med oppgang i fiskeri og akvakultur, har det bidratt til vekst i tradisjonell vareeksport i kvartalet. Investeringene i næringslivet har vært forholdsvis høye, og sammen med eksport har det trukket opp aktiviteten i engroshandelen.

Sysselsettingen har vokst kraftig i 2022. Yrkesdeltakelsen er høy, og arbeidsledigheten er lav. Det stramme arbeidsmarkedet har gjort det vanskeligere for bedriftene å fylle ledige stillinger. Likevel fortsatte sysselsettingen å øke i 3. kvartal. Så langt i 2022 har antallet sysselsatte økt med 59 200 personer.

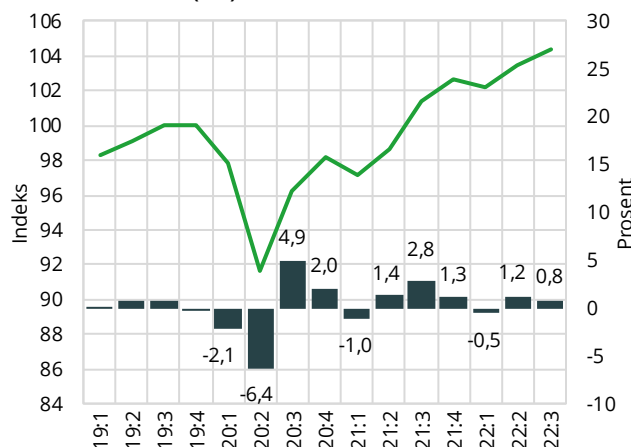
Prisstigningen i økonomien, som startet i fjor og ble forsterket av krigen i Ukraina tidlig i 2022, fortsatte i 3. kvartal. Gassprisen nådde en ny topp i august. Det førte til at Norges handelsoverskudd mot utlandet nok en gang ble rekordhøyt. Samtidig har

Figur 3.1. Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge. Faste 2020-priser. Sesongjustert. Måned. Indeks, februar 2020 = 100

¹ Trenden er beregnet med et HP-filter (lambda = 40 000 på kvartal), men slik at trenden ikke påvirkes direkte av aktivitetsutviklingen i 2020 og 2021
Kilde: Statistisk sentralbyrå

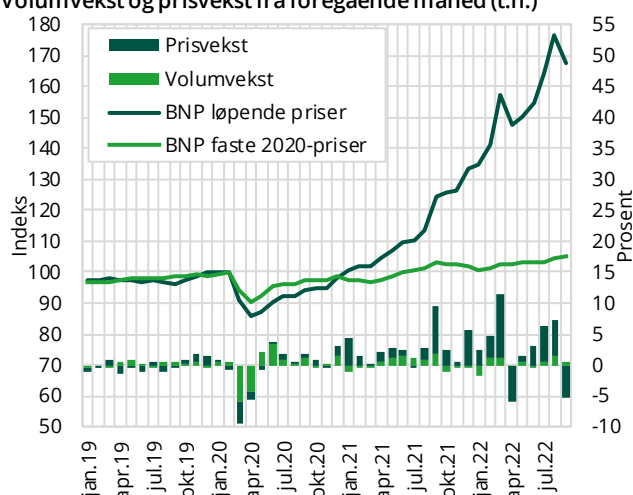
Figur 3.2. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge. Faste 2020-priser. Sesongjustert. Kvartal. Prosentvis volumendring fra foregående periode (t.h.) og indekstert volumutvikling, 4. kvartal 2019 = 100 (t.v.)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

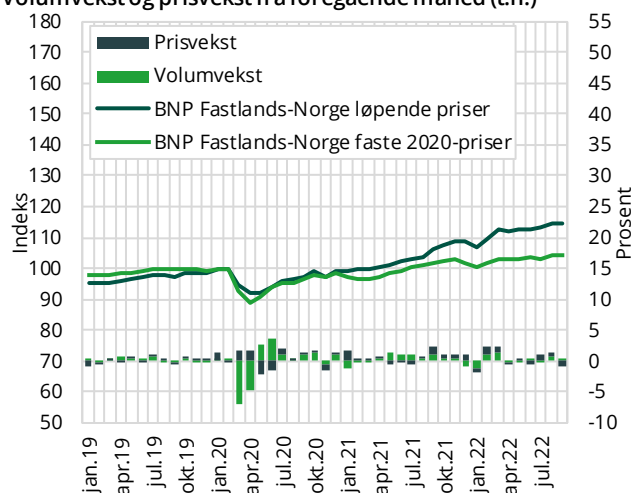
prisstigningen generelt, og særlig på energivarer, isolert sett økt næringslivets kostnader ved

Figur 3.3. Bruttonasjonalprodukt totalt. Faste og løpende priser. Sesongjustert. Måned. Februar 2020 = 100 (t.v.)
Volumvekst og prisvekst fra foregående måned (t.h.)

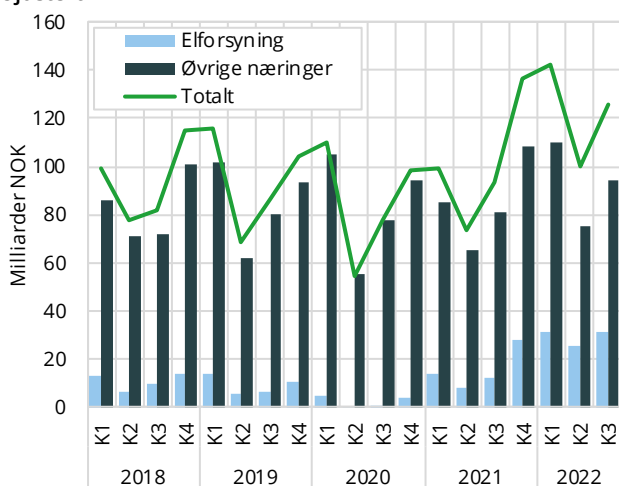
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.4. Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge. Faste og løpende priser. Sesongjustert. Måned. Februar 2020 = 100 (t.v.)
Volumvekst og prisvekst fra foregående måned (t.h.)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.5 Driftsresultat i næringslivet utenom finans, jordbruk og petroleumsvirksomheten. Milliarder kroner. Kvartal. Ujustert

Kilde: Statistisk sentralbyrå

produksjon og investeringer. Næringslivet ser ut til å ha kunnet velte kostnadsveksten over på utsalgsprisene i tilstrekkelig grad til at driftsresultatene samlet sett har vært gode, se figur 3.5.

Konsekvensen er at norsk økonomi er inne i en periode med sterk vekst i mange priser. Prisen på bruttoproduktet for Fastlands-Norge, som er det bredeste målet på det innenlandske prisnivået, var 6,5 prosent høyere i 3. kvartal 2022 enn i samme periode i fjor.

Prisveksten reduserer kjøpekraften til husholdningene. Når flere kommer i jobb øker inntektene, men dette motvirkes av at reallønna faller. I 3. kvartal var avtalt månedslønn 4,1 prosent høyere enn samme kvartal i fjor, mens tolv måneders veksten i [Konsumprisindeksen \(KPI\)](#) var 6,9 prosent i september. Sammen med økte renteutgifter demper reallønnsnedgangen konsumerterterspørselen.

For Norge er likevel den viktigste effekten av prisveksten det uvanlig store overskuddet på handelsbalansen som følger av økte eksportpriser på olje og gass. Anslagene for eksportprisene hittil i 2022 er nå revidert betydelig opp. Målt i løpende priser var samlet BNP, inklusive olje- og gassutvinning, 66,7 prosent høyere i 3. kvartal enn i begynnelsen av 2021, se figur 3.3.

3.2. Tjenestenæringene

Bruttoproduktet i de markedsrettede tjenestenæringene vokste samlet sett 1,2 prosent fra 2. til 3. kvartal 2022, målt i faste 2020-priser. Tjenestenæringene trakk opp BNP Fastlands-Norge 0,6 prosentpoeng, og utgjorde dermed størstedelen av den samlede veksten på fastlandet i 3. kvartal, vist i figur 3.7. Veksten var bredt basert, men jevnt over mer dempet enn i 2. kvartal, like etter de siste pandemirestriksjonene ble opphevet.

Ett av de største bidragene til veksten i tjenestenæringene i 3. kvartal kom fra varehandelen, med en volumvekst på 1,5 prosent. Periodevis i 2020 og 2021 var bruttoproduktet i næringen, og særlig innen detaljhandelen, historisk høyt. Så langt i 2022 har derimot trenden i [detaljhandelen](#) vært negativ, inkludert i 3. kvartal. At bruttoproduktet i varehandelen likevel vokste i 3. kvartal skyldes i hovedsak at varesalgene til utlandet økte kraftig. Isolert sett trakk varehandelen opp BNP Fastlands-Norge 0,1

Boks 3.1. Varehandelen gjennom koronapandemien og gjenåpningen av samfunnet

Gjennom koronapandemien var varehandelen en næring som gikk mot strømmen. Mens aktiviteten i næringslivet jevnt over ble redusert av pandemiens begrensninger, steg brutto-produktet i varehandelen til historisk høye nivåer.

Varehandelen omfatter både engros-, detalj-, og bilhandel. Handelsavansen på varesalg til utlandet inngår også i næringen. Dermed leverer varehandelen til både innenlandsk næringsliv, offentlig forvaltning, husholdninger og eksport.

Til tross for perioder med stengte butikker var det særlig aktiviteten i detaljhandelen som vokste i 2020 og 2021. Reiserestriksjoner reduserte grensehandelen og øvrige kjøp i utlandet, slik at husholdningene brukte mer av sin inntekt i Norge. I tillegg førte de innenlandske smitteverntiltakene til store endringer i husholdningenes handlemønstre. Mange tjenester ble mindre tilgjengelige. Det førte til en vridning mot økte varekjøp i fysiske butikker og på nett. Husholdningene kjøpte blant annet mer mat- og drikkevarer, klær, møbler, hobbyartikler og sportsutstyr enn før pandemien.

Siden varehandelen er tett knyttet til konsum i husholdningene, vil endring i varehandelen typisk sammenfalle med en endring i innbetalt moms på varer. En vridning fra tjeneste- til varekonsum gir lavere innbetalt moms på tjenester og høyere innbetalt moms på varer. Men når husholdningenes kjøp ble vridd i retning av mer innenlandsk varekonsum, ga det også høyere momsinngang, noe som trakk opp BNP.

Endelige tall viser at veksten i varehandelen trakk opp BNP Fastlands-Norge 0,5 prosentpoeng i 2020. I foreløpige tall for 2021 er varehandelen anslått til å trekke opp 0,4 prosentpoeng. Produktavgifter og -subsidi¹ trakk samlet sett ned BNP Fastlands-Norge 0,3 prosentpoeng i 2020, men er anslått til å løfte BNP Fastlands-Norge 0,5 prosentpoeng i 2021.

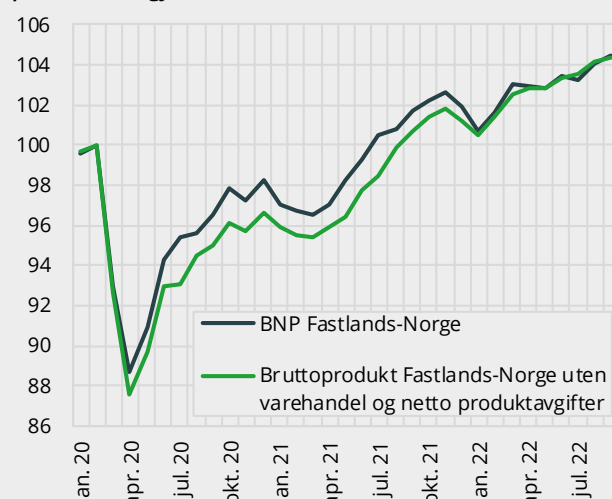
Åpningen av samfunnet har reversert eller dempet mange av forholdene som bidro til den høye aktiviteten i detaljhandelen i 2020 og 2021. Husholdningenes handlemønstre har vridd tilbake mot tjenester, og konsumet i utlandet har vokst. Figur 1 viser at antall grensepasseringer mellom Norge og Sverige i 2022 nærmer seg nivåene før koronapandemien. Den histo-

risk høye aktiviteten i varehandelen under pandemien toppet seg midtveis i 2021. Deretter har trenden vært negativ.

Figur 2 viser forløpet i indekser BNP for Fastlands-Norge de siste årene, med og uten varehandelsnæringen og netto produktavgifter. Figuren viser at fastlandsøkonomien, alt annet likt, kom bedre gjennom pandemiårene 2020 og 2021 på grunn av den sterke utviklingen i de innenlandske varekjøpene.

Figur 2 nyanserer også det økonomiske forløpet så langt i 2022. Januar 2022 representerer et lokalt bunnpunkt for BNP Fastlands-Norge, ettersom de siste smitteverntiltakene fortsatt gjorde seg gjeldende. Med den siste gjenåpningen tok fastlandsøkonomien seg opp fram til mars. Deretter kom en lengre periode med utflating av veksten fram til aktiviteten igjen økte i august og september. Holder man derimot varehandelen og netto produktavgifter utenfor, er det et tydelig vekstbilde i den øvrige fastlandsøkonomien hver måned etter januar 2022.

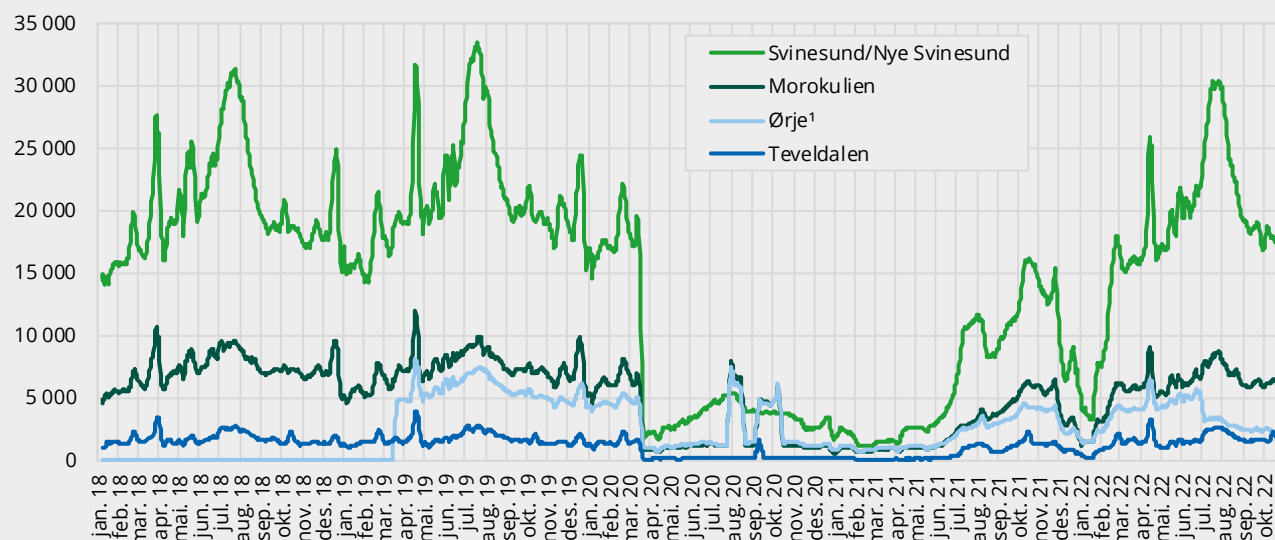
Figur 2. Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge med og uten varehandel og netto produktavgifter. Faste 2020-priser. Sesongjustert. Måned. Indeks, februar 2020=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

¹ Nasjonalregnskapsstørrelsen «Produktavgifter og -subsidi¹» er statens inntekter fra produktskatter, hovedsakelig moms, fratrasket eventuelle produktsubsidier.

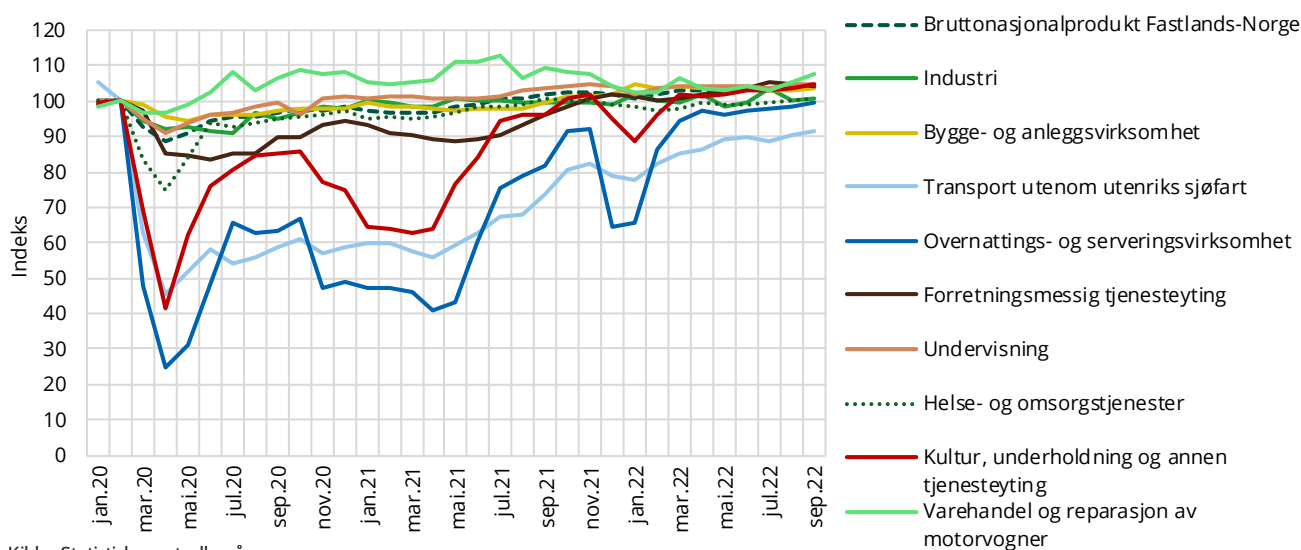
Figur 1. Grensepasseringer. Totalt antall personbiler retning Norge og Sverige. 7-dagers glidende snitt

Kilde: Statens vegvesen

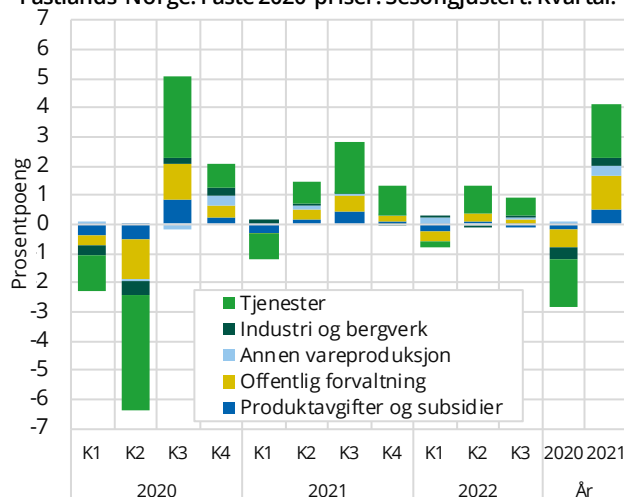
¹ Data for Ørje er kun tilgjengelige f.o.m. 15. mars

Figur 3.6. Bruttoprodukt i faste 2020-priser, utvalgte næringer. Volumindekser. Sesongjustert. Måned. Februar 2020 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.7. Prosentpoengs bidrag til utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Faste 2020-priser. Sesongjustert. Kvartal.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

prosentpoeng i 3. kvartal. Varehandelens utvikling siden 2020 omtales nærmere i boks 3.1.

Kvartalet sett under ett var det videre vekst i overnatting og servering, kulturen, transportnæringene og forretningsmessig tjenesteyting, som er tjenestenæringene pandemien rammet hardest. Veksttakten har riktignok avtatt betydelig, ettersom mye tapt aktivitet fra pandemien har blitt hentet inn. Sammenlagt trakk disse næringene opp BNP Fastlands-Norge om lag 0,2 prosentpoeng i 3. kvartal. Det var også vekst i finansnæringene, faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting, og i IKT-næringene, som trakk opp BNP Fastlands-Norge om lag 0,1 prosentpoeng hver.

Bruttoinvesteringene i tjenestenæringene er beregnet til en vekst på 2,3 prosent i 3. kvartal. Generelt anslås investeringene i tjenestenæringene å ha hatt god vekst det siste året. Etter sterk vekst hittil i 2022, falt investeringene i varehandelen 10,6 prosent i 3. kvartal og dempet dermed den samlede veksten i investeringene. Utenom varehandelen er kildegrunnlaget for å beregne investeringene i tjenestenæringene begrenset, og de foreløpige tallene må betraktes som usikre.

3.3. Industri og bergverk

Volumet i industrien vokste 1,4 prosent fra 2. og 3. kvartal. Det trakk opp BNP Fastlands-Norge 0,1 prosentpoeng. Aktiviteten var særlig høy i juli, etter perioder med driftsstans i noen industrinæring i 2. kvartal. I lengre tid har industriproduksjonen vært begrenset av mangel på arbeidskraft, råstoff og andre innsatsvarer. I SSB sitt [konjunkturbarometer for industri og bergverk](#) for 3. kvartal melder fremdeles en høy andel industriledere om slike utfordringer, men færre enn tidligere. Samtidig meldes det om redusert ordretilgang og svakere utsikter i tiden framover. Den konsumrettede industrien¹ trakk opp mest i 3. kvartal, med en volumvekst på 2,1 prosent. Volumet i eksportrettet industri økte 1,3 prosent, mens leverandørindustrien vokste mer beskjedent, med 0,8 prosent.

¹ Konsumrettet industri omfatter blant annet produksjonen av næringsmidler, tekstiler, trevarer og møbler. Eksportrettet industri omfatter blant annet produksjonen av metaller, mineraler, kjemiske og farmasøytiske varer, gummi, plast og papir. Leverandørindustrien omfatter blant annet produksjonen av metallvarer, maskiner og utstyr, transportmidler og plattformer.

Kvartalet sett under ett kom det største positive bidraget i industrien fra bearbeiding av fisk, med en volumvekst på over 14 prosent. I øvrige deler av den konsumrettede industrien var vekstbildet mer avdempet. Innen eksportrettet industri viste produksjonen av kjemiske og farmasøytiske råvarer og preparater vekst. Størstedelen av veksten i leverandørindustrien skyldtes kraftig vekst i bygging av oljeplattformer og moduler. Det var nedgang i flere andre leverandørnæringer, deriblant produksjonen av elektrisk utstyr.

Målt i løpende priser gikk bruttoproduktet i industrien ned 1,1 prosent. Den svake utviklingen skyldes at prisen på industriens innsatsvarer vokste mer enn prisen på industriproduksjonen i kvartalet. Særlig prisstigningen på strøm bidro til dette.

Investeringene i industri og bergverk vokste 1,1 prosent i 3. kvartal 2022. Siden 4. kvartal 2021 har investeringene i industrien vist sterk vekst, mens investeringene i bergverksdrift har tatt seg kraftig opp de siste to kvartalene. Investeringene vokste i både konsumrettet industri og i leverandørindustrien, men falt i eksportrettet industri. Investeringssnedgangen i eksportrettet industri kommer etter høye investeringer knyttet til planlagt vedlikehold i raffineringssnæringen i 2. kvartal 2022.

Med utarbeidelsen av endelig nasjonalregnskap for 2020 er produktinnsatsen i industrien, og dermed også bruttoproduktet, betydelig revidert. På enkelte områder endres bildet av utviklingen i industrien fra 2020 til 2022. Revisjonene i industrien omtales nærmere i kapittel 4.2.

3.4. Annen vareproduksjon

Samlet sett vokste næringsaggregatet annen vareproduksjon 0,5 prosent i 3. kvartal, noe som trakk opp BNP Fastlands-Norge. Veksten skyldtes hovedsakelig økt aktivitet i primærnæringene, særlig i det tradisjonelle fisket. Volumet vokste 11,4 prosent sesongjustert, ettersom makrellfisket kom tidligere enn vanlig. Volumveksten i fiske og fangst trakk opp BNP Fastlands-Norge 0,1 prosentpoeng.

I elektrisitets- gass og varmtvannsforsyningen gikk det sesongjusterte volumet ned 3,4 prosent i 3. kvartal, noe som trakk ned BNP Fastlands-Norge i underkant av 0,1 prosentpoeng. Kraftproduksjonen var på 29,7 TWh i kvartalet, som er 9,1 prosent lavere enn samme kvartal året før.

Vannkraftproduksjonen trakk ned, ettersom fyltingsgraden i vannmagasinene i Sør-Norge var lav i kvartalet. Prisstigningen på elektrisk kraft fortsatte i 3. kvartal, slik at verdien av bruttoproduktet i næringen likevel vokste 19 prosent. Målt i volum gikk eksporten av elektrisk kraft ned. Likevel steg den løpende verdien av krafteksporten på grunn av svært høy prisstigning på det internasjonale markedet.

Bruttoproduktet i bygge- og anleggssnæringen har på det jevne hatt en negativ utvikling i 2022, men aktiviteten vokste i august og september. Likevel gikk bruttoproduktet ned 0,4 prosent samlet sett i 3. kvartal, sett i forhold til kvartalet før. [SSB sin byggekostnadsindeks for boliger](#) viser at kostnadsøkningen på byggematerialer fortsatte i 3. kvartal. I Norges Banks [Regionalt Nettverk](#)² melder bedrifter innen bygg og anlegg at høye kostnader har ført til at en del planlagte prosjekter er blitt satt på vent. Næringen har slitt med mangel på arbeidskraft i lengre tid. Disse utfordringene har avtatt noe i 3. kvartal.

Bruttoinvesteringene i annen vareproduksjon gikk ned 9,3 prosent i 3. kvartal. Et fall på hele 27 prosent i investeringene innen elektrisk kraft utgjorde størstedelen av den samlede investeringsnedgangen i annen vareproduksjon. Det var investeringene i produksjonsleddet for elektrisk kraft som trakk mest ned. Det kan sees i sammenheng med at flere store vindkraftprosjekter har blitt ferdigstilt, uten at like mange nye prosjekter har kommet til. I øvrige deler av annen vareproduksjon var utviklingen i investeringene mer dempet.

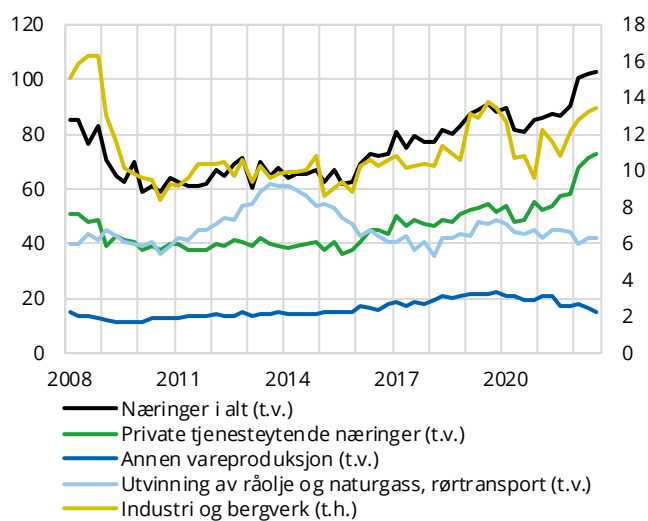
3.5. Petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart

Volumet i utvinning av råolje og naturgass, inkludert tjenester, vokste 7,1 prosent i 3. kvartal. Det trakk opp samlet BNP 0,8 prosentpoeng. Volumveksten skyldtes høyere aktivitet innen utvinning, særlig på grunn av høy oljeproduksjon i august og september.

Den kraftige prisveksten på råolje og naturgass fortsatte i 3. kvartal. Gassprisen steg i juli, fra et allerede rekordhøyt nivå. Prisnivået nådde en ny historisk topp sent i august, for så å gå noe ned i september. Samlet sett fra 2. til 3. kvartal vokste

² Norges Bank, Regionalt nettverk 2022/3

Figur 3.8. Investeringer i fastlandsnæringer og petroleumsvirksomhet. Faste 2020-priser. Sesongjustert. Kvartal. Sesongjustert. Milliarder kroner

prisen på bruttoproduktet i utvinning av råolje og naturgass om lag 22 prosent. Siden begynnelsen av fjoråret har dermed prisen mer enn tredoblet seg. På grunn av den betydelige veksten på både pris og volum i kvartalet, vokste verdien av bruttoproduktet i utvinningsnæringen over 32 prosent.

Investeringene i olje- og gassutvinning inkludert tjenester vokste 0,4 prosent i 3. kvartal. Høyere investeringer innen plattformer, rigger og moduler trakk opp. En investeringsnedgang på 11 prosent innen letevirksomheten dempet veksten. Likevel var bruttoproduktet i tjenester tilknyttet utvinning forholdsvis høyt, og falt kun 1,1 prosent i 3. kvartal, målt i faste 2020-priser. [SSBs investeringsundersøkelse](#) anslår at investeringene i petroleumsvirksomheten går ned i både 2022 og 2023, men den nyeste investeringstelling viser noe mindre fall enn i tidligere anslag.

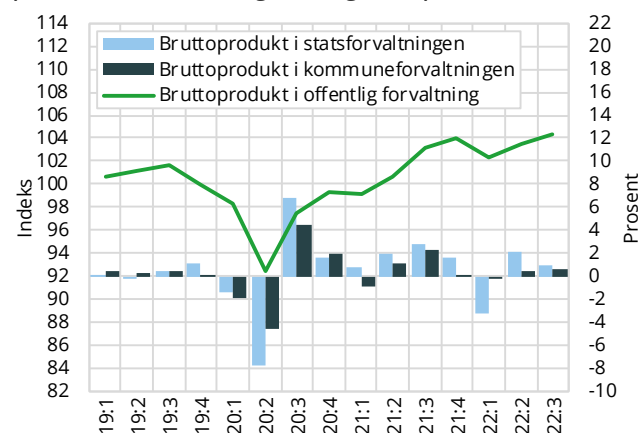
3.6. Offentlig forvaltning

Produksjon i offentlig forvaltning

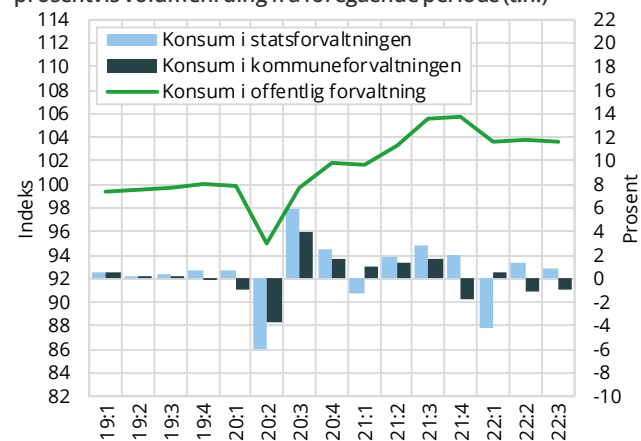
Bruttoproduktet i offentlig forvaltning vokste for andre kvartal på rad og økte 0,7 prosent fra 2. til 3. kvartal målt i faste priser. Veksten trakk opp BNP Fastlands-Norge 0,2 prosentpoeng. Aktiviteten økte både i stats- og kommuneforvaltningen.

Bruttoproduktet i statsforvaltningen økte 0,9 prosent i kvartalet. Oppgangen var bredt basert, men skyldtes særlig økt aktivitet i offentlig administrasjon og helsetjenester. Justert for sesong- og

Figur 3.9. Bruttoprodukt i offentlig forvaltning(t.v.), statlig og kommunalt bruttoprodukt (t.h.). Faste 2020-priser. Kvartal. Indeksert volumutvikling, 4. kvartal 2019 = 100 (t.v.) og prosentvis volumendring fra foregående periode (t.h.)

Figur 3.10. Konsum i offentlig forvaltning (t.v.), statlig og kommunalt konsum (t.h.). Faste 2020-priser. Kvartal. Indeksert volumutvikling, 4. kvartal 2019 = 100 (t.v.) og prosentvis volumendring fra foregående periode (t.h.)

kalendereffekter vokste bruttoproduktet i helse- næringen gjennom hele kvartalet og økte sammen- lignet med kvartalet før. Den siste tiden har helse- foretakene jobbet for å hente inn etterslepet fra pandemien, ettersom en del normal aktivitet ble redusert i perioden. Flere helseforetak rapporterer om økt aktivitet i 3.kvartal. I likhet med tidligere i år pekes det fortsatt på store utfordringer med høyt sykefravær.

I kommuneforvaltningen økte bruttoproduktet 0,5 prosent i 3. kvartal. Omsorgstjenester, barne- hager og SFO bidro mest til oppgangen. Det var også vekst i kunstnerisk virksomhet, og i sports- og fritidsaktiviteter. Lærerstreiken som pågikk gjen- nom store deler av kvartalet bidro til å trekke ned aktiviteten i den kommunale undervisningsnærin- gen i 3. kvartal.

Konsum i offentlig forvaltning

Samlet konsum i offentlig forvaltning falt 0,1 prosent fra 2. til 3. kvartal, målt i faste priser og ligger dermed om lag på samme nivå som i 1. kvartal 2022. Konsumet i offentlig forvaltning består både av egenproduksjon og av varer og tjenester som kjøpes fra privat sektor.

I statsforvaltningen steg konsumet 0,8 prosent i 3. kvartal. Veksten ble særlig drevet av økt konsum til helsetjenestene, som er den største konsumgruppen i statsforvaltningen. Konsumet av helsetjenester økte for andre kvartal på rad etter en sterk pandemidrevet nedgang i 1. kvartal. Statlig konsum av undervisningstjenester og av omsorgstjenester trakk også opp.

Det kommunale konsumet gikk ned 1,0 prosent i 3. kvartal. Det skyldes en nedgang i konsumgruppen annet kollektivt konsum, som blant annet omfatter tjenester tilknyttet administrasjon og forvaltning, og kollektivtransport. Kommunalt konsum av helsetjenester trakk også ned. Omsorgstjenester bidro på den andre siden til å dempe nedgangen.

Investeringer i offentlig forvaltning

Bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning vokste 4,3 prosent i 3. kvartal. I statsforvaltningen steg bruttoinvesteringene hele 12,4 prosent. Den kraftige investeringsveksten må sees i sammenheng med lave nivåer i de foregående kvartalene. Dette skyldes blant annet at donasjoner av militært materiell til Ukraina trakk ned investeringene i 2. kvartal. I tillegg kom en kampflyleveranse i august, som løftet investeringene i 3. kvartal.

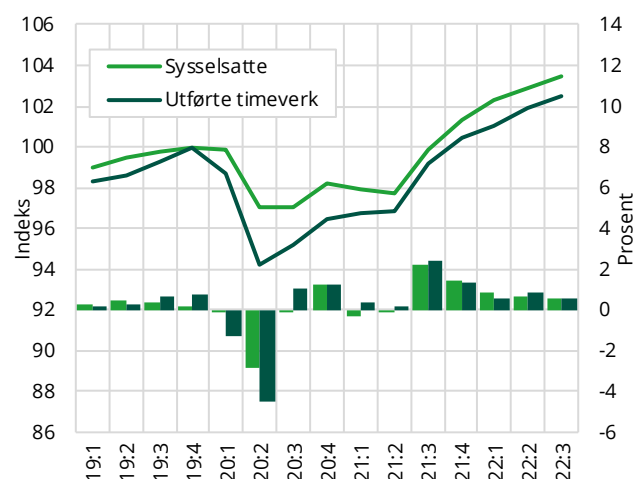
Etter en kraftig vekst tidligere i år, falt bruttoinvesteringene i kommuneforvaltningen 6,0 prosent i 3. kvartal. Nedgangen skyldtes reduserte investeringer i offentlig administrasjon, omsorgstjenester, barnehager og SFO, samt undervisningstjenester.

3.7. Arbeidsmarkedet

Syssetsetting og utførte timeverk

De foreløpige tallene for samlet syssetsetting og antall utførte timeverk økte med henholdsvis 0,5 og 0,6 prosent i 3. kvartal. Syssetsettingen har økt siden 3. kvartal 2021, men vekstraten er avtakende. Arbeidsmarkedet har vært stramt siden gjenåpningen tidligere i år. Yrkesdeltagelsen er høy, og arbeidsledigheten er lav.

Figur 3.11. Syssetsatte og utførte timeverk. Kvartal. Prosentvis volumendring fra foregående periode (t.h.) og indeksert utvikling, 4. kvartal 2019 = 100 (t.v.)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I [Regionalt nettverk](#) melder mange bedrifter om rekrutteringsproblemer, men utfordringene er mindre enn meldt ved forrige publisering i mai. Syssetsettingen blant ikke-bosatte lønnsstakere har økt etter gjenåpningen av samfunnet. Statistikken [Antall arbeidsforhold og lønn](#) viser en årsvekst blant ikke-bosatte lønnsstakere på 30 prosent fra 3.kvartal 2021 til 3.kvartal 2022. Antallet var likevel over 9 prosent lavere enn i samme periode i 2019, før koronapandemien.

Både antallet syssetsatte og utførte timeverk vokste i de fleste næringene i 3.kvartal. Den største økningen i både syssetsettingen og utførte timeverk var i overnatting og serveringsvirksomhet, faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting, og i kulturnæringene. Samlet sett økte antallet syssetsatte med 15 500 personer i 3. kvartal, og disse tre næringene sto for om lag halve økningen.

Selv om veksten i syssetsettingen og de utførte timeverkene var bredt basert i 3. kvartal, var utviklingen flat i varehandelsnæringen. Innen jordbruket og post- og distribusjonsvirksomhet gikk syssetsettingen og timeverkene ned i kvartalet.

Lønn

Lønnssummen i nasjonalregnskapets tall var 7,9 prosent høyere i 3. kvartal sammenlignet med samme periode i fjor. Det skyldes både at flere er i arbeid og at lønningene har økt. Tall fra den kvartalsvise lønnsstatistikken til [Antall arbeidsforhold og lønn](#) viser at avtalt månedslønn i 3. kvartal var

4,1 prosent høyere enn samme periode i fjor.³ For dem som har vært i samme jobb i over et år, var lønnsveksten på 5,4 prosent.

3.8. Husholdningene

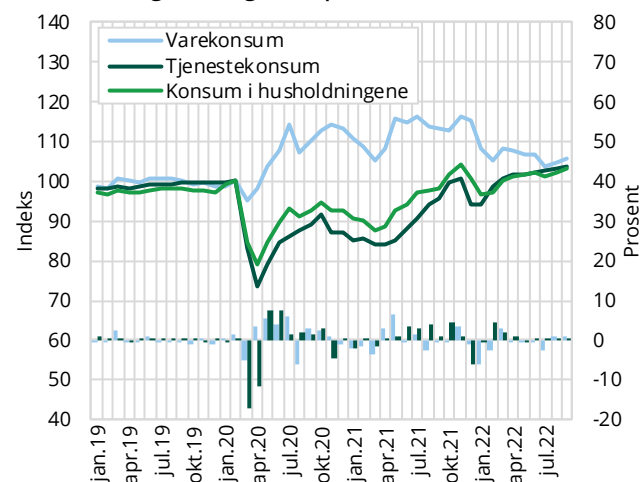
Husholdningenes konsum økte 0,3 prosent fra 2. til 3. kvartal, målt i faste priser. Konsumet gikk ned i juli, men tok seg gradvis opp videre gjennom kvartalet. Konsum i utlandet og konsum av tjenester tilknyttet reiseliv var begrenset under koronapandemien, men drev veksten gjennom sommeren 2022. Nordmenns konsum i utlandet økte nærmere 13 prosent, men lå fortsatt på et lavere nivå enn før pandemien. Utlendingers konsum i Norge vokste 7,7 prosent.

Konsumveksten kom på tross av den høye prisstigningen og renteøkningene den siste tiden, som isolert sett har redusert husholdningenes kjøpekraft. Prisen på samlet konsum vokste 2,7 prosent fra 2. til 3. kvartal. Det var særlig høy prisvekst på elektrisitet, fritidstjenester samt matvarer og alkoholholdige drikkevarer. Prisen på samlet konsum steg gjennom kvartalet. I september viste [konsumprisindeksen](#) en årsvekst på 6,9 prosent siden samme periode i fjor. Tall for oktober viste en enda høyere tolv månedersvekst, på hele 7,5 prosent. I løpende priser økte dermed konsumet i husholdningene 3,1 prosent i 3. kvartal.

Målt i faste priser økte husholdningenes tjenestekonsum 1,4 prosent i 3. kvartal, særlig drevet av vekst i fritidstjenester. Fritidstjenestene økte i alle kvartalets måneder, og oppgangen var høyest i juli. Veksten var i stor grad drevet av konsum av pakketurer, som har ligget på svært lave nivåer siden koronapandemien begynte. Det var forholdsvis flat utvikling i resten av tjenestekonsumet.

Gjennom koronapandemien var husholdningenes varekonsum rekordhøyt, men i 2022 har varekjøpene falt kvartal for kvartal. I 3. kvartal fortsatte nedgangen, og varekonsumet falt samlet sett 2,1 prosent. Varekonsumet var særlig lavt i juli,

Figur 3.12. Konsum i husholdningene, vare- og tjenestekonsum (t.v.) Faste 2020-priser. Måned. Indeksert volumutvikling. Februar 2020 = 100 (t.v.) og prosentvis volumendring fra foregående periode (t.h.)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

men tok seg noe opp videre gjennom kvartalet. Nedgangen var bredt basert, men det var særlig lavere konsum av møbler, klær og sko som trakk ned. Konsumet av disse varene var høyt i 2020 og 2021. Husholdningene kjøpte også mindre mat og alkoholholdige drikkevarer i kvartalet. Oppgang i bilkjøpene dempet nedgangen i varekonsumet.

Husholdningenes boliginvesteringer falt 3,3 prosent i 3. kvartal, etter en nedgang også i det foregående kvartalet. Nedgangen kan sees i sammenheng med renteøkningene den siste tiden, og de høye materialkostnadene til boliger.

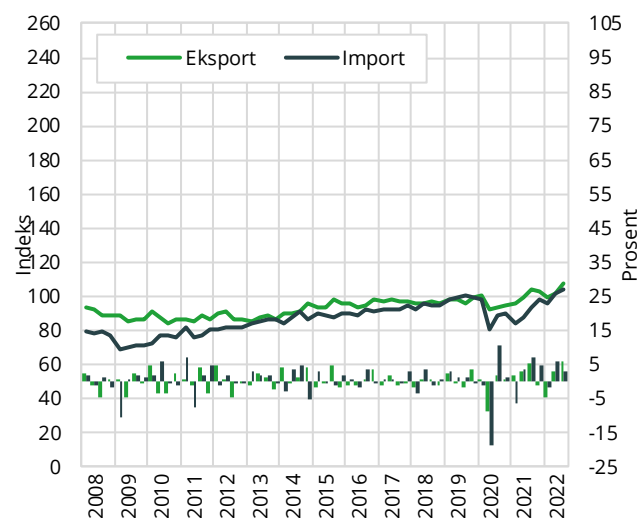
3.9. Eksport og import

Norges samlede eksport vokste 17,4 prosent fra 2. til 3. kvartal sesongjustert og målt i løpende priser. Importen økte 6,7 prosent. I 3. kvartal ble det eksportert varer og tjenester for 949 milliarder kroner, mens verdien av importen var 416 milliarder. Handelsoverskuddet på 532 milliarder kroner ble dermed nok en gang historisk høyt, og større enn hele kroneverdien av samlet import. Prisen på eksporten vokste mer enn prisen på importen, noe som ga bytteforholdsgevinster for norsk økonomi.

Energiknappheten i Europa har ført til svært høy prisvekst på energivarer siden 2021. Særlig den høye gassprisen har gitt betydelig verdiøkning på norsk eksport. I slutten av august ble gassprisen nok en gang rekordhøy. Den løpende verdien av petroleumseksporten vokste 23 prosent fra 2. til 3. kvartal, og har tredoblet seg siden begynnelsen

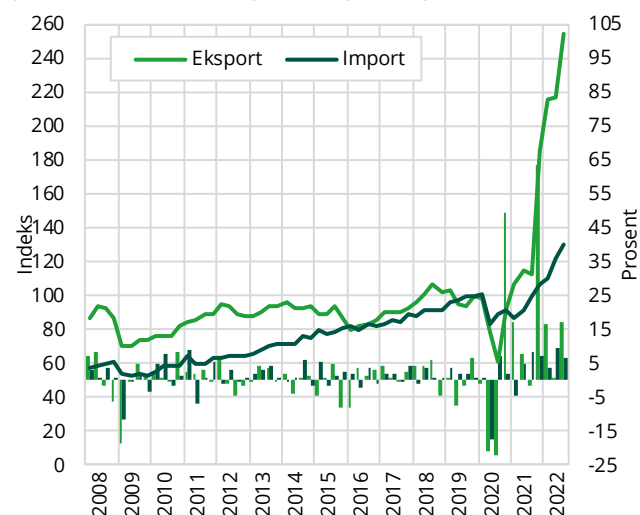
³ Lønssum etter nasjonalregnskapets definisjon er summen av arbeidsgivernes utbetaling av lønn i løpet av kvartalet. Størrelsen omfatter hovedsakelig arbeidsgivers utbetaling av lønn til arbeidstakerne før skattetrekk, dette inkluderer dermed også overtidsbetaling, feriepenger, samt bonuser. Sykelønn betalt av arbeidsgiver er ikke inkludert. Avtalt månedslønn er en beregnet størrelse per kvartal. Den omfatter den faste lønnen (omregnet til månedslønn) utbetalt i midtmåned av kvartalet. Kvalifikasjonstillegg/kompetansetillegg og andre faste personlige tillegg er inkludert i lønnsbegrepet. Avtalt månedslønn publiseres som gjennomsnitt per heltidsekivalent.

Figur 3.13. Eksport og import. Faste 2020-priser. Kvartal.
Indeksert volumutvikling, 4. kvartal 2019 = 100 (t.v.) og prosentvis volumendring fra foregående periode (t.h.)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.14. Eksport og import. Løpende priser. Kvartal.
Indeksert verdiutvikling, 4. kvartal 2019 = 100 (t.v.) og prosentvis verdiendring fra foregående periode (t.h.)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

av 2021. Samlet var prisøkningen for eksporten 11,1 prosent mot forrige kvartal. I tillegg til den høye gassprisen trakk blant annet elektrisk kraft og internasjonale fraktrater opp prisen på samlet eksport. Prisstigningen på tradisjonelle varer, altså uten petroleumprodukter, var mer moderat, på 0,9 prosent. Prisen på samlet tjenesteeksport steg 1,4 prosent.

Målt i faste priser vokste eksporten også markert i 3. kvartal. Det samlede eksportvolumet steg sesongjustert 5,7 prosent sett i forhold til nivået i 2. kvartal. Volumet av råolje og naturgass vokste 5,3 prosent. Det kan sees i sammenheng med den

betydelige aktivitetsøkningen på norsk sokkel i kvartalet. Det sesongjusterte volumet i den tradisjonelle vareeksporten vokste hele 6,2 prosent, og var på sitt høyeste siden tidlig i 2021. Det var særlig industriprodukter som trakk opp. Eksporten av raffinerte oljeprodukter vokste, etter perioder med produksjonsstans i 2. kvartal. Eksportvolumet av elektrisk kraft gikk ned, noe som kan sees i sammenheng med den lave kraftproduksjonen i kvartalet. Volumveksten innen tjenesteeksporten var også høy i kvartalet, på 5,5 prosent. Størstedelen av veksten knyttet seg til eksport av oljetjenester, supply, luftfart og finansielle tjenester.

Både pris- og volumveksten på samlet import var mer dempet enn for eksporten i 3. kvartal. Den sesongjusterte volumveksten i importen var 2,9 prosent. Volumet innen vareimporten økte 2,0 prosent, trukket opp av bergverksprodukter og elektrisk kraft. Tjenesteimporten vokste 4,5 prosent, særlig drevet av oljetjenester, reisetrafikk og transporttjenester, herunder luftfart. Prisen på samlet import steg 3,7 prosent i kvartalet. Elektrisk kraft, sjøfart og treforedlingsprodukter utgjorde store bidrag til prisøkningen på samlet import i kvartalet. En svekkelse av kronkursen på 2 prosent bidro til en høyere prisvekst på importen målt i norske kroner.

3.10. Basisårskifte og revisjoner

Det foreløpige månedlige og kvartalsvise nasjonalregnskapet (MNR og KNR) tar utgangspunkt i nivåene fra siste endelige årlige nasjonalregnskap (REA) og benytter indikatorer for å beregne utviklingen i ulike nasjonalregnskapsstørrelser. Nå som det årlige regnskapet for 2020 er ferdigstilt er regnskapet innarbeidet som grunnlag for denne publiseringen av MNR og KNR.

Innarbeiding av 2020 som basis for beregningen kan påvirke resultatene i MNR/KNR på ulike måter. En effekt er via endret vektning av størrelser målt i faste priser. Det er et resultat av revisjonene i 2020-tallene. Endringer kan også komme av at fastpristallene nå uttrykkes i 2020-priser mot tidligere 2019 priser. I tillegg vil også endrede kryssløpskoeffisienter i modellen som beregner endogene størrelser (MNR-modellen) gi utslag.

En sentral del av prosessen er å avstemme måneds- og kvartalstallene mot det endelige årlige regnskapet slik at årsveksten i regnskapene blir

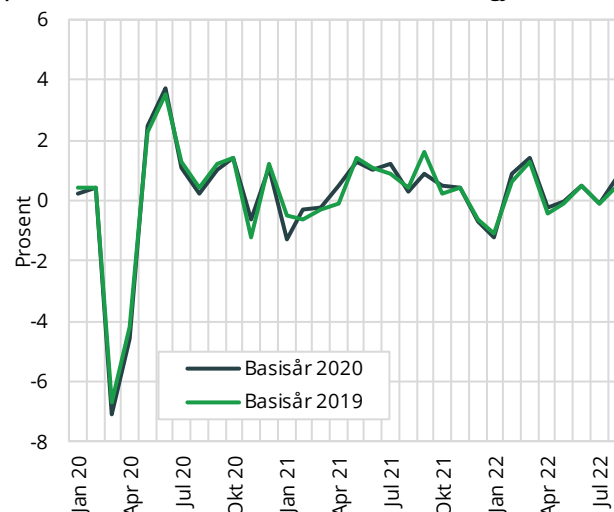
like. Differansen mellom de foreløpige årsanslagene i MNR og KNR og de faktiske størrelsene i endelig årsregnskap fordeles ut på månedene på en slik måte at man best mulig bevarer det eksisterende månedsforløpet fra det foreløpige regnskapet. De endelige årsregnskapstallene for 2020 viste større revisjoner i en del økonomiske størrelser mot tidligere publiserte tall enn normalt. Mer omfattende arbeid enn vanlig har dermed blitt utført for å tilpasse månedsforløpet i MNR mot de endelige årstallene.

Mange sammenhenger mellom de økonomiske størrelsene ble endret fra 2019 til 2020 på grunn av pandemien. Med 2020 som basisår er de nye sammenhengene innarbeidet i modellen. Dette har gitt utslag i revisjoner i 2021 og 2022. I tillegg har vi fått revisjoner som følge av at det er blitt innarbeidet noen nye indikatorer. Det gjelder for bygg- og anleggsvirksomheten der vi nå har innarbeidet [SSBs produksjonsindeks](#). Det er også innarbeidet en ny indikator til beregningen av husholdningenes elektrisitetskonsum i [Varekonsumindeksen](#) og MNR. Tallseriene har i tillegg vært gjenstand for en mellomrevisjon, slik at enkelte størrelser nå er beregnet etter nye definisjoner. De nye definisjonene er blitt innarbeidet også bakover i tid slik at nivå og forløp i de tilbakegående tidsserier er noe endret. Dette omtales nærmere i kapittel 4.3.

Siden 2020 er et svært uvanlig år har enkelte tilpasninger blitt gjort i beregningene til MNR. Vanligvis antas et fast forhold mellom produksjon og produktinnsats i faste priser i beregningene, basert på produktinnsatsen som andel av produksjonen i basisåret. Denne antakelsen skyldes at det ikke foreligger god korttidsinformasjon om de løpende kostnadene knyttet til alle innsatsfaktorer i de fleste næringer. På grunn av pandemiens omveltninger er produktinnsatsandelene i næringene langt mer endret mellom 2019 og 2020 enn mellom vanlige år. Produktinnsatsandelen vil sannsynligvis også endre seg mye i 2021 og 2022. Derfor er antakelsen om faste koeffisienter for produktinnsatsen i MNR-modellen justert. Justeringene er innarbeidet i perioden fra sommeren 2021 til våren 2022, og påvirker forløpet for bruttoproduktet i de næringene som var mest påvirket av pandemien.

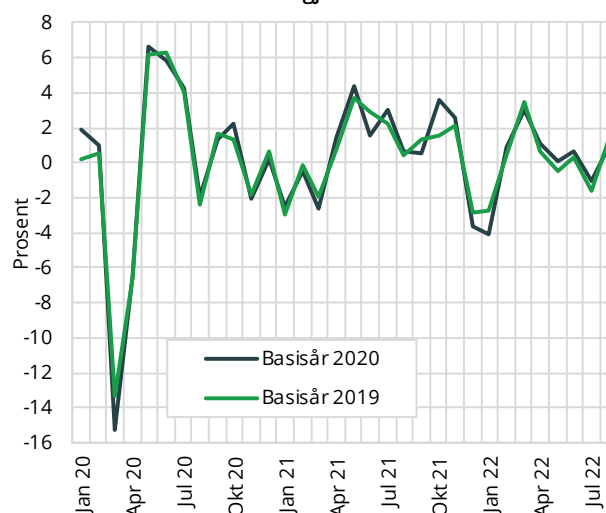
Figur 3.15 viser sesongjustert vekst i Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge med 2019 og 2020 som basisår. I det store og hele er forløpet for-

Figur 3.15. Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge i faste priser. Prosentvis vekst fra måneden før. Sesongjustert

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.16. Konsum i husholdningene i faste priser. Prosentvis vekst fra måneden før. Sesongjustert

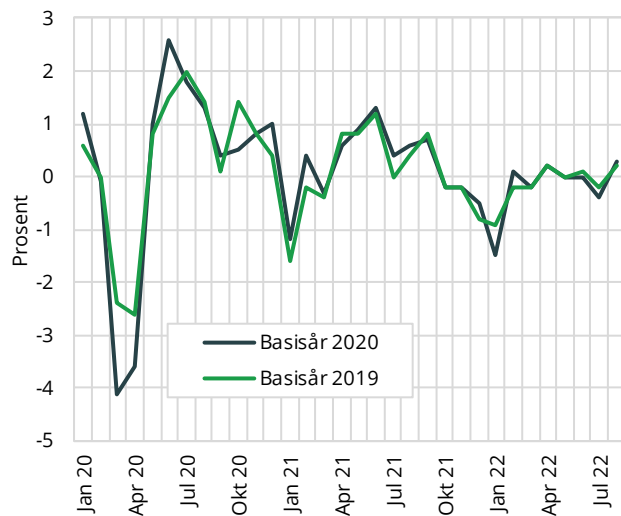

Kilde: Statistisk sentralbyrå

holdsvis likt, tatt i betraktning de store bevegelsene vi så i regnskapet for 2020. Den største revisjonen finner vi i januar 2021, på -0,8 prosentpoeng. Revisjonen kommer i hovedsak av nedjustering av finans- og forsikringsvirksomhet, men også produktavgifter og -subsidiar. Årsveksten fra 2020 til 2021 er uendret på 4,1 prosent.

Figur 3.16 viser sesongjustert konsum i husholdningene med 2019 og 2020 som basisår. Det er større revisjoner i denne størrelsen, og flere endringer i størrelsesorden 1,5 til 2 prosentpoeng. Det er særlig konsumet av passasjertjenester, fritidstjenester og nordmenns konsum i utlandet som gir de største revisjonene. Dette er også konsumgrupper som har hatt store svingninger gjennom pandemien. Til

Figur 3.17. Offentlig konsum i faste priser. Prosentvis vekst fra måneden før. Sesongjustert

Kilde: Statistisk sentralbyrå

tross for revisjonene på månedsbasis er årsveksten fra 2020 til 2021 kun revidert med 0,1 prosentpoeng, fra 4,7 til 4,8 prosent.

Konsumet i offentlig forvaltning med basisår 2019 og 2020 er vist i figur 3.17. Også offentlig konsum har en del revisjoner. Revisjonene kommer i all hovedsak av endringer i forløpet for offentlig konsum av helsestell, sosial trygd og velferd. Veksten fra 2020 til 2021 er revidert ned fra 4,9 til 3,8 prosent, men dette har i hovedsak å gjøre med at nedgangen i 2020 er snudd til en svak oppgang.

4. Endelig nasjonalregnskap for 2020

Bruttonasjonalproduktet (BNP) for Fastlands-Norge falt 2,8 prosent i fra 2019 til 2020, målt i faste 2019-priser. Nedgangen er 0,5 prosentpoeng større enn anslått i foreløpig måneds- og kvartalsregnskap. Samlet BNP, medregnet petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart, gikk ned 1,3 prosent, men oljeprisen falt betydelig. Målt i løpende priser falt samlet BNP dermed 3,8 prosent. Det var flere store usikkerhetsmomenter i de foreløpige 2020-beregningene sammenlignet med normale år. Nå som endelig nasjonalregnskap foreligger, vet vi omsider hvor store omveltninger koronapandemien forårsaket i sitt første år. Vi kjenner nå også flere detaljer fra den svært uvanlige årgangen. På enkelte områder er revisjonene betydelige, men det makroøkonomiske hovedbildet er i liten grad endret.

4.1. Året 2020

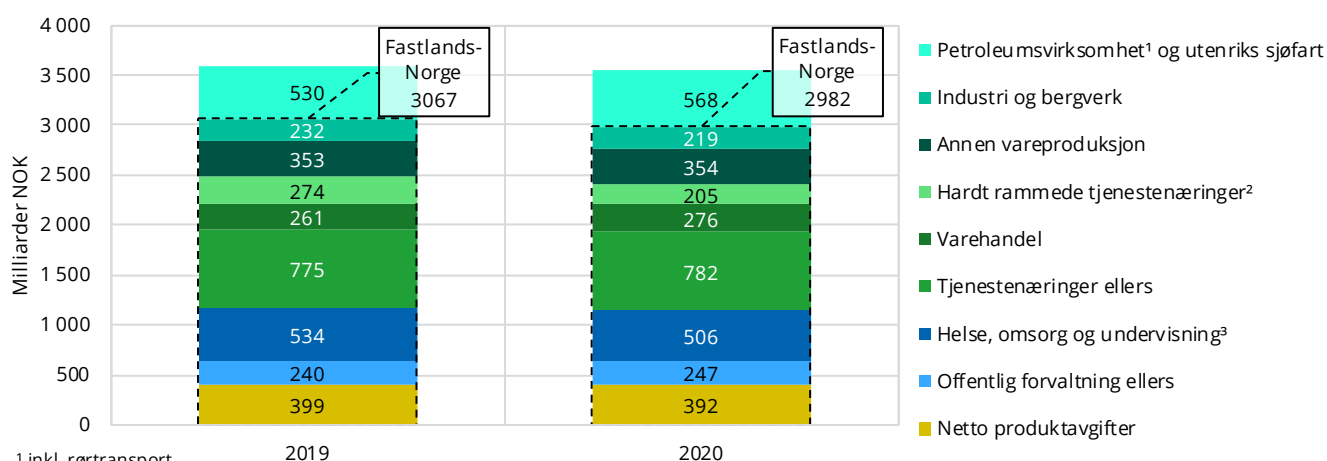
Koronaviruset spredte seg raskt til store deler av verden tidlig i 2020. Fra 12. mars ble det innført vidtrekkende tiltak i Norge for å forebygge virussmitten. I perioder omfattet restriksjonene blant annet stenging av skoler og barnehager, forbud mot tjenester med mye én-til-én kontakt, anbefalinger om sosial distansering, påbud om hjemmekontor for dem som kunne, og karantene ved innreise til landet. I tillegg tilpasset enkeltpersoner og foretak seg for å redusere smitten. Mye økonomisk aktivitet stoppet opp, og myndighetene innførte støtteordninger for å dempe konsekvensene. For en mer detaljert beskrivelse av smitteverntiltak og økonomiske tiltak gjennom koronapandemien, se tekstboks 3.1 i [Økonomisk utsyn over året 2021](#).

Etter det internasjonale tilbakeslaget utløst av oljeprisfallet i 2014, gikk Norge inn i en moderat oppgangskonjunktur fra slutten av 2016 som ebbet ut i andre halvår 2019. Da koronasjokket rammet norsk økonomi fra mars 2020, var landet altså al-

lerede på vei inn i en konjunkturavmatning. Aktiviteten i økonomien falt brått og kraftig etter pandemien inntraff, og nådde bunnen i april. Smitten avtok, og tiltakene ble lempet på i de påfølgende månedene. Økonomien hentet seg kraftig inn gjennom sommeren. Smitten økte igjen på høsten, og nye restriksjoner ble innført. Dermed avtok også innhenting i norsk økonomi mot slutten av 2020. Ved utgangen av det første koronaåret var BNP Fastlands-Norge fortsatt kraftig redusert, sett i forhold til før pandemien. Nedgangen i fastlandsøkonomien i 2020 sett under ett er den dypeste i etterkrigstiden, og bevegelsene gjennom året var langt større enn det som vises i årstallet. Måned- og kvartalsforløpet gjennom pandemien er vist i figur 3.1 og 3.2.

Noen deler av økonomien ble hardere rammet av koronapandemien enn andre. I figur 4.1 vises BNP målt i faste 2019-priser, med bruttoprodukt i 2019 og 2020 fordelt på utvalgte økonomiske størrelser. Figuren viser at størstedelen av volumnedgangen i

Figur 4.1. BNP fordelt på utvalgte størrelser i 2019 og 2020. Faste 2019-priser. Milliarder kroner

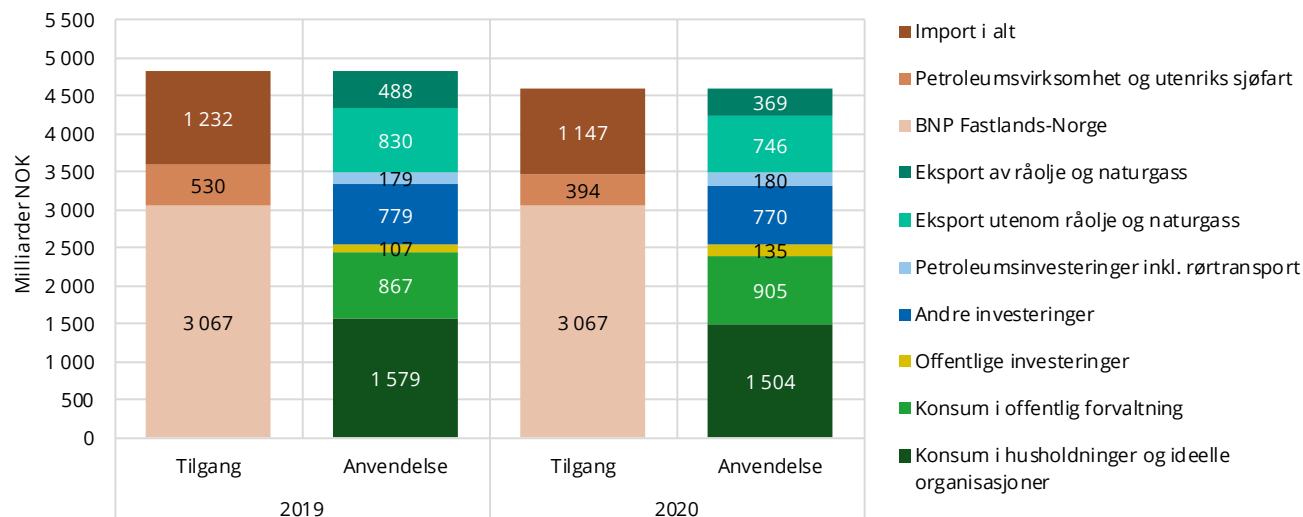
¹ inkl. rørtransport

² Transport u. utenriks sjøfart, overnatting og servering, forretningsmessig tjenesteyting, kultur, underholdning og annen tjenesteyting

³ Offentlig, markedsrettet og ideelle

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.2. Tilgang og anvendelse i 2019 og 2020. Løpende priser. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

fastlandsøkonomien skyldtes et kraftig fall i enkelte markedsrettede og offentlige tjenestenæringer. Bortfallet av grensehandel og reisetrafikk til utlandet, og den begrensede tilgangen på tjenester, førte samtidig til historisk høye varekjøp i innenlandske butikker. Store deler av øvrig næringsliv og offentlig virksomhet tilpasset seg i større grad pandemiens begrensninger. Oljeprisen falt kraftig i 2020, men volumet i petroleumsvirksomheten vokste.

Utviklingen i samlet tilgang i norsk økonomi (altså innenlandsk produksjon og import), og samlet anvendelse (altså eksport, realinvesteringer og konsum), vises i figur 4.2 for 2019 og 2020 i løpende priser. Den løpende kroneverdien av fastlandsproduksjonen ble tilnærmet lik begge årene, men fallet i oljeprisen og lavere import førte til at samlet tilgang i 2020 ble om lag 220 milliarder kroner lavere enn i 2019. Privat konsum målt i løpende priser ble redusert med 75 milliarder kroner under pandemiens begrensninger, og det ble eksportert for om lag 100 milliarder kroner mindre hver av både petroleumprodukter og andre varer og tjenester. Anvendelsen i det offentlige, både til konsum og investeringer, holdt seg derimot forholdsvis høy gjennom koronaåret. Om lag 6 milliarder kroner av økningen i offentlig konsum skyldes at NRK fra og med 2020 regnes som del av offentlig forvaltning etter nasjonalregnskapets definisjoner.

Tjenestenæringene

Tjenestenæringer med aktivitet som forutsetter nærkontakt, som benytter mye utenlandsk arbeidskraft, eller med aktivitet tilknyttet turisme, reise- og

kulturliv, ble særlig hardt rammet av pandemien. Samlet sett falt volumet i tjenestenæringene inkludert boligjenester 3,6 prosent i 2020. Det utgjorde hele 1,6 prosentpoeng av den samlede nedgangen i BNP Fastlands-Norge. Endelig nasjonalregnskap viser samme hovedbilde som de foreløpige tallene; aktiviteten i transportnæringene, overnatting og servering, kulturnæringene og forretningsmessig tjenesteyting falt særlig kraftig. Volumet i flere tjenestenæringer med store innslag av det offentlige, som undervisning og helse, gikk også betydelig ned, og beskrives nærmere under omtalen av offentlig forvaltning.

Flere tjenestenæringer har vært gjenstand for større revisjoner sett i forhold til foreløpige tall. Blant annet viser de endelige tallene et større fall i bruttoproduktet i overnatting og servering enn tidligere anslått, mens nedgangen i forretningsmessig tjenesteyting ble vesentlig mindre. Varehandelen, som også tidligere var anslått til vekst i 2020, viser en enda kraftigere utvikling i de endelige tallene. Volumveksten i varehandelen ble 6,1 prosent i 2020, og dempet nedgangen i BNP Fastlands-Norge hele 0,5 prosentpoeng. Revisjonene fra foreløpig til endelig regnskap omtales nærmere i kapittel 4.2.

Investeringene i tjenestenæringene utenom tjenester tilknyttet olje og gass utvinning endte med en nedgang på 2,8 prosent i de endelige 2020-tallene. Fallet er 0,7 prosentpoeng mindre enn tidligere anslått. Investeringsnedgangen var bredt basert, men det var særlig kraftig nedgang i investeringene innen omsetning og drift av fast eiendom. Næringen hadde store salg av næringsbygg og

boliger i 2020, uten tilsvarende nyinvesteringer. Til tross for den generelle investeringsnedgangen i tjenestenæringene, var det jevnt over store investeringer i software og hardware i 2020. Det kan sees i sammenheng med den digitale omstillingen av næringslivet som fant sted under pandemien. Digitaliseringen førte til at IKT-næringene hadde forholdsvis høy aktivitet i 2020. Investeringene i disse næringene vokste kraftig, og dempet den samlede nedgangen i tjenesteinvesteringene.

Industri og bergverk

Omveltningene under pandemien rammet også industrien. Reiserestriksjoner og karantenereregler ga knapphet på innleid utenlandsk arbeidskraft med spisskompetanse. Forstyrrelser i leverandørkjeder og fall i global etterspørsel rammet særlig eksportrettede industrinæringene. Det bratte fallet i oljeprisen dempet ordreinngangen i leverandørindustrien til oljenæringen.

Utviklingen i flere industrinæringene er revidert betydelig i endelig regnskap. Foreløpige beregninger ga stort sett et riktig bilde for utviklingen i industriproduksjonen, men ny informasjon om produktinnsatsen og den relative prisutvikling på produksjon og produktinnsats viser at industrien ble hardere rammet av koronapandemien enn tidligere anslått. Dette omtales nærmere i kapittel 4.2. Målt i volum viser endelige tall et fall i industrien på 5,3 prosent, noe som trakk ned BNP Fastlands-Norge 0,4 prosentpoeng.

De endelige tallene viser også en annen utvikling enn tidligere beregnet i flere detaljerte industrinæringene. I leverandørindustrien til oljenæringen, hvor bruttoproduktet tidligere var anslått til å falle mer enn i øvrige deler av industrien, viser endelige tall en positiv utvikling. Brutttoproduktet i næringsmiddelindustrien var tidligere anslått til vekst i 2020, men endelige tall viser en nedgang. I begge tilfeller er det hovedsakelig revisjoner i produktinnsatsen som endrer bildet.

Investeringene i industri og bergverk falt 17,3 prosent i 2020. De endelige tallene viser at industrinæringene utgjorde det største bidraget til det samlede fallet i fastlandsinvesteringene. Næringsområdene oljeraffineri, kjemisk og farmasøytisk industri bidro mest til investeringsnedgangen i industrien. Disse hadde riktignok et svært høyt investeringsnivå i 2019. Vekst i investeringene innen

næringsmiddelindustrien, særlig bearbeiding og konservering av fisk, dempet fallet.

Annen vareproduksjon

Til forskjell fra de andre hovedaggregatene i fastlandsøkonomien endte bruttoproduktet i annen vareproduksjon samlet sett med en volumvekst på 0,5 prosent i 2020. Aggregatet omfatter flere næringer som i liten grad ble påvirket av koronapandemien.

Volumet innen jord- og skogbruk falt sammenlagt 5,0 prosent, målt i faste 2019-priser. I deler av jordbruket ble produksjonen rammet av knapphet på sesongarbeidere fra utlandet. Volumet i det norske fisket økte 6,7 prosent. Pandemiens begrensninger ga lavere etterspørsel etter fisk til norske og utenlandske restauranter, men etterspørselen var høy i dagligvaremarkedet. I akvakulturen, hvor mye av produksjonen selges i utlandet, vokste volumet hele 16,2 prosent, men salgsprisen falt kraftig.

Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning vokste 5,4 prosent i 2020, målt i volum. Veksten skyldtes i all hovedsak rekordhøy produksjon av elektrisk kraft. Det var mye nedbør og høy fyllingsgrad i vannmagasinene. Strømprisen var på sin side historisk lav i 2020. Til tross for volumveksten, falt verdien av bruttoproduktet i elektrisitetsnæringene dermed hele 31,6 prosent.

Bygge- og anleggsvirksomheten ble hardere rammet av pandemiens begrensninger enn øvrige deler av annen vareproduksjon. Planlagte prosjekter og oppdrag ble utsatt, og færre nye prosjekter kom til. I perioder stanset aktiviteten på byggeplasser. I tillegg skapte karantenereregler utfordringer, siden næringen vanligvis bruker mye innleid arbeidskraft fra utlandet. Brutttoproduktet i bygge- og anleggsvirksomheten gikk ned 3,4 prosent i 2020. Fallet trakk ned BNP for Fastlands-Norge 0,2 prosentpoeng.

Investeringene i annen vareproduksjon gikk ned 6,6 prosent i 2020. Fallet er 1,3 prosentpoeng større enn anslått i foreløpig regnskap. Størstedelen av nedgangen skyldtes reduserte investeringer i bygge- og anleggsvirksomheten. I tillegg var det kraftig nedgang i investeringene i fiske og fangst. Nivået var høyt i 2019 på grunn av store investeringer i fiskebåter. Endelige tall viser en beskjeden nedgang i investeringene i både produksjons- og

distribusjonsleddet for elektrisk kraft. Historisk var likevel kraftinvesteringene på et høyt nivå i 2020, på grunn av flere store vindkraftutbygginger. Revisjonen i de endelige investeringstallene for annen vareproduksjon skyldes særlig at investeringene innen utvikling av byggeprosjekter viser mer nedgang enn anslått i foreløpig regnskap.

Petroleumsvirksomheten

Målt i volum vokste olje- og gassutvinningen på norsk sokkel hele 10,8 prosent i 2020, som er 0,2 prosentpoeng mer enn i siste foreløpige beregninger. Utvinningen av salgbare standard kubikkmeter oljeekvivalenter (Sm³) steg fra 216 millioner Sm³ i 2019 til 229 millioner Sm³ i 2020. Den kraftige utviklingen kom på tross av smitteverntiltak, perioder med streik og driftsstans, og et vedtatt produksjonskutt på norsk sokkel fra juni 2020. Den høye aktiviteten skyldes i hovedsak at 2020 var det første hele året med full produksjon i det nyåpnede Johan Sverdrup-feltet.

Olje- og gassprisen falt på sin side 31,1 prosent i 2020. Prisen falt kraftig i begynnelsen av året, både på grunn av priskrig mellom Russland og Opec, og på grunn av redusert global etterspørsel under koronanedstengingene. Prisen nådde en bunn på om lag 20 USD per fat i april, men steg gradvis til 52 USD mot slutten av 2020. På grunn av prisfallet endte verdien av bruttoproduktet i utvinningsnæringen på 357 milliarder kroner, som er 26,4 prosent, eller 128 milliarder kroner mindre enn i 2019.

Det ble investert 3,3 prosent mindre i utvinningsnæringen i 2020 enn i 2019. Med fallet i oljeprisen gikk oppdragsmengden innen utvinning ned i en periode, men en gunstig skatteordning på oljeinvesteringer, kalt oljepakken, ble vedtatt i juni 2020 for å opprettholde investeringsnivået i næringen. I hovedsak var det feltutbygging og leteaktivitet som trakk ned petroleumsinvesteringene i 2020. Til tross for investeringsnedgangen, vokste bruttoproduktet og bruttoinvesteringene i tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning. Dette er en næring som er følsom for større anskaffelser eller avgang av kapitalobjekter som borerigger og større maskiner. En enkelt anskaffelse kan generere stor volumendring. For 2020 er tallene også påvirket av at enheter er blitt flyttet fra sjøfartsnæringen til tjenester tilknyttet olje og gass.

Offentlig forvaltning

Bruttoproduktet i offentlig forvaltning gikk samlet sett ned 2,5 prosent i 2020, målt i faste priser. I foreløpig regnskap var nedgangen anslått til kun 0,5 prosent. Den store revisjonen i offentlig forvaltning står isolert sett for 0,6 prosentpoeng av revisjonen i BNP Fastlands-Norge samlet sett. Offentlig administrasjon og forsvar var forholdsvis uanfektet av koronapandemien, men helse-, omsorgs-, og undervisningstjenestene falt kraftig. Fra og med 2020 er NRK regnet som del av offentlig forvaltning i nasjonalregnskapets definisjoner.¹ I tidligere år var NRK sin aktivitet inkludert i den markedsrettede telekommunikasjonsnæringen. Isolert sett trekker flyttingen av NRK opp aktiviteten i offentlig forvaltning med 0,5 prosentpoeng.

Mye normal aktivitet i helsetjenestene ble utsatt i 2020, både av hensyn til smittevern, og fordi helsepersonell ble satt i karantene.² Det samlede volumet i de offentlige, private og ideelle helse-tjenestene falt 9,4 prosent i 2020, mens pleie- og sosialtjenester gikk ned 2,9 prosent.

Barnehager, skoler og andre utdanningsinstitusjoner måtte holde stengt eller redusere aktiviteten i periodene med høy smitte i 2020. Mye undervisningen skjedde digitalt, særlig i kommuner med høyt smittetrykk, og for de eldre skoleelevene. Med dette gikk bruttoproduktet i undervisningstjenestene samlet sett ned 1,8 prosent, målt i volum. Barnehage og SFO falt hele 9,4 prosent.

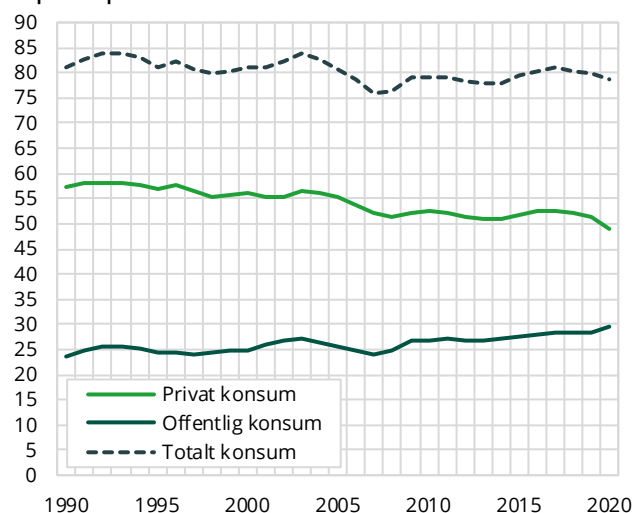
Helse-, omsorgs-, og undervisningstjenester utgjorde over 17 prosent av BNP Fastlands-Norge i 2019, dersom man inkluderer tjenestene som leveres av offentlige, markedsrettede og ideelle aktører. Det kraftige fallet i disse tjenestene utgjorde hele 0,9 prosentpoeng av fallet i BNP Fastlands-Norge i 2020.

Konsumet i offentlig forvaltning falt 0,5 prosent i 2020, målt i volum. Nedgangen ville vært 0,7 prosentpoeng større uten flyttingen av NRK. Både innen stats- og kommuneforvaltningen falt konsumet av helse-, utdannings-, og omsorgstjenester kraftig. Innen offentlig administrasjon og forsvar var konsumutviklingen forholdsvis normal i 2020.

¹ Se Amdal (2019) [Omklassifisering av NRK](#).

² Se Monsrud (2020) [Helse- og omsorgstjenester i nasjonalregnskapet under koronakrisen](#) for en beskrivelse av utviklingen og de foreløpige beregningene.

Figur 4.3. Konsum som andel av BNP Fastlands-Norge. Løpende priser. 1990-2020

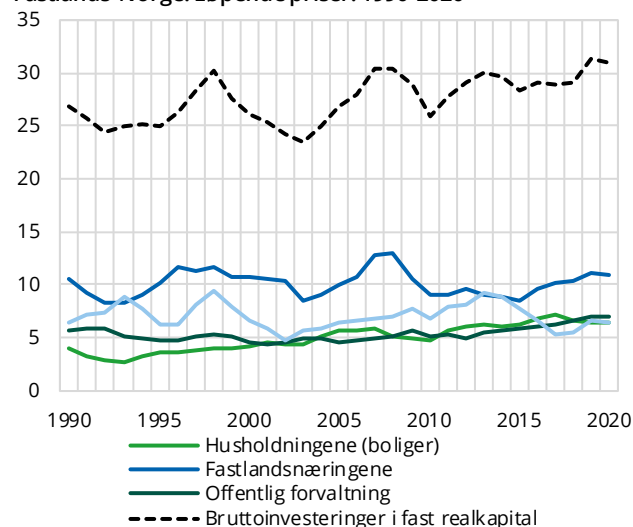
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning gikk ned 1,1 prosent målt i faste priser. Investeringer i stats- og kommuneforvaltningen var lavere enn i 2019, og utgjorde det største bidraget til nedgangen. Investeringene i de offentlige helsetjenestene vokste derimot hele 12,4 prosent.

Figur 4.3 viser utviklingen i privat, offentlig og samlet konsum som andel av BNP Fastlands-Norge siden 1990-tallet. Samlet konsum har ligget nokså stabilt på rundt 80 prosent av BNP Fastlands-Norge de siste 15 årene. Figuren viser at den private konsumandelen faller i økonomiske nedgangsperioder, deriblant i finanskrisen i 2008, oljeprisfallet i 2014, og nå i pandemiåret 2020. Det offentlige konsumet ligger på sin side mer stabilt gjennom nedgangsperiodene. Den private konsumandelen har gradvis gått ned siden tidlig på 2000-tallet, mens det offentlige konsumet har vokst siden slutten av 2000-tallet.

I figur 4.4 vises utviklingen i private og offentlige investeringer som andel av BNP Fastlands-Norge, fordelt på husholdningenes boliginvesteringer, næringslivets investeringer på fastlandet, og investeringene som går til norsk sokkel. Andelen av BNP som går til investeringer i offentlig forvaltning har vokst jevnt de siste ti årene, mens investeringene fra næringslivet toppet seg før finanskrisen. De totale konsum- og investeringsandelene summerer seg til mer enn 100 prosent av BNP Fastlands-Norge. Dette gjenspeiles i et underskudd på handelsbalansen utenom olje; det importeres flere varer og tjenester til Fastlands-Norge enn det eksporteres. Det gir rom for høyere konsum og investerin-

Figur 4.4. Bruttoinvesteringer på fastlandet som andel av BNP Fastlands-Norge. Løpende priser. 1990-2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå

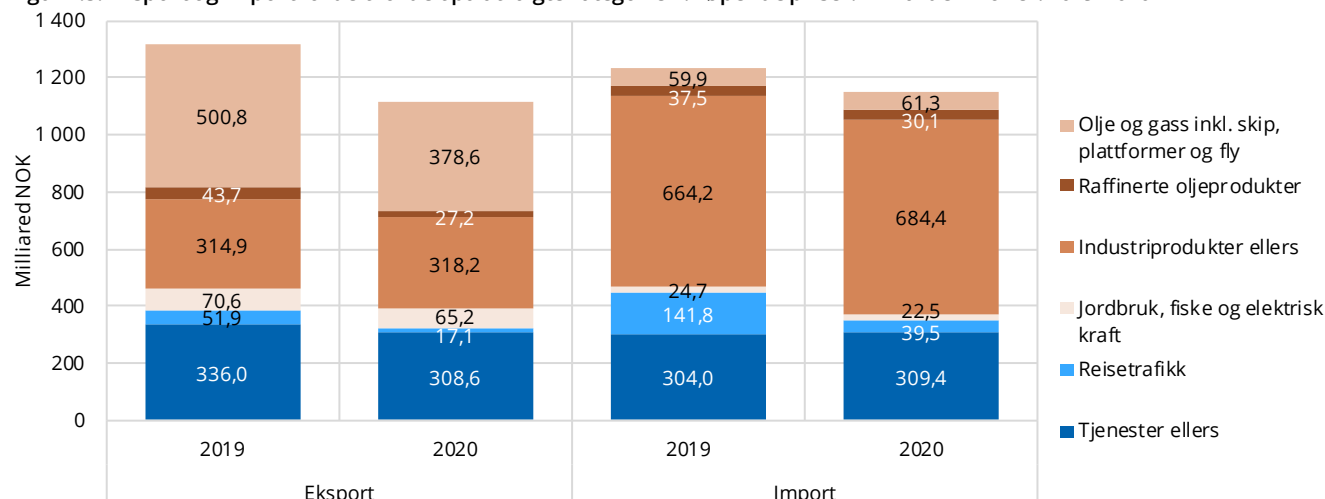
ger. Dette økende importoverskuddet finansieres med rente- og utbytteinntektene i Statens pensjonsfond utland.

Husholdningene

Pandemiens begrensninger førte til et fall på 6,4 prosent i husholdningenes samlede konsum målt i faste priser. Nordmenns konsum i utlandet ble redusert med hele 74,9 prosent. Økonomiske støtteordninger sørget samtidig for at husholdningenes inntekt holdt seg forholdsvis høy i 2020. Husholdningenes disponible realinntekt er foreløpig anslått til en vekst på 2,0 prosent. Husholdningenes sparing mer en doblet seg i 2020 sammenlignet med fjoråret, viser foreløpige beregninger for 2020. Endelige tall for 2020 publiseres i [inntekts- og kapitalregnskapet](#) 7. desember.

Pålegg fra myndighetene begrenset husholdningenes tilgang på mange tjenester i 2020. I tillegg tilpasset husholdningene seg etter virussituasjonen for å unngå smitte. Samlet sett falt tjenestekonsumet 11,6 prosent. Konsumet av transporttjenester, både i Norge og til utenlandsreiser, og av hotell-, restaurant-, og kulturtjenester falt særlig kraftig.

Den begrensede tilgangen på norske tjenester og kjøp i utlandet førte til økt etterspørsel etter varer innenlands. Husholdningenes konsum av blant annet mat- og drikkevarer, hobbyartikler, kultur- og fritidsutstyr, kjæledyr, audiovisuelt utstyr, møbler og oppussing vokste kraftig. Husholdningenes innenlandske varekonsum vokste samlet sett hele 7,2 prosent.

Figur 4.5. Eksport og Import fordelt fordelt på utvalgte kategorier¹. Løpende priser. Milliarder kroner. 2019-2020

¹ Tradisjonell vareeksport inkluderer alle varer utenom råolje, naturgass, skip, plattformer og fly
Kilde: Statistisk sentralbyrå

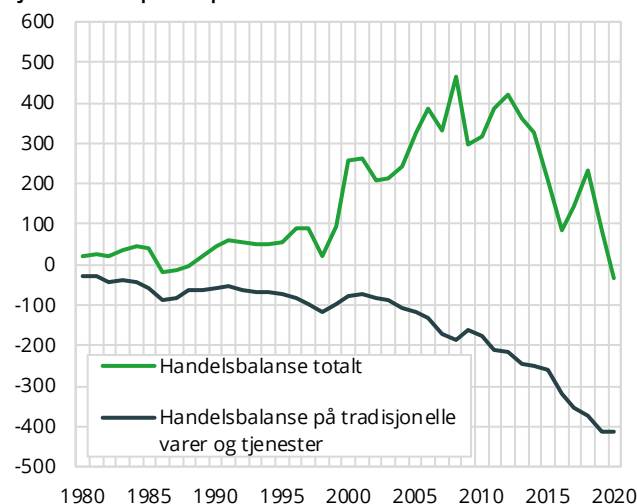
Eksport og import

På grunn av det kraftige oljeprisfallet i 2020, ble kroneverdien av norsk olje- og gasseksport redusert med 119,3 milliarder mellom 2019 og 2020. Samlet sett falt verdien av norsk eksport 15,4 prosent, mens importen gikk ned 6,9 prosent. Norge gikk fra et handelsoverskudd på 85,8 milliarder kroner i 2019, til et underskudd på 32,3 milliarder i 2020. 2020 er det første året hvor Norge har hatt et samlet handelsunderskudd mot utlandet siden oljeprisfallet og bankkrisen på slutten av 80-tallet.

Figur 4.5 viser endringene i verdien av eksport og import mellom 2019 og 2020 fordelt på utvalgte kategorier. I Figuren fremkommer det at nedgangen i utenrikshandelen i 2020 i stor grad skyldes oljeprisfallet og pandemiens konsekvenser for enkelte områder, mens øvrig import og eksport hadde en mer normal utvikling. Reiserestriksjonene i 2020 førte til et kraftig fall i reisetrafikken på tvers av landegrensene. Siden nordmenn vanligvis bruker langt mer penger på reiser til utlandet enn utlendinger bruker på reiser til Norge, gikk verdien av samlet tjenesteimport mer ned enn tjenesteeksporten.

Tilførselen av tradisjonelle varer, altså utenom råolje og naturgass, ble mindre påvirket av pandemiens omveltninger i 2020. Verdien av tradisjonell vareimport vokste, men eksporten gikk noe ned. Den svake utviklingen i den tradisjonelle vareeksporten skyldes i stor grad at prisen på raffinerte oljeprodukter falt. Sett bort fra råolje og naturgass har Norge sitt årlige handelsunderskudd vokst på det jevne i flere tiår, vist i figur 4.6. Underskuddet på tradisjonelle varer og tjenester holdt seg

Figur 4.6. Handelsbalanse totalt og på tradisjonelle varer og tjenester. Løpende priser. 1980-2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå

tilnærmet likt mellom 2019 og 2020, på om lag 350 milliarder kroner.

Målt i volum, altså justert for priseffekter, var det langt mindre nedgang i eksporten i 2020. Eksportvolumet innen råolje og naturgass vokste hele 10,5 prosent i 2020, ettersom produksjonen på norsk sokkel var høy gjennom året. Dermed ble volumfallet på samlet eksport kun 2,3 prosent i 2020. Importvolumet falt på sin side hele 9,9 prosent.

Sysselsatte og utførte timeverk

Sammenlignet med øvrige nasjonalregnskapsstørrelser er sysselsatte og utførte timeverk lite revidert i endelig regnskap. Smitteverntiltakene som gjorde seg gjeldende i 2020 førte til at mange sysselsatte ble helt eller delvis permittert i perio-

der. I tillegg førte reiserestriksjoner og karantene-regler til at mange sysselsatte på korttidsopphold ikke kunne jobbe i Norge. Året sett under ett falt antallet sysselsatte personer med 1,5 prosent, eller 43 600 personer. Fallet skyldtes delvis bortfallet av utenlandsk arbeidskraft. Etter nasjonalregnskapets sysselsettingsdefinisjon er en arbeidstaker som er permittert på heltid regnes som sysselsatt inntil tre måneder etter startdato for permitteringen. Delvis permitterte regnes derimot alltid som sysselsatte. En arbeidstaker permittert på heltid medio mars faller dermed ut av sysselsettingsdefinisjonen i juni. Delvis permitterte regnes derimot alltid som sysselsatte.

Antallet utførte timeverk falt vesentlig mer enn sysselsettingen i 2020, med 2,2 prosent. Forskjellen mellom nedgangen i sysselsetting og timeverk kan i stor grad tilskrives de mange helt eller delvis permitterte som inngår i det samlede antallet sysselsatte. Det var særlig innen arbeidskraftintensive tjenestenæringene, som forretningsmessig tjenesteyting, herunder arbeidskrafttjenester, og overnatting og servering, at både sysselsettingen og timeverkene falt.

4.2. Revisjoner i endelig nasjonalregnskap 2020

Det månedlige og kvartalsvise nasjonalregnskapet (MNR og KNR), som er nasjonalregnskapets korttidsstatistikk for økonomisk utvikling i Norge, bygger på foreløpige, indikatorbaserte beregninger. På grunn av de store omveltningene som pandemien forårsaket, var det flere usikkerhetsmomenter i de foreløpige 2020-beregningene enn i normale år. Det endelige nasjonalregnskapet som legges fram i denne publiseringen, baserer seg på utførlige regnskapsopplysninger fra næringslivet, både fra finansielle og ikke-finansielle foretak og virksomheter, og gir et mer detaljert og presist bilde av utviklingen i koronaåret 2020.

Noen hovedtall for revisjonene av realøkonomien fra foreløpig til endelig nasjonalregnskap er gitt i tabell 4.1³. På grunn av enkelte tilbakegående endringer i noen tallserier som følge av mellomrevisjonen som er utført, inkluderer tabellen reviderte nivåttall både i 2019 og 2020. Disse tilbakegående

revisjonene omtales nærmere i kapittel 4.3. Bruttonasjonalproduktet, medregnet petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart, er oppjustert med 33,5 milliarder kroner, til om lag 3597 milliarder i 2019. I 2020 er oppjusteringen på 51,2 milliarder, til 3462 milliarder kroner. BNP for Fastlands-Norge i markedsverdi er oppjustert med 4 milliarder i 2019 og drøyt 24 milliarder kroner i 2020, og er nå målt til om lag 3067 milliarder kroner både for 2019 og 2020.

Nedgangen i BNP for Fastlands-Norge i 2020 målt i volum er nedjustert fra -2,3 prosent til -2,8 prosent i denne publiseringen. I [Økonomisk utsyn over 2020](#), som ble lagt fram av SSB i mars 2021 ble nedgangen anslått til 2,5 prosent. Også i andre land er vekstratene for BNP blitt revidert for 2020. I Danmark er nedgangen justert fra -2,1 prosent til -2,0 prosent i siste publisering. Disse tallene er imidlertid ikke endelige og kan bli revidert ytterligere. I Sverige er nedgangen revidert fra -2,9 prosent til -2,2 prosent i siste publisering, og i Storbritannia fra -9,3 til -11,0 prosent.

Den viktigste grunnen til at veksten i BNP Fastlands-Norge nå revideres ned er et mer omfattende og detaljert beregningsopplegg for volumet i statlig og kommunal tjenesteyting i 2020. Som det framgår av tabell 4.1 er nivåttallene i løpende kroner lite endret for offentlig konsum både for 2019 og 2020, mens volumendringen likevel er nedjustert fra 1,8 prosent til -0,5 prosent i denne publiseringen. Bruttoproduktet i offentlig forvaltning er nedjustert fra -0,5 prosent til -2,5 prosent i endelig regnskap.

Privat konsum endte med et fall på 6,4 prosent på årsbasis fra 2019 til 2020, mot anslått 6,3 prosent i tidligere beregninger. Varekonsumet og husholdningenes kjøp i utlandet er nå noe oppjustert i verdi, mens tjenestekonsumet derimot er nedjustert i omfang i forhold til tidligere publiserte tall.

Historisk har det vært en tendens til revisjoner opp på bruttoinvesteringene fra de foreløpige tallene fram til endelige tall. Som det framgår av tabell 4.1 er samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital satt opp med 18 milliarder kroner i 2020, og volumnedgangen på årsbasis fra 2019 til 2020 er dermed revidert opp fra et fall på 5,6 prosent til et noe mindre fall på 4,1 prosent i endelige tall. Boliginvesteringene utgjør om lag en tredjedel av

³ Se Helliesen, Magnus (2019) [Revisjoner i årlig nasjonalregnskap](#) og Helliesen m.fl. (2020) [Revisions in the Norwegian National Accounts](#) for analyser av revisjoner i det årlige nasjonalregnskapet

Tabell 4.1. Hovedtall for komponenter av bruttonasjonalproduktet. Milliarder kroner i løpende priser

	Reviderte nivåtall		Revisjon fra tidl. publisert		Volumøkning i prosent fra 2019 til 2020		Endring i prosentpoeng
	2019	2020	2019	2020	Revidert	Tidl. publ.	
Konsum i husholdninger	1 493,6	1 418,8	-0,1	-2,8	-6,4	-6,3	-0,1
Konsum i ideelle organisasjoner	85,5	85,1	0,0	6,7	-3,7	-11,7	8,0
Konsum i offentlig forvaltning	867,0	904,7	-0,7	-0,7	-0,5	1,8	-2,3
Bruttoinvestering i fast realkapital	957,8	949,7	0,0	17,7	-4,1	-5,6	1,5
Oljeutvinning og rørtransport	178,8	180,2	0,0	-1,3	-3,3	-4,1	0,8
Offentlig forvaltning	214,2	217,4	0,0	0,1	-1,1	-1,1	0,0
Boliger	196,8	199,1	0,0	6,3	-1,6	-4,0	2,4
Øvrig næringsvirksomhet	368,0	353,1	0,0	12,6	-7,5	-9,8	2,3
Eksport	1 318,0	1 115,0	25,7	15,3	-2,3	-1,2	-1,1
Råolje og naturgass	488,1	369,0	24,9	16,1	10,5	11,9	-1,4
Øvrig eksport	829,8	746,0	0,8	-0,8	-9,9	-8,5	-1,3
Import	1 232,1	1 147,3	-7,3	19,0	-9,9	-11,9	2,1
Bruttonasjonalprodukt	3 596,9	3 461,6	33,5	51,2	-1,3	-0,7	-0,6
BNP for Fastlands-Norge, markedsverdi	3 067,1	3 067,3	4,1	24,4	-2,8	-2,3	-0,5
BNP for Fastlands-Norge, basisverdi	2 668,4	2 663,4	4,1	24,2	-2,9	-2,4	-0,5
Offentlig forvaltning, bruttoprodukt	675,2	693,4	0,0	-0,4	-2,5	-0,5	-2,0
Utenom offentlig forvaltning, bruttoprodukt	1 993,2	1 970,0	4,1	24,6	-3,1	-3,0	-0,1
Industri og bergverk (bruttoprodukt)	232,2	234,5	5,6	5,6	-5,7	-2,5	-3,2
Annen vareproduksjon (bruttoprodukt)	357,9	332,5	-1,4	4,5	0,5	0,5	-0,1
Tjenester inkl. bolig tjenester (bruttoprodukt)	1 403,1	1 403,0	-0,2	14,5	-3,6	-4,0	0,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå

revisjonen, mens øvrige to tredjedeler er særlig knyttet til skip og båter og forskning og utvikling. Bruttoinvesteringene i industrinæringene i 2020 er revidert ned 4 milliarder kroner i forhold til tidligere publiserte tall.

Videre er nivåtallene for eksport og import revidert både for 2019 og 2020. Eksport av råolje og naturgass er satt opp med henholdsvis 25 og 16 mrd. kroner i 2019 og 2020 som følge av innarbeiding av tall for mellomhandel med utlandet. Samlet import er nedjustert med 7 milliarder kroner i 2019 og i 2020 er samlet import satt opp med 19 milliarder kroner. I hovedsak er det import av tjenester som er revidert opp i 2020.

Samlet for næringslivet utenom petroleum og utenom offentlig forvaltning, er reduksjonen i samlet verdiskaping i 2020 beregnet til om lag 3 prosent målt i volum, som er nær uendret fra tidligere anslag. Det er imidlertid store revisjoner i enkelt næringer.

Revisjoner i detaljerte næringer

Foreløpige nasjonalregnskap baserer seg på framskrivinger av regnskapsopplysninger fra et basisår (siste endelige regnskapsår) med ulike korttidsindikatorer, for eksempel sysselsettingsdata fra arbeidsordningen. I 2020 ble i tillegg alternative datakilder

hentet inn for å kvalitetssikre tallene. De foreløpige beregningene viste et forholdsvis presist bilde av utviklingen i produksjonen i detaljerte næringer. Likevel ble det store revisjoner på bruttoproduktet i enkelte næringer i endelig regnskap, som i stor grad skyldes revisjoner i produktinnsatsen.

For mange næringer foreligger ikke gode datakilder til beregning av produktinnsatsen i foreløpige tall. I foreløpige beregninger legges det derfor jevnt over til grunn at produktinnsatsen utgjør en fast andel av produksjonen målt i faste priser. Dermed blir også bruttoproduktet en fast andel av produksjonen, siden bruttoproduktet er definert som produksjon minus produktinnsats. I mange næringer legges det også til grunn i foreløpige beregninger at bruttoinvesteringene står i fast forhold til produksjonen, i mangel av god løpende informasjon. Antakelsen om faste produktinnsatsandeler var utfordrende i koronaåret 2020. Det var for eksempel ikke sikkert at næringer som ble rammet av pandemien kunne redusere innsatsen av varer og tjenester i produksjonen i samme takt som omsetningsvolumet ble redusert.

Samlet for fastlandet utenom offentlig forvaltning har produktinnsats som andel av produksjon de siste årene holdt seg svært stabil på om lag 57 prosent i løpende priser, og det gjelder også korona-

ret 2020. Derimot er det store variasjoner mellom enkelt næringer, noe som gir betydelige revisjoner på et mer detaljert næringsnivå. For eksempel var både produksjonen, produktinnsatsen og bruttoproduktet i overnattings- og serveringsvirksomheten anslått til et fall på nær 30 prosent i foreløpige regnskap, noe som følger av antakelsen om faste koeffisienter. De endelige tallene viser et fall på nær 28 prosent på produksjonen, altså nokså nær det foreløpige anslaget. Produktinnsatsen gikk imidlertid kun ned 17,9 prosent, slik at nedgangen i bruttoproduktet endte på hele 38,3 prosent i endelig regnskap.

I varehandelsnæringen viser de endelige tallene at produktinnsatsen gikk kraftig ned i 2020. Dermed er bruttoproduktet og driftsresultatet i næringen vesentlig revidert opp i forhold til tidligere tall. Noen av de største kostnadskomponentene i varehandel er knyttet til det å ha åpne butikker, særlig for detaljhandel. Mye av revisjonen kommer derfor dels av at butikker tidvis måtte holde stengt, og det ble handlet mer over nett i 2020. Men noe av forklaringen ligger også i at deler av varehandelen har leieavtaler på eiendom som er knyttet opp mot omsetning i butikk. Når butikkene ble stengt og omsetningen flyttet til netthandel, falt blant annet andelen husleie i forhold til omsetning.

I industrien er produktinnsatsandelen i løpende priser revidert ned i 2020 av flere årsaker. Fallet i bruttoprodukt har likevel økt fra 2,5 prosent til 5,3 prosent i endelig regnskap (5,7 prosent medregnet bergverk, jf. tabell 4.1). Noe av forklaringen ligger i at slike effekter kan oppstå når produktinnsatsandelene er høye (over 70 prosent) og prisen på produktinnsats vokser mindre enn prisen på produksjonen. Dette bidrar til høy volumvekst i produktinnsats og større fall i bruttoproduktet (-5,3 prosent) enn i produksjon (-2,2 prosent). For 2020 gjør dette seg særlig gjeldende for næringsmiddelindustrien. Andre årsaker til endrede produktinnsatsandeler for industrien skyldes innarbeiding av prosesseringstjenester og mellomhandel i tallene, noe som omtales nærmere i kapittel 5. I tillegg har endret beregningsmetode for FISIM medført endringer i produktinnsatsandelene generelt.

Enkelte revisjoner i 2020 kommer fra det jevnlige kvalitetsarbeidet som gjøres med å rydde i populasjonen i ulike næringer. Årsregnskap fra statistiske enheter (bedrifter og foretak) aggregeres og

bearbeides av nasjonalregnskapet for å beregne bruttoproduktet i mange næringer. Næringsklassifiseringen av enhetene avgjøres basert på hovedaktiviteten i den gitte bedriften eller foretaket. Det forekommer at statistiske enheter gradvis endrer seg eller omorganiseres i så stor grad at enheten flyttes fra en næring til en annen. Slike enhetsflyttinger endrer ikke samlet BNP, men flytting av mange enheter fra ett næringsområde til et annet vil gi brudd i detaljerte serier. I 2020 ble blant annet mange enheter flyttet fra næringsområdet sjøfart, til næringene utleie av skip og båter og tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning. Utleienæringen er en del av næringsområdet forretningsmessig tjenesteyting. Alt annet likt gir populasjonsendringen økt aktivitet i forretningsmessig tjenesteyting og redusert aktivitet i innenriks sjøfart.

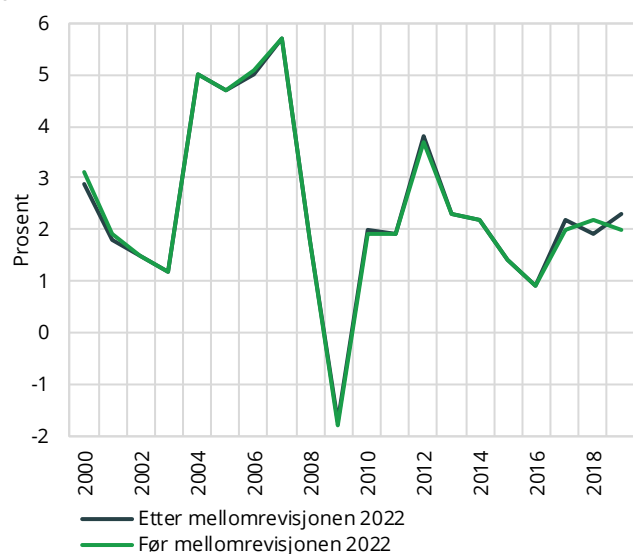
4.3. Mellomrevisjonen i 2022

Nasjonalregnskapets vanlige produksjons- og revisjonssyklus for et gitt år begynner med foreløpige måneds- og kvartalstall for inneværende år, og ender med endelige nasjonalregnskapstall omtrent halvannet år etter regnskapsårets utgang. I tillegg innarbeides nye datakilder eller metoder i nasjonalregnskapet med noen års mellomrom. Slike kvalitetsforbedringer inngår også i eldre tallserier for å unngå brudd, og gir dermed revisjoner også lengre bakover i tid. Forrige hovedrevisjon ble utført i 2019, og neste hovedrevisjon er planlagt til 2024. I forbindelse med publisering av endelig nasjonalregnskap for 2020, er imidlertid også en mellomrevisjon (en "ekstra" revisjonsrunde mellom to hovedrevisjoner) utført.

De viktigste tilbakegående revisjonene i mellomrevisjonen 2022 er:

- Forbedring av beregningene av vederlagsfrie banktjenester, såkalt FISIM (Financial Intermediation Services Indirectly Measured).
- Endret beregningsopplegg for sentralbankens aktivitet.
- Endret datagrunnlag og føringer for produksjonsprosesser som går på tvers av landegrensene, der varene sendes over landegrensene uten skifte av eierskap (prosessering) og inntekter knyttet til kjøp og salg av varer i utlandet (mellomhandel).

Figur 4.7. Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge i faste priser. Prosentvis vekst fra året før, 2000-2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Revisjonene som angår banktjenester og sentralbankens produksjon omtales videre i dette kapitlet. Se kapittel 5 for omtale av mellomhandel og prosessering.

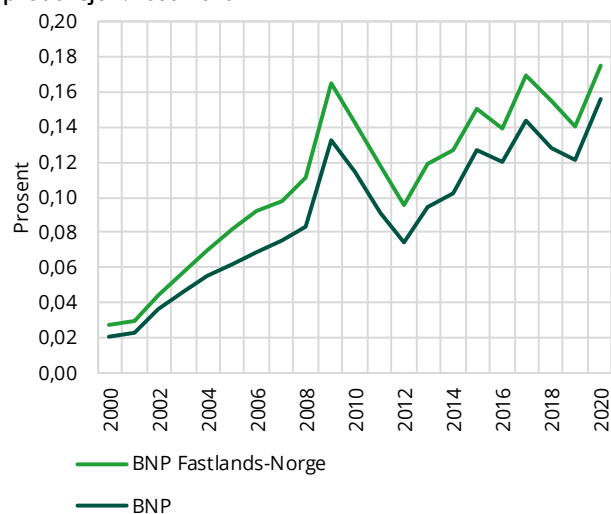
Revisjoner i sentralbankens aktivitet

Ved mellomrevisjonen i år er produksjon av sentralbanktjenester skilt ut i to produkter. Som andre sentralbanker, har Norges Bank som oppgave å sikre prisstabilitet og finansstabilitet gjennom å drive med pengepolitikk og tilby relaterte tjenester til andre finansinstitusjoner. Norges Bank skiller seg fra andre sentralbanktjenester ved at den i tillegg er forvalter av Statens Pensjonsfond Utland (SPU), hvis eiendelene tilhører staten.

Sentralbanker behandles særskilt i FNs og Eurostats retningslinjer for nasjonalregnskap. Til tross for at de inngår i markedsrettet sektor, regnes de som ikke-markedsrettet aktør. Derfor beregnes produksjonen som summen av kostnadene. Tidligere ble hele produksjonen anvendt av finanssektorene bank, kredittforetak og tjenester tilknyttet finansiering og forsikringsvirksomhet.

Ny føring etter mellomrevisjonen innebærer at Norges Banks forvaltning av SPU blir spesifisert som eget produkt som blir anvendt av statsforvaltningen. I statsregnskapet har vi identifisert posten som tidligere var knyttet til uspesifisert bruk av varer og tjenester til å bli knyttet opp mot utgiftene Norges Bank får kompensert for å forvalte SPU.

Figur 4.8. Prosentvis endring i nivå på samlet BNP og BNP Fastlands-Norge fra endret føring av sentralbankens produksjon, 2000-2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Resterende kostnader knyttet til driften av Norges Bank blir knyttet til produksjon av sentralbanktjenester, som kan forstås som sentralbankens ordinære virksomhet knyttet til pengepolitikk. Under Eurostats retningslinjer anvendes dette produktet som produktinnsats av bank- og kredittforetakssektoren. Tidligere gikk anvendelse også til tjenester tilknyttet finansiering og forsikring.

Konsekvensen av den nye føringen er at banker og kredittforetak får lavere produktinnsats og dermed høyere bruttoprodukt. Dette øker bruttonasjonalproduktet. For året 2019 utgjorde endringen drøyt 4 milliarder kroner.

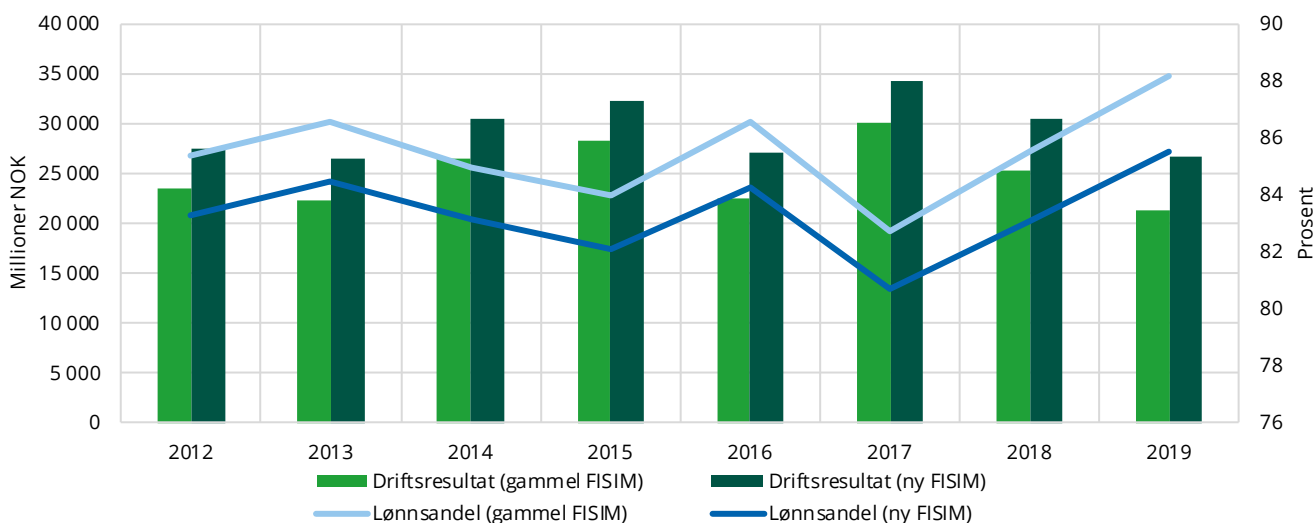
I realiteten er Norges Bank selvfinansierende enhet, så produksjon av sentralbanktjenester og anvendelse av den i enkelte finanssektorer er beregnet og baserer seg ikke på reelle transaksjoner. For at overskuddet i inntekts- og kapitalregnskapet, målt ved nettofinansinvesteringene, ikke skal bli påvirket, blir det spesifisert en løpende overføring fra Norges Bank til sektorene som anvender sentralbanktjenester tilsvarende det de har brukt på å anvende produktet.

For å få konsistente tidsserier er det gjort beregninger tilbake til 2000. Utslaget på BNP vises i figur 4.8.

Revisjoner i FISIM

Banker og kredittforetak får dels inntekter gjennom ulike gebyrer som priser tjenestene deres direkte, og dels gjennom fortjeneste på renter på utlån og

Figur 4.9. Driftsresultat og lønnsandel i industrien med gammel og ny beregning av FISIM. 2012-2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå

innskudd. Kostnadene ved bankenes virksomhet overstiger normalt gebyrinntektene. For ikke å undervurdere bruttoproduktet i denne næringen har en derfor «tydd til det kunstgrep å innføre en beregnet verdi for bankenes tjenesteyting»⁴. Vederlagsfrie banktjenester – Financial Services Indirectly Measured (FISIM) – er definert i FNs retningslinjer for nasjonalregnskap og presisert ytterligere av Eurostat.⁵ De beregnes som differansen mellom innskudds- og utlånsrenter og en referanserente, som vanligvis er landets kortsiktige interbankrente.

De vederlagsfrie banktjenestene leveres både til husholdninger, næringslivet og offentlig forvaltning, og i tillegg er det eksport og import av disse tjenestene. Den delen som belastes næringslivet behandles i nasjonalregnskapet som produktinnsats, slik at høyere FISIM for gitt produksjon slår ut i lavere bruttoprodukt. Fra 1974 til 2006 ble denne produktinnsatsen i det norske nasjonalregnskapet ikke fordelt på næringer, men ble behandlet som en uspesifisert produktinnsats som trakk ned bruttonasjonalproduktet målt til markedspriser. I tråd med Eurostats retningslinjer ble produktinnsatsen fordelt på næringer i 2006, med tilbakegående revisjon av tidsseriene⁶.

Beregningene av vederlagsfrie banktjenester har blitt oppdatert i forbindelse med omlegging av finansinstitusjonenes innrapportering av data

i 2018. Det gjør at Statistisk sentralbyrå nå kan fordele denne typen produktinnsats mer nøyaktig enn tidligere. Mens en tidligere fordelte basert på næringenes samlede produksjon, gjøres fordelingen nå ut fra de enkelte næringenes beholdninger av lån og innskudd. Grunnet begrensninger i datagrunnlaget er beregningene foreløpig bare ført tilbake til år 2000.

Frie banktjenester til næringslivet er i hovedsak knyttet til lån. Det er typisk kapitalintensive næringer som har mye lån, men i tillegg vil finansieringsformen kunne variere fra næring til næring. Frie banktjenester beregnes for næringer som finansierer seg med banklån, og ikke for næringer som for eksempel benytter obligasjonslån.

De reviderte tallene innebærer at en større del av de frie banktjenestene belastes eiendomsnæringen og jordbruket, og en mindre del belastes industrien. Konsekvensen er at bruttoproduktet reduseres i næringene der FISIM øker, mens det øker i næringene som tilordnes mindre FISIM. Siden annen produktinnsats og lønnskostnader er uendret, slår dette ut i driftsresultatet. Samlet bruttoprodukt i næringslivet (og dermed bruttonasjonalproduktet) påvirkes ikke.

For industrien innebærer dette at eierandelen øker noe, og at lønnsandelen reduseres. Figur 4.9 viser utslagene for industrien sett under ett for perioden 2012-2019. Lønnsandelen reduseres typisk med 2-3 prosentpoeng disse årene. Det innebærer at lønnsandelen i industrien kommer nærmere lønnsandelen i næringslivet for øvrig.

⁴ Norges offisielle statistikk XI.185. Nasjonalregnskap 1938 og 1948-1953.

⁵ SNA 2008 og ESA 2010.

⁶ Brathaug og de (2006): [Reviderte nasjonalregnskapstall 1970-2005](#): Ny føring av banktjenester hever nivået på BNP. Økonomiske analyser 6/2006.

5. Mellomhandel og prosessering i nasjonalregnskapet

Økt globalisering har ført til at stadig flere norske virksomheter er involvert i produksjonsprosesser som skjer på tvers av landegrensene. Forretningsmodellene gir utfordringer med korrekt tallfesting som er konsistent på tvers av ulike statistikker og mellom land. Internasjonale retningslinjer knyttet til tallfesting av vareproduksjon på tvers av landegrensene ble endret for noen år siden. Nasjonalregnskapets tallserier er nå revidert bakover i tid, basert på nytt tallgrunnlag for eksport og import og i tråd med internasjonale retningslinjer. Endringene påvirker først og fremst seriene for eksport og import av varer og tjenester.

5.1. Bakgrunn for revisjonene

En liten, åpen økonomi som den norske er sterkt påvirket av handel og andre former for kontakt med andre land. Stadig flere norske virksomheter er involvert i produksjonsprosesser som skjer på tvers av landegrensene, blant annet ved at kjerneproduksjon settes ut til leverandører i utlandet.

Statistikk og nasjonalregnskap for Norge, skal dekke aktivitet i norsk økonomi og transaksjoner mellom Norge og utlandet. Internasjonale selskaper opererer gjerne på tvers av landegrensene, med kunder og/eller eierskap i flere land. I nasjonalregnskapet (NR) må tallfesting av aktivitet være konsistent med tallfesting av eksport og import og andre transaksjoner, og vi ønsker også at nasjonale tall skal være sammenlignbare med tilsvarende tallstørrelser for andre land. I Norge er dessuten tall i utenriksregnskapet (UR) samordnet med tall i NR.

Utformingen av norske nasjonalregnskapstall er basert på prinsippene i internasjonale manualer for utarbeiding av nasjonalregnskap; *System of National Accounts (SNA)* og *European System of Accounts (ESA)*. Dagens versjoner, [2008 SNA](#) og [ESA 2010](#) er erstattet de tidligere versjonene 1993 SNA og ESA95 og er på ny gjenstand for en oppdatering¹. ESA 2010 (som ESA95) er lovpålagt for Norge å følge som en del av EØS-avtalen. For UR er det en egen manual, [Balance of Payments and International Investment Position Manual \(BPM6\)](#), der dagens versjon BPM6 skal være i overensstemmelse med 2008 SNA og ESA 2010.

Et grunnleggende prinsipp i SNA, ESA og BPM er at tallfesting av alle eiendeler og transaksjoner skal baseres på *økonomisk eierskap*². Det betyr at når en eiendel skifter eier, skal verdien av transaksjo-

nen som finner sted tallfestes. I tidligere manualer var det et unntak fra denne regelen når det gjaldt tallfesting av aktivitet knyttet til produksjon av varer, og derav varestrømmer, som gikk på tvers av land. I stedet fulgte man en produktstrømsmodell som innebar at verdien av vareproduksjonen skulle tallfestes der aktiviteten faktisk foregikk. Verdien av fysiske varestrømmer ut og inn av et land måtte dermed også tallfestes, selv om det faktisk ikke fant sted noe eierskifte. Dette unntaket fra hovedregelen ble fjernet i siste versjon av manualene. I stedet følges prinsippet om økonomisk eierskap nå også for produksjonsaktivitet som finner sted på tvers av landegrensene. Verdiskapingen knyttet til vareproduksjonen fordeles mellom Norge og utlandet etter tilsvarende prinsipper som i selskapsregnskapene. Andre land har hatt tilsvarende utfordringer som Norge med korrekt tallfesting av globale forretningsmodeller. På bakgrunn av diskusjoner i internasjonale fagmiljøer er det utformet en internasjonal håndbok om temaet global produksjon: [UNECE \(2015\)](#). Mange land, deriblant land i EU, har nå innarbeidet de nye prinsippene i sine nasjonalregnskap og utenriksregnskap. For eksempel innarbeidet Danmark reviderte tall for første gang høsten 2016, noe som også førte til en oppjustering av landets BNP, se Danmarks Statistik (2015)³ og Danmarks Statistik (2019)⁴.

Revisjonen som nå gjennomføres i det norske nasjonalregnskapet er et resultat av et langsiktig arbeid for systematisk å få på plass et mer utfyllende tallmateriale⁵.

³ Danmarks Statistik (2015): [Statistisk krydstjek giver behov for revision af betalingsbalancen](#)

⁴ Danmarks Statistik (2019): [Større Økonomisk fremgang end hidtil beregnet](#), NYT fra Danmarks statistikk 7. November 2019 Nr. 407.

⁵ Se blant annet Evensen, Trude Nygård (2015): [Goods sent abroad for processing and merchanting in the Norwegian national accounts](#), Documents 2015/2, Statistics Norway.

¹ Oppdatert SNA er planlagt publisert i 2025.

² Økonomisk eierskap vil i praksis oftest følge juridisk eierskap.

5.2. Prinsipper knyttet til tallfesting av norsk produksjonsaktivitet

Norsk økonomisk aktivitet

Norsk produksjon avgrenses av hvilke produksjonseenheter som betraktes som hjemmehørende i norsk økonomi. På dette området er det ingen endring i de internasjonale retningslinjene: Som hovedregel skal alle statistiske enheter⁶ som driver aktivitet på norsk økonomisk territorium i ett år eller mer betraktes som norske.

Dersom et norsk selskap⁷ ønsker å flytte eller utvide sin aktivitet til et annet land, kan dette gjøres ved å opprette et datterselskap (juridisk enhet) i dette landet. Hele eller deler av den opprinnelige produksjonen i Norge, eventuelt ny aktivitet, legges til datterselskapet. Datterselskapet regnskapsfører alle utgifter og inntekter knyttet til produksjonsprosessen og har regnskapsplikt og skatteplikt til det landet der datterselskapet er lokalisert. Da har vi at datterselskapet i utlandet ikke blir regnet som hjemmehørende i norsk økonomi, og i NR blir ikke produksjonsaktiviteten i datterselskapet regnet med som norsk produksjonsaktivitet. Direkte eierskap i utlandet påvirker derfor ikke BNP, men vil gi opphav til transaksjoner til og fra utlandet i form av utbytte mv., som berører utenriksbalansen, Norges bruttonasjonalinntekt (BNI) og disponibel inntekt for Norge.

Et norsk selskap kan også sette bort hele eller deler av produksjonen til en fabrikk i utlandet, men med avtaler som sikrer fortsatt økonomisk eierskap til produksjonsaktiviteten, gjennom eierskap til varene som bearbeides gjennom hele produksjonsprosessen. I henhold til oppdaterte internasjonale retningslinjer blir imidlertid produksjonsaktivitet knyttet til *denne* aktiviteten regnet med som norsk produksjonsaktivitet. Internasjonale retningslinjer for nasjonalregnskap beskriver to hovedmodeller for produksjon av varer som kan foregå på tvers av landegrensene; prosessering og mellomhandel.

Prosessering

Vi har et «standardeksempel» på prosessering når en oppdragsgiver i et land A inngår en avtale om å få produsert varer på en fabrikk i land B (oppdragstaker)⁸. Selskapet i land A sender (innsats)varer ut av landet for bearbeiding i land B, mens de bearbeidede varene returneres til land A. Alternativt kjøpes innsatsvarene fra andre produsenter i utlandet, mens ferdigvarer selges direkte til kunder i utlandet. Så lenge selskapet i land A har eierskap til den viktigste innsatsvaren som bearbeides, både før bearbeiding starter, gjennom bearbeidingsprosessen og etter bearbeiding, frem til salg til kunde, kalles organisasjonsmodellen for prosessering. Siden det er selskapet i land A som står for salget, regnskapsfører selskapet i sin helhet salgsinntekter for ferdigvaren, samt utgifter til kjøp av innsatsvarer og -tjenester knyttet til produksjon og salg av varene.

Enheten i land B som står for den fysiske produksjonen mottar inntekt i form av en godtgjørelse for vareproduksjon fra oppdragsgiver, altså en form for industriell tjenesteproduksjon. Siden varene som bearbeides er sendt fra oppdragsgiver, har ikke fabrikk i land B utgifter til kjøp av varene som bearbeides, men kan ha utgifter til andre innsatsfaktorer som energi til produksjonsprosessen, rengjøringsmidler, eventuelt mindre sentrale deler til varen som produseres, etc. I tillegg kommer lønnskostnader og kapitalslit knyttet til maskiner, bygninger eller annen realkapital.

I Norge har vi både selskaper med

- prosessering i utlandet – som innebærer at norsk selskap har satt ut hele eller deler av produksjonen til fabrikker i utlandet.
- prosessering i Norge – som innebærer at norske fabrikker produserer varer for utenlandsk oppdragsgiver. I regnskapet til norsk selskap føres salgsinntekter i form av en prosesserings-tjeneste.

Både produsenter som i hovedsak driver med prosessering av varer for andre og produsenter som har satt ut produksjonen av industrivarer til andre skal klassifiseres som industrinæring, med

⁶ Foretak, virksomheter

⁷ Prinsipper for nasjonalregnskap beskriver de statistiske enhetene foretak og virksomhet. Foretak vil i flest tilfeller være det samme som juridisk enhet, men i noen tilfeller må to eller flere juridiske enheter innen samme konsern knyttes sammen for å danne en meningsfull økonomisk enhet. Et foretak kan deles inn i flere virksomheter i samme land, basert på ulik regional fordeling eller faktisk aktivitet. I denne artikkelen nyttes videre betegnelsen *selskap*, som er en mer upresis beskrivelse av juridisk enhet, foretak eller virksomhet, men i denne sammenhengen dekkende nok.

⁸ Et norsk selskap kan som oppdragsgiver i stedet eller også sette ut produksjon til et annet selskap i Norge. Omtalen i dette kapitlet er imidlertid avgrenset til produksjonsprosesser som foregår på tvers av landegrensene.

Boks 5.1. Tallgrunnlag for revisjonene knyttet til prosessering og mellomhandel

Tall for eksport og import i nasjonalregnskapet (NR) og utenriksregnskapet (UR) er i hovedsak basert på statistikk for henholdsvis utenrikshandel med varer (UHV) og utenrikshandel med tjenester (UHT):

[UHV](#) er i hovedsak basert på deklareringer til Tollvesenet for fysiske varestrømmer som krysser norsk tollgrense. Varebevegelser det ikke er knyttet eierskifte til skal ifølge dagens retningslinjer ikke inngå som eksport og import i NR og UR. Ved bruk av tall fra UHV som kilde for eksport og import i NR og UR må derfor tall fra statistikken korrigeres før bruk i NR og UR.

UHT er en utvalgsundersøkelse blant norske ikke-finansielle foretak. Prosessering og mellomhandelsavanse har vært blant tjenestene rapportørene har blitt bedt om å oppgi, men rapporteringen har historisk sett vært antatt å være mangelfull når det gjelder disse tjenestene. Fra og med 1. kvartal 2019 ble rapporteringen utvidet til også å dekke kjøp og salg av varer i utlandet (eksport og import som ikke krysser norsk grense), og veiledningen ble også endret. Navn på undersøkelsen ble samtidig endret til [Utenrikshandel med tjenester samt kjøp og salg av varer utenfor Norge](#). I tillegg til import av ulike tjenester blir rapportørene nå bedt om å oppgi eksport og import av varer som er knyttet til bearbeiding i utlandet, samt mellomhandel (brutto salg og innkjøpskostnader). Dette datagrunnlaget er nå tatt i bruk.

Den viktigste kilden for beregning av endelige årstall for aktivitet i ulike næringer i NR er strukturstatistikk (se [næringenes økonomiske utvikling \(NØKU\)](#)). Statistikken bygger på rapportering til Skatteetaten (næringsoppgaver), samt på noen ekstra opplysninger hentet inn gjennom undersøkelsen Omsetning, kostnader og investering (OKI) blant et utvalg enheter i populasjonen. Regnskapsopplysninger som ligger til grunn i NØKU stemmer overens med

dagens føringsprinsipper for prosessering og mellomhandel. Tall for noen selskaper med prosessering i Norge for utenlandske selskap har imidlertid vært justert i statistikken, i tråd med tidligere internasjonale retningslinjer. Som del av revisjonsprosessen er disse justeringene nå reversert.

Mye av arbeidet med tallgrunnlaget i Statistisk sentralbyrå har vært knyttet til å identifisere norske selskaper med organisasjonsmodeller som innebærer produksjon på tvers av landegrensene. I Virksomhets- og foretaksregisteret til Statistisk sentralbyrå er det innført merking av selskaper med produksjon på tvers av landegrensene. Slike selskaper kan dermed inkluderes i utvalget til UHT og informasjonen kan brukes også til annen kvalitetssikring av statistikk. Mye av kartleggingen er foretatt i regi av Gruppen for kvalitetssikring av data for store komplekse enheter, (Large Case Unit (LCU)). Arbeidet i LCU går blant annet ut på å sammenholde rapporterte opplysninger for enkeltsselskaper til ulike registre/statistikker, for å sikre konsistens på tvers av statistikkene og i NR. Produksjon på tvers av landegrensene har vært en viktig årsak til inkonsistens i rapporterte data for enkeltsselskaper. Der det er oppdaget vesentlig avvik har gruppen søkt å avdekke årsak(er) til avvikene og etablere korrekte og konsistente tall i statistikkgrunnlaget, ofte gjennom møter og/eller annen dialog med selskapene det gjelder.

En del av kartleggingsarbeidet knyttet til identifisering av enheter med produksjon på tvers av landegrensene, og forberedelser til revisjonen av NR knyttet til prosessering og mellomhandel, er finansiert av Eurostat gjennom et grantsprosjekt. Dette er nærmere omtalt i en rapport levert Eurostat (tne, thm, ywb, 23. Desember 2020: Improving Existing Data Sources for Goods for Processing and Merchanting).

en mer detaljert inndeling bestemt av hvilken type varer som produseres. I praksis kan et selskap organisere ulike deler av produksjonen forskjellig, eksempelvis ved å kombinere egenproduksjon med å sette ut deler av produksjonen i form av prosessering og/eller i form av avtaler som faller inn under fabrikkløs produksjon/mellomhandel (se neste avsnitt).

Mellomhandel

Mellomhandel er inntekter fra kjøp og salg av varer, uten at det er noen form for bearbeiding av varene det gjelder (altså ordinær handel), men der både kjøp og salg foregår utenfor landets grense.

Fabrikkløs vareproduksjon føres likt med mellomhandel i dagens manualer, men kan i praksis arte

seg som en variant av prosessering. Begrepet *fabrikkløs vareproduksjon* er her knyttet til tilfeller der et selskap i Norge har eierskap til design, rettigheter og styrer produksjonsprosessen, men overtar eierskapet til varene fra fabrikk som produserer varene først etter at varene er produsert.

Aktører som i hovedsak driver med mellomhandel klassifiseres i næringen *agentur- og engroshandel, unntatt med motorvogner*. Det samme gjelder selskaper som i hovedsak driver fabrikkløs vareproduksjon. I tillegg kan selskaper i andre næringer ha biinntekter fra mellomhandelsavanse.

I henhold til tidligere internasjonale prinsipper skulle eksport av mellomhandel føres som en avansetjeneste. I følge retningslinjene som gjelder i dag

skal eksport og import knyttet til mellomhandel føres brutto som

- Salg av spesifisert vare (eksport)
- Innkjøpskostnad av spesifisert vare (negativ eksport)

5.3. Revisjoner fra innarbeiding av mellomhandel og prosessering i nasjonalregnskapet

Revisjoner knyttet til norske selskaper med prosessering i utlandet

Globaliseringen av produksjonsprosesser blant norske selskaper skjøt fart på 1990- og 2000-tallet. Men det finnes også selskaper som har hatt vareproduksjonen i utlandet allerede fra selskapet startet opp sin aktivitet. Siden statistikkgrunnlaget til NR hele tiden har vært basert på regnskapsopplysninger som er i tråd med dagens retningslinjer, gir overgangen til nytt regelverk i praksis ingen revisjon i beregnet aktivitet for disse selskapene.

Imidlertid er seriene for eksport og import knyttet til norske selskapers produksjon i utlandet revidert:

- Norske selskapers salgsinntekter fra varer produsert i utlandet som selges i utlandet (varer som ikke krysser norsk grense) er lagt til eksport av varer. For året 2019 var oppjusteringen på 23,3 milliarder kroner.
- Norske selskapers utgifter til kjøp av innsatsvarer til produksjonen i utlandet (varer som ikke krysser norsk grense) er lagt til import av varer. For året 2019 var oppjusteringen på 10,5 milliarder kroner.
- Verdier knyttet til varebevegelser til og fra Norge, som det ikke er knyttet eierskifte til, skal fjernes. I praksis er det kun funnet grunnlag for å justere noe av eksporten som er relatert til varer som sendes ut av Norge for videre bearbeiding i utlandet.
- Utgifter til prosesseringstjenester, det vil si betaling til fabrikker i utlandet som bearbeider varene, er lagt til import.⁹ For året 2019 er utgifter til prosesseringstjenester revidert opp med 1,4 milliarder kroner.

Revisjoner knyttet til prosessering i Norge

Det finnes også fabrikker i Norge som produserer varer på oppdrag for utenlandske selskaper. Disse har noen fellestrekk: Produksjonen er energiintensiv, og fabrikkene ligger ved kysten med tilgang til havn, slik at varene enkelt kan skipes til og fra fabrikkanleggene. Revisjonen er knyttet til produksjon av metaller. Det finnes også prosessering for utenlandske selskaper i andre industrinæringer, men tall for disse selskapene har ikke tidligere blitt justert. For årgangen 2019 er produksjon og produktinnsats justert ned med samme beløp, drøyt 19 milliarder kroner, slik at bruttoproduktet er upåvirket¹⁰. I tilbakegående serier påvirker endringene verditall i løpende priser og prisendring, mens årlige volumendringer er uendret.

For året 2019 er samlet vareeksport knyttet til prosessering i Norge justert ned med 30,5 milliarder kroner. Samlet vareimport knyttet til prosessering i Norge er justert ned med 21,1 milliarder. Dette gir isolert sett en nedjustering av netto eksport på 9,4 milliarder kroner. Verdien av tjenesteeksporten var allerede inkludert i statistikkgrunnlaget og langt på vei tatt med i NR, men er oppjustert med 3,1 milliarder kroner.

Revisjoner knyttet til mellomhandel

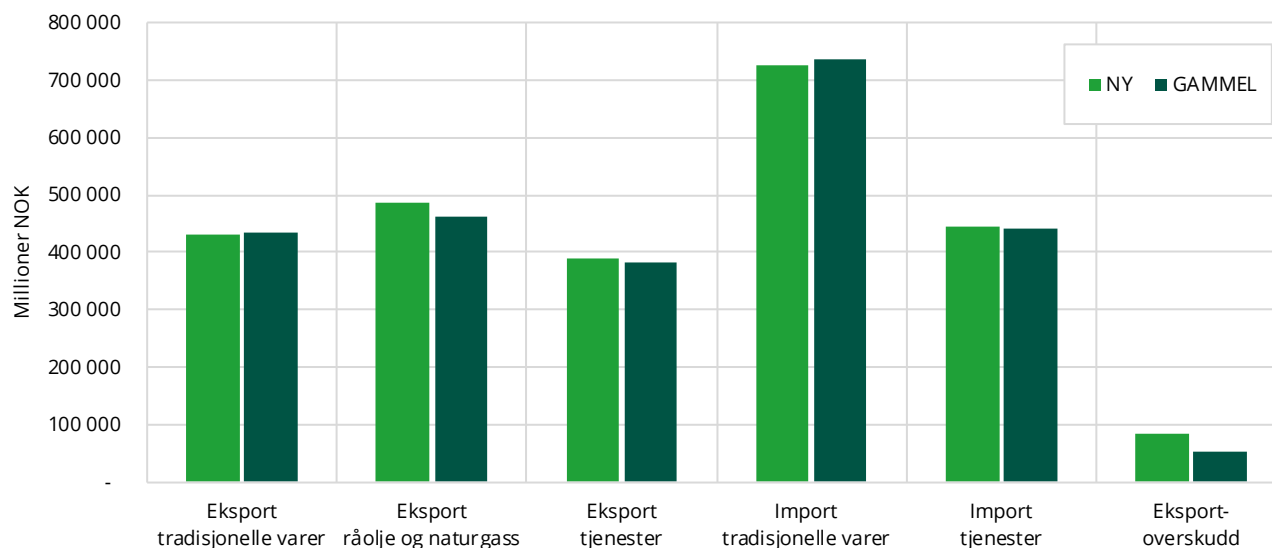
Rapporteringer for mellomhandelsavansen har inngått i statistikkgrunnlaget til NR og UR også tidligere, men etter omleggingen av UHT (se boks 5.1) fra og med 2019 har flere selskaper på eget initiativ startet med rapportering av inntekter og utgifter knyttet til kjøp og salg av varer i utlandet uten bearbeiding (mellomhandel). Bak de største rapporteringene finnes produsenter innen utvinning av olje og gass (som driver oljetrading) og industri. Tall fra de største rapportørene er kvalitetssikret gjennom møter med rapporterende selskaper.

Samlet sett er netto vareeksport knyttet til mellomhandel oppjustert med 35,5 milliarder kroner. Siden avanseproduksjonen knyttet til mellomhandel i prinsippet allerede inngår i beregningene i nasjonalregnskapet, fører ikke revisjonen til en prinsipiell endring av bruttoproduktet i næringene. En gjennomgang av datagrunnlaget for beregning av produksjon og bruttoprodukt i næringen utvinning av råolje og naturgass, viste imidlertid at

⁹ Tidligere tall i NR og UR inkluderte noe import av prosesseringstjenester, så beløpet er kun justert basert på ny informasjon.

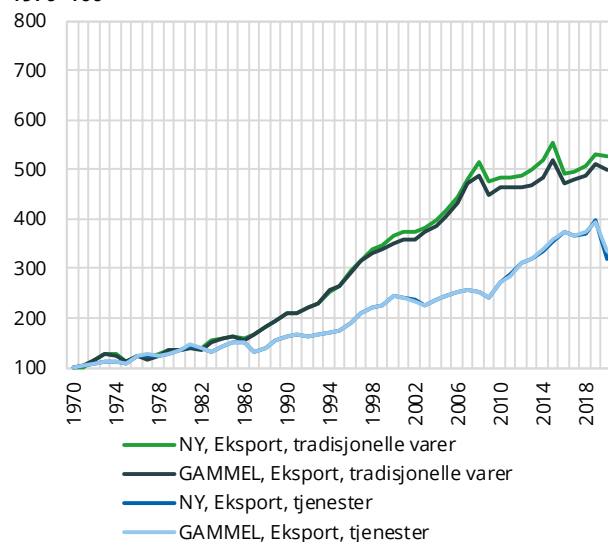
¹⁰ En mindre justering av produktinnsats og bruttoprodukt for næringen produksjon av metaller skyldes revisjonen av FISIM, og ikke revisjonen knyttet til prosessering.

Figur 5.1. Revisjoner i eksport og import, millioner kroner, løpende priser, 2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 5.2a. Utvikling i eksport, 1970-2020. Faste priser, 1970=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

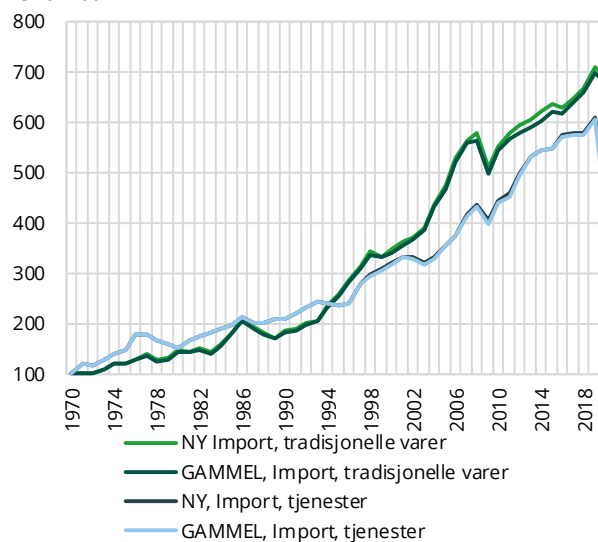
denne aktiviteten ikke var fanget opp. Verdien av denne aktiviteten er derfor nå lagt til. Det fører til økt produksjon og bruttoprodukt i denne næringen, og også til en oppjustering av BNP.

Bruk av nytt datagrunnlaget fra UHT ga også opphav til revisjoner av eksport og import knyttet til tjenester som reparasjoner og installasjoner. Dette er tilgang og/eller anvendelse i langt flere næringer enn de som er knyttet til revisjonene relatert til prosessering og mellomhandel.

Revisjoner i makrotall

Revisjonen knyttet til innarbeiding av oppdaterte internasjonale prinsipper og nytt datagrunnlag knyttet til prosessering og mellomhandel har iso-

Figur 5.2b. Utvikling i import, 1970-2020. Faste priser, 1970=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

lert sett gitt en oppjustering av netto eksport på 32 milliarder kroner i 2019. Siden de ulike revisjonselementene trekker i ulik retning, er effekten større på enkeltserier enn på totalstørrelsene. Seriene for eksport og import av metaller er nedjustert, mens (netto) eksport av en del andre varegrupper er justert opp. Figur 5.1 viser imidlertid at makrotallene for eksport og import relativt sett ikke er vesentlig berørt.

Figur 5.2 viser at forløpet over tid, målt i faste priser, ikke er vesentlig endret i forhold til tidligere publiserte tall. Revisjonene i verdi gir i stedet utslag i form av revisjon i årlige prisendringer i berørte serier.

Tabell 5.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2020 priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert							
	2020	2021	20:4	21:1	21:2	21:3	21:4	22:1	22:2	22:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1 503 954	1 571 900	386 337	367 340	378 897	405 114	423 827	406 031	421 020	422 950
Konsum i husholdninger	1 418 834	1 486 262	364 487	348 966	359 212	381 731	399 731	383 252	397 212	398 571
Varekonsum	731 521	773 663	195 860	187 077	195 210	197 607	198 318	185 325	184 998	181 060
Tjenestekonsum	671 351	698 371	169 966	163 096	164 916	179 639	188 797	187 878	195 787	198 499
Husholdningenes kjøp i utlandet	33 088	30 449	2 952	1 863	1 566	9 086	20 886	18 829	26 250	29 588
Utlendingers kjøp i Norge	-17 126	-16 221	-4 291	-3 069	-2 480	-4 602	-8 270	-8 780	-9 824	-10 577
Konsum i ideelle organisasjoner	85 120	85 638	21 850	18 375	19 685	23 383	24 096	22 779	23 808	24 379
Konsum i offentlig forvaltning	904 650	949 404	232 359	232 048	235 674	240 909	241 158	236 498	236 719	236 532
Konsum i statsforvaltningen	449 755	473 508	116 139	114 673	116 724	120 037	122 418	117 206	118 704	119 681
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	396 335	418 662	102 592	101 101	103 102	106 313	108 485	103 102	104 546	105 533
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	53 420	54 847	13 547	13 572	13 622	13 724	13 933	14 103	14 157	14 148
Konsum i kommuneforvaltningen	454 895	475 895	116 221	117 375	118 950	120 871	118 740	119 293	118 016	116 851
Bruttoinvestering i fast realkapital	949 737	938 658	237 473	233 402	234 078	234 958	236 169	244 280	244 854	245 884
Utvinning og rørtransport	180 158	176 328	44 708	42 294	44 723	44 956	44 466	40 160	41 819	41 994
Utenriks sjøfart	16 515	1 126	3 872	1 535	-160	-168	-83	70	153	1
Fastlands-Norge	753 064	761 204	188 892	189 572	189 515	190 170	191 786	204 050	202 881	203 890
Næringer	336 575	350 959	85 274	86 284	87 749	86 928	89 990	100 614	102 154	102 673
Tjenester tilknyttet utvinning	6 326	6 002	1 294	1 007	1 397	1 441	2 174	1 491	1 171	1 353
Andre tjenester	205 695	221 756	55 227	52 382	53 956	57 176	58 321	67 947	71 163	72 899
Industri og bergverk	44 003	46 798	9 644	12 218	11 592	10 797	12 117	12 811	13 266	13 411
Annen vareproduksjon	80 551	76 403	19 109	20 677	20 804	17 514	17 379	18 364	16 554	15 010
Boliger (husholdninger)	199 082	205 137	51 104	51 051	52 399	49 705	52 011	52 243	50 104	48 429
Offentlig forvaltning	217 407	205 108	52 513	52 237	49 367	53 536	49 785	51 193	50 624	52 788
Bruttoinvestering i verdigjenstander	166	161	23	10	30	65	55	73	79	77
Lagerendring og statistiske avvik	135 375	125 742	38 010	29 322	25 932	28 321	29 111	44 119	49 246	53 085
Bruttoinvestering i alt	1 085 278	1 064 562	275 438	262 734	260 040	263 344	265 334	288 472	294 178	299 046
Innenlandsk sluttanvendelse	3 493 882	3 585 866	894 102	862 121	874 610	909 366	930 319	931 001	951 917	958 527
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	3 161 668	3 282 507	807 588	788 960	804 086	836 192	856 770	846 579	860 620	863 371
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	1 122 057	1 154 512	284 872	284 285	285 041	294 445	290 942	287 691	287 343	289 319
Eksport i alt	1 114 985	1 175 965	276 094	281 287	289 668	305 239	301 629	288 497	296 667	313 564
Tradisjonelle varer	410 625	429 579	104 672	105 241	110 173	107 424	104 533	101 373	103 514	109 944
Råolje og naturgass	369 020	379 606	89 370	90 887	95 088	101 128	94 373	91 073	92 037	96 881
Skip, plattformer og fly	9 605	20 368	1 292	1 783	3 461	8 716	6 409	1 612	577	659
Tjenester	325 734	346 400	80 760	83 373	80 942	87 969	96 311	94 435	100 536	106 077
Samlet sluttanvendelse	4 608 867	4 761 831	1 170 188	1 143 408	1 164 278	1 214 606	1 231 947	1 219 498	1 248 584	1 272 091
Import i alt	1 147 292	1 166 966	289 120	270 777	280 212	300 076	314 021	308 195	325 710	335 026
Tradisjonelle varer	737 032	779 268	194 400	185 095	194 536	199 389	196 346	192 908	199 587	203 940
Råolje og naturgass	17 191	15 218	4 164	3 474	6 019	2 542	3 094	2 755	2 687	2 753
Skip, plattformer og fly	44 118	36 807	8 303	6 825	7 231	11 257	11 494	8 119	6 413	6 096
Tjenester	348 951	335 673	82 253	75 383	72 425	86 888	103 086	104 414	117 023	122 237
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	3 461 575	3 594 865	877 206	872 631	884 066	914 530	917 927	911 302	922 874	937 065
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	3 067 339	3 193 195	782 150	774 424	785 602	807 929	818 299	814 415	824 575	831 335
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	394 236	401 670	95 056	98 207	98 464	106 601	99 628	96 887	98 299	105 730
Fastlands-Norge (basisverdi)	2 663 415	2 773 689	678 071	672 742	682 456	701 339	710 803	708 747	718 268	725 693
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1 969 992	2 045 466	500 482	495 311	502 385	516 714	524 732	525 614	532 992	539 076
Industri og bergverk	234 527	243 407	60 135	61 265	61 422	61 456	61 270	61 951	61 605	62 470
Annen vareproduksjon	332 493	342 760	84 165	84 546	85 600	85 659	85 954	88 007	87 580	88 053
Tjenester inkl. boligjenester	1 402 972	1 459 299	356 182	349 500	355 363	369 600	377 507	375 657	383 807	388 553
Offentlig forvaltning	693 423	728 222	177 588	177 431	180 071	184 625	186 071	183 133	185 276	186 617
Produktavgifter og -subsidier	403 924	419 506	104 080	101 682	103 146	106 589	107 496	105 668	106 307	105 643

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2020-priser. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert							
	2020	2021	20:4	21:1	21:2	21:3	21:4	22:1	22:2	22:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	-6,2	4,5	0,9	-4,9	3,1	6,9	4,6	-4,2	3,7	0,5
Konsum i husholdninger	-6,4	4,8	1,0	-4,3	2,9	6,3	4,7	-4,1	3,6	0,3
Varekonsum	7,2	5,8	2,4	-4,5	4,3	1,2	0,4	-6,6	-0,2	-2,1
Tjenestekonsum	-11,6	4,0	1,1	-4,0	1,1	8,9	5,1	-0,5	4,2	1,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	-74,9	-8,0	-34,4	-36,9	-15,9	480,2	129,9	-9,8	39,4	12,7
Utlendingers kjøp i Norge	-67,5	-5,3	41,8	-28,5	-19,2	85,6	79,7	6,2	11,9	7,7
Konsum i ideelle organisasjoner	-3,7	0,6	-0,6	-15,9	7,1	18,8	3,0	-5,5	4,5	2,4
Konsum i offentlig forvaltning	-0,5	4,9	2,1	-0,1	1,6	2,2	0,1	-1,9	0,1	-0,1
Konsum i statsforvaltningen	0,3	5,3	2,5	-1,3	1,8	2,8	2,0	-4,3	1,3	0,8
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	0,0	5,6	2,7	-1,5	2,0	3,1	2,0	-5,0	1,4	0,9
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	2,8	2,7	0,8	0,2	0,4	0,7	1,5	1,2	0,4	-0,1
Konsum i kommuneforvaltningen	-1,3	4,6	1,7	1,0	1,3	1,6	-1,8	0,5	-1,1	-1,0
Bruttoinvestering i fast realkapital	-4,1	-1,2	1,0	-1,7	0,3	0,4	0,5	3,4	0,2	0,4
Utvinning og rørtransport	-3,3	-2,1	2,0	-5,4	5,7	0,5	-1,1	-9,7	4,1	0,4
Utenriks sjøfart	-17,7	-93,2	-23,5	-60,3	..	..	..	..	118,2	-99,6
Fastlands-Norge	-3,1	1,1	1,4	0,4	0,0	0,3	0,8	6,4	-0,6	0,5
Næringer	-5,3	4,3	5,9	1,2	1,7	-0,9	3,5	11,8	1,5	0,5
Tjenester tilknyttet utvinning	45,3	-5,1	-0,1	-22,2	38,8	3,1	50,9	-31,4	-21,4	15,5
Andre tjenester	-2,8	7,8	13,7	-5,2	3,0	6,0	2,0	16,5	4,7	2,4
Industri og bergverk	-17,3	6,4	-11,1	26,7	-5,1	-6,9	12,2	5,7	3,5	1,1
Annen vareproduksjon	-6,6	-5,1	-3,5	8,2	0,6	-15,8	-0,8	5,7	-9,9	-9,3
Boliger (husholdninger)	-1,6	3,0	4,2	-0,1	2,6	-5,1	4,6	0,4	-4,1	-3,3
Offentlig forvaltning	-1,1	-5,7	-7,2	-0,5	-5,5	8,4	-7,0	2,8	-1,1	4,3
Bruttoinvestering i verdigjenstander	-60,7	-3,0	-55,2	-56,2	196,1	119,2	-15,2	31,8	7,9	-1,9
Lagerendring og statistiske avvik	5,2	-7,1	3,2	-22,9	-11,6	9,2	2,8	51,6	11,6	7,8
Bruttoinvestering i alt	-3,2	-1,9	1,2	-4,6	-1,0	1,3	0,8	8,7	2,0	1,7
Innenlandsk sluttanvendelse	-3,9	2,6	1,3	-3,6	1,4	4,0	2,3	0,1	2,2	0,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	-3,9	3,8	1,4	-2,3	1,9	4,0	2,5	-1,2	1,7	0,3
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	-0,6	2,9	0,2	-0,2	0,3	3,3	-1,2	-1,1	-0,1	0,7
Eksport i alt	-2,3	5,5	0,6	1,9	3,0	5,4	-1,2	-4,4	2,8	5,7
Tradisjonelle varer	-0,8	4,6	2,8	0,5	4,7	-2,5	-2,7	-3,0	2,1	6,2
Råolje og naturgass	10,5	2,9	-4,5	1,7	4,6	6,4	-6,7	-3,5	1,1	5,3
Skip, plattformer og fly	-32,5	112,1	-48,6	38,0	94,1	151,8	-26,5	-74,9	-64,2	14,2
Tjenester	-19,1	6,3	5,5	3,2	-2,9	8,7	9,5	-1,9	6,5	5,5
Samlet sluttanvendelse	-3,5	3,3	1,1	-2,3	1,8	4,3	1,4	-1,0	2,4	1,9
Import i alt	-9,9	1,7	1,1	-6,3	3,5	7,1	4,6	-1,9	5,7	2,9
Tradisjonelle varer	-2,7	5,7	2,8	-4,8	5,1	2,5	-1,5	-1,8	3,5	2,2
Råolje og naturgass	-7,3	-11,5	8,5	-16,6	73,3	-57,8	21,7	-11,0	-2,5	2,5
Skip, plattformer og fly	13,0	-16,6	-31,6	-17,8	6,0	55,7	2,1	-29,4	-21,0	-4,9
Tjenester	-23,5	-3,8	1,7	-8,4	-3,9	20,0	18,6	1,3	12,1	4,5
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	-1,3	3,9	1,2	-0,5	1,3	3,4	0,4	-0,7	1,3	1,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	-2,8	4,1	2,0	-1,0	1,4	2,8	1,3	-0,5	1,2	0,8
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	7,3	1,9	-5,5	3,3	0,3	8,3	-6,5	-2,8	1,5	7,6
Fastlands-Norge (basisverdi)	-2,9	4,1	2,1	-0,8	1,4	2,8	1,3	-0,3	1,3	1,0
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	-3,1	3,8	2,2	-1,0	1,4	2,9	1,6	0,2	1,4	1,1
Industri og bergverk	-5,7	3,8	3,6	1,9	0,3	0,1	-0,3	1,1	-0,6	1,4
Annen vareproduksjon	0,4	3,1	3,3	0,5	1,2	0,1	0,3	2,4	-0,5	0,5
Tjenester inkl. boligjenester	-3,6	4,0	1,8	-1,9	1,7	4,0	2,1	-0,5	2,2	1,2
Offentlig forvaltning	-2,5	5,0	1,7	-0,1	1,5	2,5	0,8	-1,6	1,2	0,7
Produktavgifter og -subsidier	-1,6	3,9	1,7	-2,3	1,4	3,3	0,9	-1,7	0,6	-0,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2020=100

	Ujustert		Sesongjustert							
	2020	2021	20:4	21:1	21:2	21:3	21:4	22:1	22:2	22:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	100,0	102,9	100,2	102,1	102,1	103,2	104,0	104,2	106,4	109,2
Konsum i offentlig forvaltning	100,0	102,4	98,9	102,1	102,1	101,0	103,9	107,4	108,4	109,5
Bruttoinvestering i fast kapital	100,0	103,8	101,5	101,8	102,6	104,1	106,5	107,4	110,1	111,2
Fastlands-Norge	100,0	104,6	101,4	102,2	103,2	105,0	107,8	108,2	110,9	112,2
Innenlandsk sluttanvendelse	100,0	102,3	96,8	99,1	101,7	110,5	97,0	102,6	109,9	116,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	100,0	103,1	100,1	102,1	102,4	103,0	104,8	106,0	108,0	110,0
Eksport i alt	100,0	149,1	111,3	128,2	133,9	124,7	206,3	252,0	245,8	273,0
Tradisjonelle varer	100,0	113,2	98,2	106,2	108,0	112,0	126,9	143,1	146,3	147,6
Samlet sluttanvendelse	100,0	113,9	100,2	106,2	109,7	114,0	123,7	137,9	142,2	155,2
Import i alt	100,0	104,0	99,4	101,5	102,8	104,2	107,0	113,1	117,5	121,9
Tradisjonelle varer	100,0	105,3	98,9	102,5	103,0	106,1	109,0	117,1	123,3	128,3
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	100,0	117,1	100,9	107,7	111,9	117,3	129,5	146,3	150,9	167,1
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	100,0	102,9	99,8	101,9	102,2	102,6	105,0	107,0	108,1	109,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartall

	Ujustert		Sesongjustert							
	2020	2021	20:4	21:1	21:2	21:3	21:4	22:1	22:2	22:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,6	2,9	0,3	1,9	0,0	1,0	0,8	0,1	2,2	2,6
Konsum i offentlig forvaltning	4,9	2,4	-1,1	3,2	0,0	-1,1	2,8	3,3	0,9	1,1
Bruttoinvestering i fast kapital	3,4	3,8	1,4	0,3	0,9	1,4	2,3	0,9	2,5	1,0
Fastlands-Norge	3,1	4,6	1,2	0,8	1,0	1,7	2,7	0,4	2,6	1,2
Innenlandsk sluttanvendelse	3,5	2,3	-8,5	2,4	2,7	8,6	-12,2	5,8	7,2	6,2
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	2,9	3,1	0,1	2,0	0,3	0,6	1,8	1,1	1,9	1,8
Eksport i alt	-13,4	49,1	48,6	15,2	4,5	-6,9	65,5	22,1	-2,5	11,1
Tradisjonelle varer	-3,5	13,2	4,2	8,1	1,7	3,8	13,3	12,8	2,2	0,9
Samlet sluttanvendelse	-1,1	13,9	1,7	6,0	3,3	3,9	8,5	11,5	3,1	9,2
Import i alt	3,3	4,0	0,9	2,2	1,2	1,4	2,6	5,7	3,8	3,7
Tradisjonelle varer	4,3	5,3	-0,5	3,6	0,6	2,9	2,8	7,4	5,3	4,1
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	-2,5	17,1	2,0	6,7	3,9	4,8	10,4	13,0	3,2	10,7
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,8	2,9	-0,2	2,1	0,3	0,3	2,4	1,9	1,0	0,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.5. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Måned. Faste 2020-priser. Prosentvis volumendring fra foregående periode

	Feb. 2022	Mar. 2022	Apr. 2022	Mai 2022	Juni 2022	Juli 2022	Aug. 2022	Sep. 2022
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,3	2,9	1,1	0,1	0,6	-0,9	1,0	0,9
Konsum i husholdninger	0,9	3,0	1,1	0,1	0,6	-1,0	1,0	1,0
Varekonsum	-2,7	3,1	-0,7	-0,8	-0,1	-2,8	1,0	1,0
Tjenestekonsum	4,7	2,1	1,0	0,0	0,6	0,4	0,6	0,6
Husholdningenes kjøp i utlandet	12,4	11,5	18,0	6,2	5,7	2,6	4,0	3,6
Utlendingers kjøp i Norge	28,9	5,5	1,2	-3,6	4,1	4,3	2,1	1,1
Konsum i ideelle organisasjoner	8,8	1,2	0,5	0,0	1,4	0,6	1,0	0,7
Konsum i offentlig forvaltning	0,1	-0,2	0,2	0,0	0,0	-0,4	0,3	0,3
Konsum i statsforvaltningen	-0,1	0,0	0,9	0,3	0,5	-0,1	0,5	0,6
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	-0,2	0,0	1,0	0,3	0,6	-0,1	0,5	0,6
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	0,6	0,2	-0,1	0,4	-0,3	-0,2	0,1	0,5
Konsum i kommuneforvaltningen	0,4	-0,5	-0,6	-0,3	-0,4	-0,7	0,1	0,0
Bruttoinvestering i fast realkapital	1,1	4,0	-3,8	2,6	-1,9	-2,2	6,8	-3,9
Utvinning og rørtransport (bruttoinvestering)	-4,2	5,6	2,2	0,8	-2,7	2,9	-0,6	-1,7
Utenriks sjøfart (bruttoinvestering)	-325,9	67,7	-58,6	322,1	-57,2	-79,2	-318,9	-157,9
Fastlands-Norge (bruttoinvestering)	2,1	3,7	-4,9	2,9	-1,7	-3,2	8,4	-4,4
Næringer (bruttoinvestering)	6,4	4,9	-5,8	5,0	-2,7	-5,9	13,1	-4,3
Tjenester tilknyttet utvinning (bruttoinvestering)	-3,8	15,0	-30,4	5,7	1,6	7,1	5,7	2,7
Andre tjenester (bruttoinvestering)	10,0	5,4	-5,3	7,6	-3,9	-6,7	18,7	-5,8
Industri og bergverk (bruttoinvestering)	-1,5	0,9	3,4	0,3	-0,7	1,8	-0,5	0,1
Annen vareproduksjon (bruttoinvestering)	0,3	5,0	-11,9	-1,9	0,6	-9,7	1,4	-0,9
Boliger (husholdninger) (bruttoinvestering)	-1,5	5,4	-7,3	1,2	-1,1	-1,6	-3,0	1,6
Offentlig forvaltning (bruttoinvestering)	-2,0	-0,5	-0,4	0,4	-0,1	0,7	10,6	-9,7
Anskaffelser minus avhendelse av verdigjenstander	73,6	9,7	-13,0	0,9	0,5	-0,5	-1,8	-2,6
Lagerendring og statistiske avvik	-6,8	-49,5	88,0	0,1	2,9	13,8	-9,2	-3,0
Bruttoinvestering i alt	-0,4	-5,4	4,8	2,2	-1,1	0,5	3,7	-3,8
Innenlandsk sluttanvendelse	0,5	-0,5	2,0	0,7	-0,1	-0,4	1,7	-0,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1,2	2,2	-0,6	0,7	-0,1	-1,3	2,5	-0,5
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	-0,2	-0,3	0,1	0,1	0,0	-0,2	2,1	-1,6
Eksport i alt	5,8	5,6	-3,6	1,7	-0,1	1,8	3,8	2,2
Tradisjonelle varer (eksport)	6,4	2,4	-1,0	-0,8	0,1	0,6	6,6	3,8
Råolje og naturgass (eksport)	7,0	12,3	-11,3	6,8	-3,2	2,0	4,1	1,2
Skip, plattformer og fly (eksport)	45,3	395,4	-85,5	18,4	-5,9	-3,7	-27,3	145,0
Tjenester (eksport)	3,9	-0,2	4,6	-0,3	2,5	2,9	0,9	1,1
Samlet sluttanvendelse	1,7	0,9	0,6	1,0	-0,1	0,2	2,2	0,0
Import i alt	3,8	0,1	2,6	2,6	0,0	-0,6	4,6	-1,4
Tradisjonelle varer (import)	3,1	-2,4	2,8	1,0	1,9	-1,1	2,4	0,5
Råolje og naturgass (import)	10,5	34,5	-19,3	10,1	-25,7	-10,5	44,1	14,1
Skip, plattformer og fly (import)	31,2	23,9	-51,7	100,2	-52,2	-18,5	187,5	-67,1
Tjenester (import)	3,3	2,1	8,0	1,1	1,7	1,3	1,9	1,0
Bruttonasjonalprodukt, markedsverdi ¹	1,0	1,2	-0,1	0,4	-0,1	0,4	1,3	0,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge, markedsverdi ¹	0,9	1,4	-0,2	0,0	0,5	-0,1	0,7	0,4
Oljevirkksomhet og utenriks sjøfart ²	1,6	-0,6	0,4	4,0	-5,2	5,1	6,1	1,7
Bruttoprodukt Fastlands-Norge, basisverdi	0,9	1,3	0,0	0,0	0,5	0,1	0,8	0,4
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning (bruttoprodukt)	1,2	1,7	-0,4	0,1	0,7	0,0	0,8	0,3
Industri og bergverk (bruttoprodukt)	-1,8	-0,4	2,2	-3,2	1,0	3,9	-3,3	0,8
Annen vareproduksjon (bruttoprodukt)	1,8	2,2	-3,2	0,8	0,5	-1,3	2,8	-1,8
Tjenester inkl. boligjenester (bruttoprodukt)	1,6	1,9	-0,1	0,4	0,7	-0,3	1,0	0,7
Offentlig forvaltning (bruttoprodukt)	-0,1	0,3	1,1	-0,2	0,0	0,2	0,6	0,5
Produktavgifter og -subsidier	1,3	2,2	-1,3	-0,2	0,6	-1,4	0,5	0,4

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.² Omfatter utvinning av råolje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.6. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2013-2025. Regnskap og prognoser¹

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Prognoser				
										2022	2023	2024	2025	
Realøkonomi														
Konsum i husholdninger mv	2,8	2,1	2,7	1,1	2,2	1,4	1,0	-6,2	4,5	6,8	0,8	1,4	2,1	
Konsum i offentlig forvaltning	1,0	2,7	2,4	2,3	1,9	0,6	1,1	-0,5	4,9	0,1	1,3	1,7	1,6	
Bruttoinvestering i fast realkapital	6,3	-0,3	-4,0	3,9	2,6	2,2	9,5	-4,1	-1,2	4,7	0,3	1,3	-1,3	
Utvinning og rørtransport	19,0	-1,8	-12,2	-16,0	-5,4	0,7	14,3	-3,3	-2,1	-7,5	4,0	10,0	2,0	
Bruttoinvestering Fastlands-Norge	2,9	0,4	-0,2	9,0	6,8	1,5	6,3	-3,1	1,1	7,4	-1,2	-0,5	-2,1	
Næringer	-3,2	-0,7	-2,8	12,6	9,2	3,1	10,3	-5,3	4,3	16,6	0,2	-3,1	-7,6	
Bolig	5,3	-1,4	3,2	6,6	7,3	-6,5	-1,1	-1,6	3,0	-2,6	-6,0	0,2	3,9	
Offentlig forvaltning	11,8	4,5	0,2	6,4	2,6	8,1	7,5	-1,1	-5,7	1,5	0,8	3,8	2,7	
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	2,3	1,9	2,0	3,1	3,1	1,2	2,3	-3,9	3,8	5,0	0,5	1,0	1,0	
Eksport	-1,7	3,8	3,9	0,4	1,6	-1,5	2,1	-2,3	5,5	3,2	5,7	1,6	1,1	
Eksport av tradisjonelle varer	2,5	4,2	6,5	-11,2	0,9	2,0	5,1	-0,8	4,6	0,4	5,8	3,1	3,0	
Eksport av råolje og naturgass	-5,5	3,0	1,3	5,4	5,2	-4,6	-2,9	10,5	2,9	-1,4	9,0	1,7	-2,0	
Import	5,0	2,2	1,9	1,9	1,8	1,4	5,3	-9,9	1,7	12,0	2,6	1,2	1,3	
Import av tradisjonelle varer	2,4	2,1	2,7	-1,4	3,5	2,8	6,2	-2,7	5,7	3,0	0,4	0,7	0,7	
Bruttonasjonalprodukt	1,0	2,0	1,9	1,2	2,5	0,8	1,1	-1,3	3,9	3,3	1,8	1,5	0,9	
BNP Fastlands-Norge	2,3	2,2	1,4	0,9	2,2	1,9	2,3	-2,8	4,1	3,8	1,2	1,6	1,2	
BNP Industri og bergverk	3,0	2,7	-4,4	-4,1	-0,1	1,6	2,1	-5,7	3,8	1,8	-1,5	1,5	0,8	
Arbeidsmarked														
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	0,4	1,4	0,6	0,6	0,5	1,6	1,5	-2,1	2,5	4,0	-0,8	0,3	-0,1	
Sysselsatte personer	1,1	1,0	0,4	0,3	1,1	1,6	1,6	-1,5	1,2	3,8	0,0	0,2	-0,2	
Arbeidsstyrke	1,2	0,7	1,5	0,2	-0,2	1,4	1,0	0,4	1,2	1,5	0,6	0,0	0,2	
Yrkesandel (nivå)	72,1	71,7	71,9	71,3	70,6	71,1	71,4	71,3	72,1	72,7	72,6	72,3	72,2	
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,9	3,8	4,7	4,9	4,4	4,0	3,9	4,7	4,4	3,3	3,7	3,7	4,1	
Priser og lønninger														
Årslønn	3,9	3,1	2,8	1,7	2,3	2,8	3,5	3,1	3,5	3,9	4,7	3,8	3,5	
Konsumprisindeksen (KPI)	2,1	2,0	2,1	3,6	1,8	2,7	2,2	1,3	3,5	5,8	4,9	1,1	1,8	
KPI-JAE ³	1,6	2,4	2,7	3,0	1,4	1,6	2,2	3,0	1,7	3,9	4,4	1,9	2,0	
Eksportpris tradisjonelle varer	2,9	2,7	2,6	4,5	4,7	5,1	0,1	-3,5	13,2	28,5	-2,6	-7,0	0,6	
Importpris tradisjonelle varer	1,9	4,1	5,0	2,5	3,2	4,1	2,5	4,3	5,3	17,1	0,3	0,8	0,7	
Boligpris	4,0	2,7	6,1	7,0	5,0	1,4	2,5	4,3	10,5	4,9	-5,0	-1,6	2,3	
Inntekter, renter og valuta														
Husholdningenes disponible realinntekt	4,0	2,4	5,3	-1,6	2,0	0,9	2,0	1,1	4,4	-1,8	-0,6	3,8	2,7	
Husholdningenes sparerate (nivå)	7,2	7,8	9,8	6,9	6,6	5,9	7,1	12,9	13,3	5,7	5,9	7,5	7,7	
Pengemarkedsrente (nivå)	1,8	1,7	1,3	1,1	0,9	1,1	1,6	0,7	0,5	2,0	3,3	2,7	2,4	
Utlånsrente, rammelån (nivå) ⁴	4,0	3,9	3,2	2,6	2,6	2,7	3,0	2,6	2,1	2,8	4,3	4,3	3,9	
Realrente etter skatt (nivå)	0,7	0,8	0,1	-1,6	0,1	-0,7	0,2	0,7	-1,8	-3,4	-1,5	2,2	1,3	
Importveid kronekurs (44 land) ⁵	2,2	5,3	10,5	1,8	-0,8	0,1	2,9	6,7	-5,3	1,2	1,9	0,0	0,0	
NOK per euro (nivå)	7,81	8,35	8,95	9,29	9,33	9,60	9,85	10,72	10,16	10,10	10,44	10,44	10,44	
Utenriksøkonomi														
Driftsbalansen (milliarder kr) ⁶	347	374	282	163	210	320	136	38	566	1563	955	733	663	
Driftsbalansen i prosent av BNP	11,2	11,8	9,0	5,2	6,3	9,0	3,8	1,1	13,5	27,8	18,4	14,4	12,9	
Utlandet														
Eksportmarkedsindikator	2,1	4,7	5,3	3,8	5,6	4,3	3,3	-7,5	8,9	7,9	1,6	3,4	3,9	
Konsumpris euro-området	1,4	0,4	0,2	0,2	1,5	1,8	1,2	0,3	2,6	8,4	5,0	2,5	2,0	
Pengemarkedsrente, euro (nivå)	0,2	0,2	0,0	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	0,5	3,5	2,5	2,0	
Råoljepris i dollar (nivå) ⁷	109	100	53	45	55	72	64	43	71	99	80	77	75	
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷	639	627	431	379	452	583	564	407	609	943	797	766	741	

¹ Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.⁴ Gjennomsnitt for året. Utlånsrente, rammelån med pant i bolig.⁵ Positivt fortegn innebærer depresiering.⁶ Driftsbalansen uten korreksjon for sparing i pensjonsfond.⁷ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Informasjon t.o.m. onsdag 7. desember 2022 er benyttet.